

BÉKY GELLÉRT S.J.

Szép Szűz Mária

BÉKY GELLÉRT S. J.
SZÉP SZŰZ MÁRIA

BÉKY GELLÉRT S.J.
SZÉP SZŰZ MÁRIA

BUDAPEST 1994

Lektorálták és kiadásra javasolták:

Rózsa Elemér S. J.

Szabó Ferenc S. J.

Temesi József S. J.

Kiadja a KORDA Könyvkiadó

6000 Kecskemét, Kossuth tér 3. (T.: 76/328-977)

Felelős vezető Bujdosó Gabriella

Megjelent a MERCATO BT gondozásában (T.: 76/488-197)

ISBN: 963 8004 40 1

94. 410 093 Petőfi Nyomda Rt., Kecskemét

Felelős vezető: Sebesvári László vezérigazgató

A CSEND ASSZONYA

Szent Ignác vértanú mélyértelmű kifejezése szerint a megtestesült Ige „az Atya örök csendjéből” lépett elénk a megváltás titkában. Isten Igéjének megdicsőült anyja szintén a csendből, az Írások rejtelmes hallgatásából jelenik meg előttünk. Mind az Ige, mind az Anya esetében a Szentlélek „törte meg” az őket takaró hosszú szótlanyságot. Annak Lelke, Aki nemcsak a Fiút dicsőítette meg, hanem annak anyját is Isten Anyjává magasztalta fel.

Való igaz, hogy az újszövetségi könyvekben nagyon kevés adatot találunk Jézus anyjáról. Miért hallgatnak ennyire róla a szent könyvek? Ahol pedig említik őt, ott már erősen teológiai fűző van a szövegeknek.

Még Lukács evangélista sem tesz róla említést a pünkösdi események után. Az ősegyház sok kiemelkedő személyiségét ott találjuk pl. az Apostolok Cselekedeteiben. A szerző, Lukács, külön beszámol pl. Jakab apostol vértanúságáról. Sőt, még Júdás öngyilkosságát is érdemesnek tartotta feljegyezni. Máriát csak egyszer említi a pünkösdi esemény leírásakor (A. Csel. 1,14).

Mária egyetlen-egyszer sem szerepel a Levelek végén gyakran található ismertebb keresztények nevének listáján. se Pál, se János nem üdvözlötte Jézus anyját leveleiben. Pedig mennyi névvel találkozunk pl. szent Pál leveleiben, azokéval, akiket az apostol érdemesnek és fontosnak tartott felsorolni és külön üdvözlését küldi. Mária nevét hiába keressük ezek között a nevek között.

Igaz, jobbára csak az efezusi levél jöhetne komolyan számításba, ha hitelt adhatunk a régi hagyományoknak, amely szerint ebben a városban élte le Jézus anyja hátralevő éveit. Ám éppen ennek a levélnek a végén nincsenek nevek. A levél írója csak úgy általánosságban köszönti a „testvéreket”, valamint mindazokat, akik „el nem múltó szeretettel szeretik Urunkat, Jézus Krisztust” (Ef 6,23–24). Mintha bizony Mária nem szeretette volna el nem múltó szeretettel Jézusát. Vagy talán nem élt már a levél írásakor? Ez a körülmény is egy újabb bizonyíték lenne tehát az efezusi levél kései keletkezése mellett?

Lehetetlen, hogy Pál vagy Lukács ne ismerte volna Máriát. Hallgatásuk ezért annál meglepőbb. Ők ketten bejárták az összes rangosabb egyházakat Jeruzsálemiől Rómaig. Írásaikban sok (egyébként ismeretlen) hívőnek a nevét hagyták ránk. A Római levélben pl. majd harminc férfi és nő van név szerint megemlítve. Az Apostolok Cselekedeteiből, vala-

mint a többi levelekből könnyű volna még további 20–30 névvel megtölteni ezt a névsort. Ám Mária nyomtalanul belevész a hallgatás némaságába.

A szájhagyomány úgy véli, hogy Mária János apostolnál talált szálást Jézus halála után. Hiába lapozzuk azonban át meg át az apostolnak tulajdonított írásokat, egy szó nem sok, de még annyi sem esik bennük Jézus anyjáról. A János-evangélium legutolsó tudósítása lezárul a kereszttel. Ezután egyetlen egyszer sem találkozunk Máriával az apostol írásaiban.

Vajon mi lehet az oka ennek a titokzatos hallgatásnak? A legkézenfekvőbb feltevés természetesen Mária korai halála lenne. Bizonyítani azonban nem tudjuk. Arra még gondolni sem mernénk, hogy az újszövetségi írók szándékosan elmellőzték őt, vagy holmi pusztá nemtörődömségből egyszerűen elfelejtették megemlíteni Szűz Máriát ránk maradt leveleikben.

Az úgynevezett „apokrif” (nem hiteles, „ál”) evangéliumokban olvasható Mária-történetek meg túlságosan legendás természetűek, és ráadásul nagyon is kései eredetűek, semhogy megbízható forrásul szolgálhatnának Jézus anyjára vonatkozóan.

Megkíséreljük tehát az alábbiakban az újszövetségi könyveknek, főleg az Evangéliumoknak már szemmel láthatóan üdvösségtörténeti jellegű szövegeire támaszkodva kihámozni Mária alakját a hallgatás titokzatos csendjéből. Nagy segítségünkre lesz ebben az egyáltalán nem könnyű feladatban az üdvösségtörténet nagy összefüggéseinek általános törvénye, valamint a megváltás titkainak Máriára való alkalmazása. Semmiképpen sem akar ez a könyvecske valamiféle újfajta mariológia lenni. Mindössze az imádságos szeretet diktálta tanúbizonyság Jézus anyjáról, akit Isten Lelke ennyire elhalmozott kegyelmével és ennyire felmagasztalt az Egyházban.

Hiroshima, 1992. aug. 15.

Béky Gellért S. J.

* * *

I. MÁRIA ÚTJA NÁZÁRETTŐL A GOLGOTÁIG

1. SZÉP SZŰZ MÁRIA

A magyar nép röviden és találóan „Szép Szűz Mária”-nak szólítja az Isten Anyját. Mária belső, lelki szépségére kell itt elsősorban gondolnunk. Aligha a festők Mária-képeire gondoltak őseink, mikor ezekkel a szavakkal énekelték meg Máriát. Bár az is ott lebeghetett szemük előtt. Hiszen a magyar templomokból sem hiányzottak a szebbnél-szebb Mária-képek.

A bibliai szépségfogalom elsősorban Isten tisztaságát juttatja eszünkbe. A Bölcsesség Könyve (13,3) Istent a „szépség szerzőjé”-nek nevezi. Hozzá képest a teremtet, vagy még inkább a kézzel csinált dolgok szépsége, főleg a bálványok megejtő bája csak rákent máz, „múlandó, elomló alak”. Nem mintha a Szentírásnak nem lenne érzéke a teremtés szépsége iránt. Olvassuk csak el figyelmesen a prófétákat vagy a zsoltárokat s mindjárt meggyőződhetünk az ellenkezőjéről. Csakhogy a Biblia nagyon is „realista” ahhoz, semhogy engedné magát megtéveszteni a világban található sok „csalfa báj”-tól, „múlandó szépség”-től (Péld 31,30).

Talán még a „szent” fogalma áll legközelebb Isten tisztaságához. A régi kínaiak (és a japánok is) együtt vették a szentet meg a tisztát. Az a kínai jel, amit még ma is használnak a „szent” leírására, eredetileg „tisztát” jelentett. Tiszta a szó eredeti, igazi értelmében. Azaz: nem pótlék, nem utánzat. Eredeti. Nincs benne semmi kevert, semmi utólag hozzáadott valami. Szép a maga eredetiségében.

A misztikus szentek sokszor használják ezt a kifejezést istenélményük leírására. Isten tiszta fényessége könnyeket csal a szemükbe; szinte eszüket veszítik a meg nem érdemelt látomás szokatlan szépsége miatt. Ők tudják – hiszen elemi erővel tapasztalják meg ilyenkor – a szépség nem szorítkozik az érzékek világára. Sőt mintha a láthatatlan, rejtett szépség százszorta fölülmúlna a szemmel látható világ minden pompáját. Az igazán nagy költők, művészek el-elkapnak néha egy-két sugárkét ebből a teremtetlen szépségből. Ez aztán egy életre kitörölhetetlen nyomot hagy lelkükben és halhatatlan alkotásokra teszi őket képessé.

Lehet, hogy Isten dicsősége szintén ebbe a világba tartozik. Így lesz pl. az Úr Jézus „színeváltozása”, vagy a feltámadás a Jézus arcán, egész alakján előmlő isteni dicsőség látható felvillanása. Az evangelisták tételesen keresik a szavakat ennek a szépségnek a megfogalmazására, de csak a „ragyogó, hó, fehér, vakító fény” szavak között keresgélnek, tapogatóznak. Nem is halmozzák nagyon a jelzőket. A fenti hasonlatok valamelyikével kísérlik meg úgy-ahogy érzékeltetni a tanítványok nagy élményét. Legalább is a színeváltozás esetében. A feltámadás dicsőséges fenségét már meg se próbálják leírni.

Nos, ennek a szépségnek, azaz kimondhatatlan tisztaságnak mindig van erkölcsi tartalma is. Istenben nincsen semmi zavaros, semmi kétes, semmi tisztátalan. Egyedül ő tud bennünket tisztává tenni. Teszi pedig ezt Krisztus által, aki maga Isten „képmása” (Kol 1,15). Róla is áll, amit a Bölcsesség könyvében olvasunk a bölcsességről: „A Mindenható dicsőségének tiszta kicsordulása... az örök világosság kisugárzása, és az Isten működésének tiszta tükre és jóságának kisugárzása, és az Isten működésének tiszta tükre és jóságának képmása.” (7,25–26; vö. még Zsid 1,3).

A szűzesség is ennek a tisztaságnak egyik megnyilvánulása. Semmi képpen sem merül ki a pusztá testi megtartóztatásban. A nőtlenség, a testi önmegtartóztatás magában véve még nem keresztény, nem bibliai erény. Más népeknél, egyéb vallásokban is megtaláljuk. Ami az evangéliumi szűzességet, „tisztaságot” minden más fajta önmegtartóztatástól megkülönbözteti, az nem annyira a testi elem benne, hanem az indítók, a cél, a miért? Tudni illik Isten országáért, a Krisztushoz való egyre nagyobb hasonlóság, a Szent Isten végtelen tisztaságában való részvétel miatt. Ilyen értelemben a keresztény szűzesség „eszkatologikus” kegyelemajándék, a feltámadás velejárója (Lk 20,34–36), amelyre azonban már most, itt ebben a földi életben kell törekednünk azért, hogy minél jobban hasonlítsunk Isten Fiának tisztaságához. „És mindenki, aki így remél benne, megszentelődik, ahogyan ő is szent” (1Jn 3,2–3).

Minél közelebb van valaki az Isten országához, annál tisztább. Ha már az emberi lélek azért, hogy Isten képmását sugározza, összehasonlíthatatlanul szebb pl. a női test bájánál (Origenész), mennyivel inkább tiszta, szép lehet Jézus anyjának büntelen lelke?

A valóban tiszta lélek maga az erő. Igazi nagyhatalom a maga nemében. Ha lehetséges itt a földön valóban tökéletes tisztaság, akkor az ilyen tiszta szívből fakadó imádság képes az egész mindenséget megmozgatni. Simone Weilnél olvassuk: az egészen tiszta már magában képes el-

osztatni, elűzni a rosszat, a bűnt. A legtisztább lény ezen a földön a tökéletesen tiszta Bárány volt, Isten Báránya. Ő egymagában el tudja venni az egész világ összes bűnét! (*Gateway to God*, 76–77).

Minél közelebb van valaki Istenhez, annál tisztább. Az igazán tiszták Isten fiai. Ilyen értelemben mondjuk tisztának Máriát is. Egészen tiszta ő, már amennyire ember tiszta lehet Isten kegyelmével. Hiszen a végtelenül szent Istennel összehasonlítva, még az angyalokban is találni hibát és a csillagok is csak tétova, homályos fénypontok a mindenségben (Jób 4.17)

Mária tisztasága több, jóval nagyobb pusztá szűzességnél. Tiszta volt egészen, mert betöltötte őt a nagy Isten tisztaságos Lelkének a jelenvalósága. „Kegyelemmel teljes”: egészen tiszta, tökéletesen szép. Ebbe a tisztaságba ágyazódik bele Mária szűzessége is. Az úgynevezett „Szeplőtelen Fogantatás” is Mária kimondhatatlan tisztaságával van szoros összefüggésben.

Ma, amikor a nagyvárosokban egyre piszkosabb, szennyesebb a levegő, ki kell menni a hegyekre, a természetbe (ha még ilyen van), hogy friss, tiszta levegőt tudjunk szívni. Itt Japánban is alig lehet lassan már „szűz” természetet találni, jöllehet Japán egyáltalán nem szegény természeti szépségekben. Ha netalán valahol a nagy hegyekben egy kristálytisztá patakra lel az ember, egészen elcsodálkozik. Szinte nem is lehet igaz, olyan szép, mondja ilyenkor a japán. Szinte hazugságszámba megy. Pedig igaz. A Szent Szűz esetében szinte szóról-szóra áll ez: annyira szép és tiszta, hogy el se tudjuk már hinni. Olyan fenséges, nagyszerű, amit állítanak róla a szentek, az Egyház, hogy szinte már hazugságnak hangzik: „Egészen szép vagy, tiszta vagy Mária. A bűnnek még csak a szeplője sincs benned.” Így igaz.

Egy teológus sem fejezte ki szebben és egyszerűbben ezt a nagy csodát Gárdonyi kedvesen naiv versénél:

„Ha elgondolom, hogy e föld színén
Valóban élt e tiszta lény!
Járt-kelt, mint mink: a lábának nyomát
A porban hátrahagyta, merre ment.
Hajába tűzött fehér violát,
Tán épp ilyet, mint kertemben terem,
S ő maga volt a legszebb viola:
Isten közöttünk járó angyala!”

(Esti harangszó)

2. A SZAVAK BESZÉLNEK

A Krisztusról szóló tudomány (krisztológia) nagy, központi kérdése, s egyben a talányok talánya, a titkok titka: hogyan lett az egyszerű názáreti ácsból, József és Mária fiából az „Isten hatalmas Fia”? (Róm 1,4)

Máriával kapcsolatban is feltehetjük ugyanezt a kérdést: hogyan vált az egyszerű názáreti édesanya az Egyház legtiszteltebb asszonyává, az „Úr anyjává”, sőt „Isten Anyjává”?

Egészen más folyamat ez, mint pl. a mitológiák isteneinek az esetében. Ott ködös, ellenőrizhetetlen korok hőseivel, hirtelen előbukkanó mesebeli alakokkal van dolgunk. Ezek, amilyen titokszerű módon megjelentek, éppolyan váratlanul be is olvadhatnak az ismeretlenség homályába, a semmibe. Ott emberek lesznek istenekké, s mint istenek is osztoznak az emberi hibákban, sőt még a bűnökben is.

Máriából nem lett sohasem istennő. Az Egyház ébersége, a hívők egészséges hitérzéke, Lélek irányította ösztöne megóvta őt az ilyen átváltozástól. Mária – Krisztushoz hasonlóan –, mint egyszerű asszony, mint a történeti Jézus anyja az Úr anyja, Istenanya, az efezusi zsinat megfogalmazása szerint. Azt fölösleges most külön kiemelniünk, hogy mindez a hit világába tartozik. Csak annak értelmes a Máriáról való beszéd, aki hisz. Ez a kis írás is a híveknek szól. Nem akarunk vitába szállni senkivel. Csak elmondjuk egyszerűen azt, amit Máriáról vallunk és a hit fényében megtudhatunk.

A Galata-levél 4. fejezetében találjuk a legelső, legrégebb utalást Jézus anyjára. Ez az egyetlen sor szent Pálnál Máriára vonatkozóan. Már az is figyelemreméltó tény, hogy az apostol egyetlen egyszer sem utal Jézus családi körülményeire (a dávidi leszármazást leszámítva (Róm 1,3). Apját sohasem említi, sem ő, sem a többi újszövetségi levélíró. Pedig közismert dolog, mennyire szereti a Szentírás a családfával bemutatni és egyben igazolni a kegyelem választottjait. Egyedül Szent Pál tesz tehát említést Jézus anyjáról, mindössze egy alkalommal. Már maga a kifejezőmód meglepő: „Elküldte Isten a Fiát, aki asszonytól lett (született)”. (Gal 4,4) Egy bizalmas levélben bizony furcsa volna az ilyen kifejezés, mikor valakinek a fiáról van szó. A Bibliában azonban egyáltalán nem ritka az ilyen és hasonló szólásmód. A Galata-levél egyike az apostol leg súlyosabb írásainak. Egyéb leveleiben ott találjuk a levél végén szokásos üdvözléket. Legszebb példa erre az ugyancsak nehéz, súlyos tartalmú Római levél. Az apostolra alig lehet ráismerni. Gyöngéd

szeretettel sorolja fel a neki kedves embereket, férfiakat és nőket egyaránt. Nem felejt el „az Úr választottját, Rúfust és anyját se, aki nekem is anyám” (Róm 16, 13).

A Galata-levélben egyetlen üdvözlő sor sincs. Csak úgy hivatalosan zárja be a levelet: „A mi Urunk Jézus Krisztus kegyelme legyen lelkeitekkel, testvérek.” Nevet hiába keresünk a sorok mögött. S éppen ebben a levélben Jézus anyját szüksézáú fukarsággal „asszony”-nak mondja. Pedig ha valaki, hát akkor Mária, ez az „asszony” igazán „az Úr választottjának”, Jézusnak „az anyja”. Pál igazán büszke lehetne rá, ha az Úr választottjának anyját a maga anyjának is nevezhetné, mint azt Rúfusz anyjával tette a Római levélben. De nem teszi. Természetesen ez még korántsem akarja azt jelenteni, mintha Pál többre tartotta volna Rúfusz anyját annál az asszonynál, akitől az Isten Fia született.

Egyes szakemberek ezért – éppen a Galata levél miatt – óvatosságra intenek bennünket Máriával kapcsolatban, és Máriát a törvény szolgálataával hozzák összefüggésbe. Szerintük a Galata-levél fentebb idézett szavainak az értelmét, a tulajdonképpeni súlypontját a törvény alóli felszabadulásban kell keresnünk. „Mikor elérkezett az idők teljessége, az Isten elküldte a Fiát, aki asszonytól született, és ő alávetette magát a törvénynek, hogy kiváltson minket a törvény szolgaságából, s az Isten fiaivá lehessünk.” (Gal 4, 4–5) Krisztus is – érvelnek tovább – bár földi asszonytól született, mégsem ez teszi őt Isten Fiává, hanem a Lélek. Következésképpen a mi értékünk se a törvényből fakad, hanem a Lélek szabadságából.

Mások azonban másként csoportosítják szent Pál tömör gondolatait. Máriát nem a törvénnyel hozzák összefüggésbe, hanem az istenfiúság kegyelmével: az Isten Fia asszonytól született, hogy minket Isten fiaivá tegyen. Azt viszont Lukács evangéliumából tudjuk, hogy a Messiásnak éppen az „asszonytól” való születése a Szentlélek műve volt (Lk 1,35). Így a megszületendő Szentet is joggal mondhatjuk Isten Fiának. Az „asszony” megjelölés tehát nemhogy kisebbitené Mária becsületét, ellenkezőleg: bibliai magasságba emeli, fölé helyezve ezt a szülést a hétköznapi gyermekszüléseknek. Lukács csakúgy, mint Pál, Máriában látja az ősi ígéretek beteljesedését.

René Laurentin (*Court Traité sur la Vierge Marie*, 19) még egy körülményre is felhívja a figyelmünket. A Galata-levélnek éppen ez, az első pillanatra meglepő, szinte meghökkentően furcsa kifejezése nem egyéb, mint a páli „önkiüresítésnek” (Kenózisnak) az ábrázolása – Jézusnak Máriától való születésével. A Filippieknek írt levél Krisztus-

himnuszában olvassuk a jól ismert párhuzamot: „ő (ti. Krisztus) mint Isten az Istennel való egyenlőséget nem tartotta olyan dolognak, amelyhez feltétlenül ragaszkodnia kell, hanem szolgálai alakot öltött, kiüresítette magát, és hasonló lett az emberekhez. Külsejét tekintve olyan lett, mint egy ember. Megalázta magát és engedelmeskedett mindhalálig, mégpedig a kereszthalálig.” (Fil 2,6–8)

Nem Máriát megalázó eseménnyel van tehát dolgunk, hanem az Istenfia alázatosságát akarja kiemelni ez a szöveg: ennyire ment az Isten Fia irántunk való nagy szeretetében, hogy nem szégyell testvéreknek nevezni bennünket (Zsid 2, 11); nem átalította magára venni velünk együtt a törvény ígáját! És éppen ezzel az önküresítéssel lett Ő maga is Isten hatalmas Fiává (Róm 1,4); ezért nyerte el „a dicsőség és nagyság koronáját” (Zsid 2,9) és kapott olyan nevet, „amely fölötte van minden névnek” (Fil 2,9). De ugyanakkor ezzel, a szeretetből fakadó alázatos önküresítése által tett minket is magához hasonlókká, megszentelven és elvezetvén bennünket az üdvösségre (Zsid 2,10–11), miután kiváltott bennünket a törvény szolgaságából – hogy csak a szolgaság egyik nemét említsük a sok egyéb megalázó szolgaság közül (vö. Kol 2,20–22) –, hogy Isten fiaivá lehessünk (Gal 4,5).

Az első „asszony” (Éva) engedelmességével lett szolgaságunk okozója. Mária, az új „asszony”, engedelmisségével vált az Ige megtestesülésének munkálójává és közvetve a mi istenfiúságunknak is előmozdítójává. Így értelmezték Mária szerepét már szent Iréneusztól kezdve az egyházatyák. Így lesz a Galata-levél egyszavas, homályos, darabos, keményen hangzó kifejezése Mária üdvösségtörténeti szerepének első írásos bizonyítéka.

Bizonyára nem véletlen, hogy éppen ez az olyan csiszolatlan, archaikusnak hangzó „asszony” szó az első utalás Máriára az újszövetségi könyvekben. Ez is mutatja, mennyire az üdvösség távlatából tekintették Jézus anyját a szent szerzők kezdettől fogva. A nagyon régi hagyományokból táplálkozó János evangéliumban kétszer is találkozunk az „asszony” megjelöléssel Máriával kapcsolatban. Egyszer Jézus első csodájánál (Jn 2,4), másodsor pedig Jézus kereszttjénél (19, 26). Természetesen János tudta a legjobban, hogy ez az „asszony” Jézusnak az anyja. Számunkra pedig egyszerűen a „mi anyánk” (Jn 19,27). Megint hozzáérhetjük a ki nem mondott páli gondolatot: az „Úr választottjának anyja, aki nekünk is anyánk!”.

Az evangéliumokban – híven azok céljához és jellegéhez – csak mint „Jézus anyja” szerepel Mária. Egyedül Lukácsnál olvassuk az „Úr any-

ja'' megtisztelő kifejezést (1,43). Ugyancsak Lukács evangélista mondja őt „szűznek'', „jegyes''-nek (1,26–27). S ismét Lukács az, akinél Mária szerényen, alázatosan „az Úr szolgálóleányának'' hívja magát (1,38).

Nem nehéz tehát ezek után azonosítani a Galata-levél titokzatos „asszony''-át Máriával, Jézus anyjával, aki egyúttal a mi anyánk is Jézus rendeléséből, a közös istenfiúság kapcsa révén. Az egyszerű názáreti lány, az alázatos „szűz'', az ácslegénynek, Józsefnek „jegyese'' végeredményben az „Úr választottjának, Krisztusnak'' az anyja, a mi anyánk...

3. ÜDVÖZLÉGY MÁRIA

Ma a nők egyenjogúságának a korában élünk. Az egész modern életet áthatja, átjárja a nő jelenvalósága. Mindenütt ott találjuk őt: a gyárakban, a katedrán, a színpadon, a politikában, az autókormányánál, a plakátokon, kabarékban. Kétségtelenül a nők helyzete nagyot változott, s talán sokat javult is a múlthoz képest. De vajon többet kapott-e a nő a megváltozott viszonyok között annál, amennyit ugyanakkor elvesztett régi gazdagságából? Mert nem furcsa az, hogy éppen ma, a nők felszabadulásának a századában, egyre kevesebb a valóban „nőies'' nő! Mintha éppen az hiányozna a nők nagy többségéből, főleg a civilizált népeknél, ami nőieségük igazi varázsa, lényege, ami jellegzetesen nőies bennük: az anyaság, valamint az a belső báj és kellem, amit női tisztaságnak is nevezhetünk. Olyan értelemben, amint azt a keresztény hagyomány az evangéliumokra támaszkodva értelmezi, vagy ahogy pl. a neves német írónő, Gertrud von le Fort „*Die ewige Frau*'' (Az örök nő) című, ma is értékes könyvében leírja.

Mária kétszeresen is időszerű napjainkban. Időszerű, mint anya és időszerű mint szűz. De időszerű azért is, mert neki valóban nagy szerep jutott abban a világban, amely addig szinte kizárólag a férfi előjogának számított: ti. az üdvösség munkálásában. Amire Isten régen jobbra férfiakat szemelt ki – azok legalább is meg voltak arról győződve – ott most egy nő, egy anya fogja a főszerepet játszani. Egy férfinak sem adatott meg – az ember Jézust leszámítva –, hogy olyan kitüntető hivatást kapjon Isten örök terveiben, mint Mária.

Szűz Mária megállta a helyét a neki jutott szerep maradéktalan betöltésében. Nem volt még egy annyira áldott emberi és isteni élet egy sze-

mélyben, mint az övé. Mária egyedül áll az emberiség történetében. Elég nagy vonásokban áttekinteni életét, s menten meggyőződhetünk ennek, a külső eseményekben látszólag olyan szegényes, s mégis annyira gazdag életnek szépségéről és magasztosságáról.

„Üdvözlégy, kegyelemmel teljes!” A görög szövegben több van a puszta üdvözlétnél: „*kecharitomené*”, örülj, Te Isten választottja, Te boldog Lány! Az „öröm” ősi bibliai téma már az ószövetségi könyvekben is. Isten öröme hatja át az egész teremtést. Ebből az örömből születnek a csillagok. Ez az öröm remeg az életet adó szélben; ez az öröm érleli a gyümölcsöt, teszi keménnyé a bűzát, ad illatot a virágoknak. Isten öröme ujjong a fiatalok boldogságában, a tiszta szív békéjében; ez az öröm az igazság palástja. Mert az igazságosság is akkor jelent üdvösséget, ha az örömben teljeseedik be. Egyszóval: Isten öröme a teremtés és az üdvösség kezdete s egyben beteljesedése. Mária is ebben az örömben találja magát hirtelen az anyagi üdvözlés hallatára.

„Kegyelemmel teljes”. Nem névén szólítja az isteni küldött a názáreti szűzet, hanem ezzel a nem mindennapi jelzővel lepi meg. Maga a név korántsem mond annyit, mint az a tény, hogy a név viselője Isten választottja, a kegyelmek birtokosa. E nélkül mit sem érne a nagy, előkelő név. Akinek azonban megadatik, hogy így szólítsák, annak neve örökre be van írva az élet könyvében. „Lám, mostantól kezdve boldognak hirdet minden nemzedék” (Lk 1,48). Kevés jóvendülés teljeseedett be olyan tökéletesen a történelemben, mint Máriának ez a hálás felújjongása.

„Veled az Úr!” Ennél nagyobb, többet nem ígérhet halandó ember embertársának. Azaz: ennyit egyedül Isten képes ígérni és csak Ő képes meg is adni, anuit ígért. „Emmanuel”: veled az Úr, ez az ószövetségi ígéretek legnagyobbika. Ezt az ígéretet kapta Ábrahámától kezdve Mózesen át Jeremiásig az Ószövetség számos választottja. Az Újszövetség hajnalán Mária lesz az első, akiben testet ölt majd az ősi ígért: először mint szavakba foglalt ígért, majd valóságosan is, mint a megtestesült Ige, Aki maga a „Velünk való Isten” (Mt 23,24).

„Szűz – jegyes – anya”: így szerepel Mária az Angyali Üdvözlés rövid szövegében. „Szűz”: a szó hétköznapi jelentésében mindössze egy kedves, tiszta, fiatal lány; vőlegényre váró, tapasztalatlan, ártatlan teremtés. Legalább is a Szentírás héber szövegében (Iz 7,14). A jelen esetben azonban jóval több ennél. Már benne cseng ebben a szóban a Jézus által felmagasztalt tisztaságnak eddig ismeretlen szépsége. Annyira fontos és nagyszerű adomány a szüzesség kegyelme, hogy „csak az fogja fel, akinek megadatott” (Mt 19,11). Még talán a papok, szerzetesek kö-

zül is csak kevesen értik és méltányolják kellőképpen. Hiszen Jézus szerint a példabeszédbeli tíz szűznek is csak a fele volt okos, valóban méltó erre a névre. Öten „balga” hajadonok voltak (Mt 25,3). Mária nem kö-zéjük tartozott; ő az „okos” szűzek legokosabbja volt. Az ilyet ma már lámpással kellene keresni fényes nappal is a nők között, sőt talán még a kolostorokban is.

„Jegyes”: a fiatalság jelképe; a remény, a szeretet, a tiszta vágyak eszményképe. Jézus azt mondta egyszer, hogy a mennyországban már nem házasodnak az emberek. Nem mennek férjhez, se nem nősülnek többé az üdvözültek. Ám a szeretet nem hogy nem vész el, hanem akkor fognak majd igazán szeretni tudni, azzal a szeretettel, amellyel Isten szereti teremtményeit, főleg minket, gyermekeit.

Nem véletlen, hogy a Szentírás gyakran a vőlegény és menyasszony tiszta kapcsolatával ábrázolja, érzékelteti Isten és a teremtmény szeretetét. Nem annyira a férj és feleség testi-lelki szeretete, mint inkább a mindent felülmúló, mindent átkaroló jegyesi szeretet az örök életben is működő, élő szeretet jelképe. S éppen ez az erős, ártatlan, tiszta, mély szeretet az, amely manapság leginkább hiányzik a fiatalokban, fiúknál s lányoknál egyaránt.

„Anyja”: Jézusé, az Úré, Isten Anyja! Kevés olyan szót ismer az emberiség, amely annyira szívhez szólna, annyira szent volna (s amellyel már annyiszor visszaélték már a történelem folyamán), mint ez a rövid, két szótagból álló szavacska. Micsoda mellézköngéi vannak ennek az igénytelen szónak!

A mai női ideálból talán ez hiányzik a legjobban. A modern élet, a totális rendszerek nem igen kedveznek az anyaság teljes kibontakozásának. A „gyermeknélküli társadalom” egyúttal az önzés és az egymástól való elidegenülés, eldurvulás, kölcsönös áltatás, bizalmatlanság melegágya. Néha-néha azért most is megesik még, hogy amikor egy fiatal édesanya felszáll feszélyezetlenül csacsogó, nevetgélő, ártatlan gyermekével az autóbuszra, villamosra, egyszerre feléje fordulnak a fáradt arcok. Itt is ott is rámosolyog egy-egy szempár: új élet ígérete árad a gépies, fásult emberszívekbe. Legalább rövid időre.

Nos, Máriában minden idők eszményi édesanyja jelent meg a földön, karján az Örök Istengyermekekkel. S azóta mintha könnyebb lenne a mosoly és a szeretet az emberek között. Legalább is azok közt, akikre rácsett ennek a Gyermekeknek a mosolya és anyja tekintetének egy fénysugara...

„Az Úr szolgálóleánya vagyok”: így nevezi meg magát Mária a nagy öröm után, a legnagyobb kegyelmek órájában. Ma szokás, szinte „divat” „szolgálatról” beszélni, írni az Egyházban. A szolgálat tökéletesen bibliai kifejezés, és egyben eszménykép. Könnyű kimondani a szót. Ám kevesen valósítják meg tökéletesen. Máriánál nemcsak felkapott szójárás volt ez a kifejezés. Nála szívből fakadt a szolgálat. Hisz alig hogy kimondta, már is sietett, futott rokonához, Erzsébethez, hogy szolgálhasson neki, ő, az Úr anyja, Keresztelő János anyjának!

„*Fiat*”: legyen, teljesedjenek be hát rajtam szavaid! Máriánál „*fiat*”-ot, „legyen-t” használ a szent szerző. Jézus esetében megszokottabb lesz az arám eredetiben meghagyott „ámen”. Lényegében mindkettő ugyanazt jelenti: a teljes önátadás, a gyermeki ráhagyatkozás, a tökéletes bizalom szellemét. Egy folytonos, nagy „Igen” Isten minden akaratára! Olyan maradéktalan Igen, amelyben nincs semmi a „nem”-ből, a tagadásból, az engedetlen húzódkodásból, ravasz kibúvásokból. Miként az „Isten Fia... nem volt Igen és Nem, hanem az Igen valósult meg benne. Isten valamennyi ígérete Igenné vált benne. Ezért hangzik fel általa ajkunkon az „Amen” Isten dicsőségére, a szentmisében, az imádság alatt, életünkben (Vö. 2. Kor 1,19–20).

Mária ezután következő egész élete is egyetlen nagy Igen, Amen lesz majd az Atya minden kívánságára. A názáreti Szűzben sincs meg az Igen és Nem kettőssége, csak Igen van benne! Benne is valóra vált Isten valamennyi elgondolása, Igenné lettek a régi és az új ígéretek.

„*Fiat* – legyen, *Amen*”: valóban fenséges, tömör jelentésű szavak azok ajkán, akik arra lettek kiválasztva, hogy üdvösséget közvetítsenek a világnak, ki-ki a maga módján, Istentől kapott hivatása és szerepe szerint.

4. ISTEN DALOS PACSIRTÁJA

„A virágnak megtiltani nem lehet, hogy ne nyíljk, ha jön a szép kikelet.” (Petőfi) A szívnek sem szabad megtiltani, hogy ne örüljön, mikor ráárad a kegyelem. A bökkenő csak ott van, hogy míg a virág akkor is nyílik, ha senki sem látja, senki se csodálja, egyként illatozik a közömbös szemlélőnek, meg a virágot megvető iszákosnak is: addig a szív öröme csak akkor teljes, ha van kivel megosztani a túlcserélő boldogságot.

Úgy látszik, mintha Mária nem talált volna ilyen megértő valakire Názáretben. Nem mintha rossz emberek laktak volna a faluban. Egyszerűen azért nem, mert a szeretetet és az örömet nem lehet rendelésre osztogatni, se másokra rákényszeríteni. A megértés se jön magától.

Mária kitalálta, megérezte, tudta: Erzsébet, a rokonság legidősebb tagja, biztos megérti őt nagy örömeiben. „Sietve” indult ezért a „hegyekbe”. Programja nem volt. A szeretet nem ismer gépies, kötött programokat. Nem előre kiagyalt tervek szerint jár el. Alkalmazkodik a szükséghez, a szív sugallatára hallgat.

Erzsébet mintha várta volna Mária látogatását. Nem volt még csak árnyéka sem ebben a jóságos öreg asszonyban az irigységnek, féltékenységnek. Pedig lehetett volna. Neki, aki egész életén át várt, tűrt, imádkozott s csak az élet alkonyán adatott meg neki az anyaság kegyelme. Máriának pedig azonnal: még mielőtt vágyba foglalta volna kívánságát, máris rááradt az Isten Lelkének pazar gazdagsága. Bár ő volt a legfiatalabb Erzsébet rokonságában, mégis őt választotta ki a gondviselés a Messiás anyjaként!

Csak szentek tudnak így egymás örömeiben osztozni. Csak az igazán alázatosak, az egészen tisztaszívűek képesek így szeretni: irigység, kárörvendés, féltékenység, fájdalom, kesergés nélkül. „Boldog, aki hitt annak beteljesedésében, amit az Úr mondott neki” (Lk 1,45).

Íme az „első boldogság”: boldogok, akik hisznek! Jézus harminc év múlva fogja elmondani ott, a „Hegyen” a nyolc boldogság arany szabályát. Erzsébet pedig, Jézus barátjának és előfutárának anyja, már itt, ebben a kis hegyi lakocskában előlegezte a nyolc boldogság elsejét az igazán „hívő” ember boldogságáról. Ma már nagyjából egyet értenek a szentírás-magyarázók abban, hogy a „lélekben szegények” kifejezés (Mt 5,3) elsősorban a rendíthetetlen hit világába tartozókat jelöli meg és semmiképpen sem szabad Jézus felejthetetlen szavait kizárólag az anyagi állapotokra korlátozni s így jelentésüket leszűkíteni.

Mária a hitben foganta Fiát; nagy hite tette őt a Szentlélek erejével a Megváltó anyjává. A hitből fakadó szeretet üzte, hajtotta őt most is Erzsébethez. Az a szeretet, amely szent Pált is űzni, ösztönözni fogja majd a Krisztus szolgálatban (2 Kor 5,14). Hitben várta, fogadta be Erzsébet is fiatal rokonát, mint az „Úr anyját” (Lk 1,43). Az a nagyszerű hit, amely a szeretetben él és teljesedik be igazán (Ef 4,15), eszközölte ki ezt a találkozást, amely ettől kezdve minden tökéletes találkozásnak mintaképe az emberek között. És ugyanaz a hit szülte a szokatlan örömet Er-

zsébet keblében is, amely még a meg nem született magzatra is átáradt: „az örömtől megmozdult méhembem a magzat” (Lk 1,44).

Hány tragédiának lett már kezdete az, hogy a barátok, a testvérek, rokonok egyike nagyobb kitüntetésben részesül, mint a másik. Egyikük öröme, a kapott kegyelem féltékenykedést, irigységet gyűlöletet szül az addigi jóbarátokban. Nagy tehetségű írónak való téma lenne az ilyen feszültségekkel telített találkozás.

Werfel Ferenc halhatatlan regényében („Ének Bernadetről”) találkozzunk egy imádságos, önmegtagadó apácával, aki nem tudja feldolgozni magában, hogy nem neki, a sokat vezekelt, sokat imádkozó, hosszan tűrő és sokáig várni tudó nővérnek jelent meg Lourdes-ban a Szűzanya, hanem ennek a tudatlan, butácska kis parasztlánynak, aki most itt van náluk a zárdában. Ettől kezdve gyűlöli Bernadettet. A többi nővér se nézte valami jó szemmel az alázatos, gyámoltalan jövevényt. Azt se hitték el neki, hogy beteg. Pedig az volt. Háttha csak szimulál, háttha csak azt szeretné, hogy mindenki dédelgesse őt, amiért megjelent neki Szűz Mária – gondolták róla.

Erzsébetnek eszébe sem jutott irigykedni a szinte még gyerek Máriára, aki nem ismerte még a női szívnek az anyaságra vágyó kínjait, s mégis egy csapásra Isten terveinek központjába került. Ő pedig, a sok mindenben átment idős asszony, csak másod- és harmadrendű szerepet kap az üdvösség rendjében. Olyan nagy csoda ez, hogy önkéntelenül a Szentlélekre kell gondolnunk. Szent Lukács nem győzi kiemelni a Szentlélek szerepét a Megtestesülés nagy mozzanatainál.

Magától értetődő, hogy a Lélek is csak úgy tudott működni Mária és Erzsébet lelkében, hogy mindketten tökéletes alázatossággal és tiszta szeretetben együttműködtek a Teremtő Lélekkel. Egyedül így magyarázható, hogy Mária három álló hónapig ott maradhatott nagynénjénél, anélkül, hogy bármi is elhomályosította volna a kettőjük közti meghitt viszonyt.

„Magasztalja lelkem az Urat és szívem ujjong megváltó Istenemben!” Mária énekel! Az Írás ugyan ezt nem állítja kifejezetten. Ott csak „mondta, megszólalt” áll. Ám az Egyház sok száz éven át énekelte a Magnificatot. Már Tiszteletreméltó Béda korában (VIII. sz.) szokásban volt a távoli Angliában is esténként elénekelni a Szent Szűz hálahimnuszát.

Így csak az tud imádkozni és énekelni, aki nagyon szeret; akiben nyoma sincs az irigységnek meg a féltékenységnek. Az örvendező, ártatlan szívből jövő ének a lélek egyik legbiztosabb, legmegbízhatóbb tükre.

Nem is annyira a szavak a fontosak, mint inkább a lélek, a szív lüktetése a hangokban, a dallamokban.

A Magnificat nem „eredeti”, hiszen majdnem minden gondolatát megtaláljuk már az Ószövetségben. Mária a már annyiszor hallott, annyiszor átimádkozott, oly sokszor át- meg átízlelt ószövetségi Szentírás megszentelt szavaival fejezte ki ott, Erzsébetnél, azt, amit nem is lehet igazán szavakba önteni. Egész természetesen jöttek ezek az ősi kifejezések az ajkára, anélkül, hogy külön ki kellett volna neki gondolnia egy idevágó hálaéneket.

Az élmény a leghathatósabb ihlető. Assiszi szent Ferenc nem járt se írói tanfolyamokra, se nem ült a kávéházak füstös szobáiban, hogy kifacsarjon egy kis ihletet az élettől, ismert Naphimnuszához. A mai íróknak inger kell; izgatószereket használnak (szeszes italok, érzéki gyönyör stb.), különben nem tudnak írni. Szerencsére nem minden költő és művész van ráutalva az ilyen mesterséges ingerekre. A híres japán matematikus, Oka Kijosi pl. a természettől meg egy népszerű (buddhista) imádságból merítette az ihletet találmányaihoz, mint ő maga írja egyik könyvében.

Máriát a nagy Istennek, Adonájnak a Lelke ihlette meg. Azé az Istené, akit Plátó „költő”-nek nevez: „*poētész ho Theosz*: Isten költő”, mert mindig új és eredeti és meglepő. Ami nem is csoda. Isten a szeretet és a túlcserdülő öröm. Kína és India nagy bölcsei is versben gondolkoztak, énekekben fejezték ki magukat. Az Egyház is énekekben mondja el legfontosabb közölnivalóját a liturgiában felejthetetlen himnuszaiban. Gondoljunk csak a nagyszombati „*Exultet*”-re, a húsvéti „*Victimae Paschalis*”-ra, az adventi „Nagy Antifónákra” vagy a nagypénteki „*Improperia*”-kra.

A papi zsolozsma fénypontjai is gyakran a csodálatosan szép himnuszok a Szentírásból. Egy részük éppen szent Lukács evangéliumából való (Magnificat, Benedictus, Nunc dimittis), más részüket meg az Ószövetség könyveiből vagy az apostolok leveleiből vette az Egyház. Még a különben elvont és elég száraz Rahner Károly teológus is a „költő” papban véli a teljes papi eszménykép jelenlétét felismerni.

A Lélek áradás, a Lélek teremtés, a Lélek újjászületés, a Lélek tiszta öröm, a Lélek játékos felszabadulás, a Lélek énekes boldogság, a Lélek szabadság. Ezért nincs a totális rendszereknek igazi költészetük és színvonalas művészetük. Hiányzik a hozzá való külső-belső szabadság, a felszélyezettlen fegyelmezettség, a spontán szeretet.

„A vízben úszkáló halak csendben élik le életüket: hallgatásra vannak ítélve. A vadállatok és egyéb barmok hol ordítanak, hol üvöltenek, hol meg csak telelárμάzzák a környéket, ugyanazt ismételve. Az ég madarai pedig énekelnek” (Tagora). A magyar nép „énekesmadaraknak” nevezi őket a lényegre tapintva. Emberben is megtalálható mind a három fajta: a hallgatók, a lárμάzók és az „éneklők” csoportja. A világ jobbára csak lárμάzni tud. Néha hallgat. Énekelni azonban csak a szentek tudnak igazán. Nem okvetlenül szavakkal énekelnek. Az Úr Jézus pl. a kereszten dalolta el legszebb dalát, anélkül hogy sokat beszélt volna. Véres-könnycs hallgatása, a megfeszített szeretet volt az a dal, amellyel egész a világ végéig megigézi, elcsábítja az igazságra és szeretetre éhező lelkeket (Sziénai szent Katalin hasonlata). Mária még csak az út kezdetén van, s máris dal fakad szízi ajkán. Ne iudós szótárakkal elemezzük a Magnificatot. Ámuló, egyszerű örömmel próbáljuk inkább ellesni a benne lüktető dallamot. Isten pacsirtája szól hozzánk a kegyelem magasságaiból...

5. A NAGY ÚT

Ki ne ismerné Xenophón tízezer görögjének kalandos útját, akik hosszú bolyongás után végre megpillantották a hazai Tenger szabadulást jelentő kék hullámaikat? Örökké beírták ezzel a hosszú vándorlással nevüket a katonák történelmébe és a világirodalomba.

Jóval előttük Mózes tette meg az ugyancsak hosszú utat Egyiptomból az Ígéret Földjére egy nagy csoport rabszolga-szőkevémmel és a hozzájuk csatlakozott szabadságra, kalandra éhező tömeggel. Annyira jellemző volt ennek a furcsa néptömegnek az útja meg sorsa ott a Sinai félsziget pusztaságában, hogy a szent írók érdemesnek tartották az utókor számára is feljegyezni. Egész irodalom, sőt, mi több, valóságos teológiája született a mózesi „exodus”-nak, kivonulásnak. Még most is, több mint háromezer év után, az Egyház is rá hivatkozik és saját útjának előképét látja benne.

Napjainkban Mao-ce-tung kommunista gerillái szereztek maguknak nevet a „Long March”-ok, Hosszú Utak történetében. Maga a vezér, Mao énekelte meg hősiei teljesítményüket egyik versében. Mindezekre a megtett utakra jellemző a vállalkozás kilátástalansága, a kiállott szen-

védek nagysága, a szabadulásba vetett konok remény és végül a sikeres kimenetel. Ez utóbbi nélkül aligha tudna róluk ma a világ.

Máriának nem kellett akkora utat megtennie, mint a felsorolt esetek hőseinek. Neki nem tömegben kellett masíroznia, hogy célba jusson. Jobbára a hűséges Józseffel az oldalán, később meg egyedül kellett az úton végigmennie. A testi nélkülözéseknél jóval nagyobbak és számosságuk voltak a láthatatlan, belső szenvedések percei, az elhagyatottság érzete. Mert az volt Mária életútja is a kezdeti nagy élmény után: igazi „Long March”, Hosszú Út a szó szoros értelmében.

Megpróbáljuk nagy vonalakban felvázolni ezt az igazán kalandos, előre nem látható utat, amelyen az alázas Szűz követte Isten hívó szavát. Akárcsak Ábrahám annak idején (vele kezdődött igazán a „Long March”-ok története!), Mária is elindult anélkül, hogy tudta volna, hova is megy tulajdonképpen? (Zsid 11,8).

Alighogy hazaért Erzsébettől és alighogy megtörtént az összeköltözés Józseffel, jött a császári rendelet. Népszámlálás! A rendelet értelmében nekik Betlehembe kellett menniük az összeírássra, mert József odaválósi volt. Megkezdődött a hosszú út első része: el kellett hagyniuk a kedves Názáretet, a megszokott mezőket, a nyíló vadvirágokat, a csicsergő madarakat, a távolban fehérítő Hermon hegyét, és nekivágni a már annyiszor megjárt úton Jeruzsálemen keresztül Betlehemnek. Ez még nem is lett volna olyan tragikus, ha nem éppen most lett volna Mária áldott állapotban. Rosszabbkor nem is jöhetett volna a császár parancsa.

Tudjuk, hogy se Jeruzsálemben, se Betlehemben nem sikerült megfelelő szállást találniuk az országos felfordulásban, az utasok állandó jövé-menésében. Így született meg a Gyermeke, akit pedig úgy vártak, akinek a legjobbat szerették volna adni születésekor, ami csak szegénységükből kitellett. S most mindennek egycsapásra vége: ismeretlen helyen, szinte az útszélen, szükségszálláson, barlangistállóban született meg az, akiről az angyal azt mondta: „az Isten Fiának fogják hívni” (Lk 1,35).

Isten nem feledkezett meg a kis csoportról. Ha nem is sokan keresték fel őket, de azért meg lehettek elégedve a látogatók minőségével. Az egyszerű, de hívő pásztor emberek, a „nép” képviselői; a „bölcsek” messze földről, a pogányok zsongái, és még korábban az angyalok kara. Nem szabad elfelejtenünk az állatokat sem, amelyeket a keresztény képzelet sorakoztatott fel Jézus születésekor. Szakasztott úgy, mint ahogy később majd asszisi szent Ferenc fogja elképzelni az Isten Fiának születését: szegénységben is dicsőségben. A betlehemi éjszaka ragyogott

az emberiséget beborító sötétségben. Bízató fáklya a Hosszú Út első állomásán. Ez lesz majd Máriaék világító tűzszlopa a nemsokára elkövetkező számkivetésben, a „lélek sötét éjszakájában.”

Jézus születése az események egész lavináját indította el. Az ég és föld megmozdult: ki így, ki úgy készült fel az Üdvözítővel való találkozásra, vagy a Vele való leszámolásra. Heródes király az utóbbiakhoz tartozott. Mint derült égből a villám, úgy hatott a rémisztő megsejtés, sőt, a biztos tudat: a Gyermek élete veszélyben! Heródes keresi a Gyermeket, meg akarja ölni! (Mt 2,13).

Mária bizonyára most volt életében először „külföldön”, Egyiptomban, ahol ősei nagyon régen rabszolgáskodtak. Az ő szabadulások, Nagy Útuk onnan kezdődött. Máriaék útja a fordított irányban történt. Igaz, nem lehetett valami hosszú az egyiptomi tartózkodás. Viszont csak néhány bizonytalan és haszontalan kísérletezés után térhettek vissza megint Názáretbe. A Nagy Út első része szerencsésen véget ért. Xenophón görögjei sem lehettek boldogabbak a régen látott tenger hullámai előtt, mint Mária kis családja a hazai dombok megpillantásakor.

Nem könnyű időbeli sorrendbe csoportosítani az evangéliumok meglehetősen eltérő tudósításait Jézus gyermekkorára vonatkozóan. Számkunkra ez most nem is olyan fontos. Jobban érdekel bennünket az a rejtélyes jövendölés, amivel a vén Simeon zavarba hozta Jézus szüleit azon a nevezetes napon a jeruzsálemi templomban. Kardról beszélt, amely az anya szívét fogja átdöfni; meg arról, hogy ez a Gyermek, akiben pedig annyi örömük telt eddig is, az „ellentmondás jele” lesz Izraelben.

Ki tudja, hátha csak most kezdődik el valójában a „Hosszú Út”, amit egyedül Isten ismer. A legcsodálatosabb s egyben a legmegdöbbentőbb azonban éppen az volt ebben a történetben, hogy egy jó ideig ment minden szépen a maga rendjén. Azaz nem történt semmi különös. Még egy szent is elunta volna magát ebben a nagy szürkeségben, eseménytelen hétköznapióságban, amiben most napjaik teltek el ott Názáretben, a kis falucskában. Mindössze egyetlen epizódot örökített meg szent Lukács a 12 éves Jézusról, de ez is fájdalmas meglepetést okozott Jézus anyjának. Nem is csináltak titkot belőle. Egyszerűen „nem értették meg a hozzájuk intézett szavakat”: „Miert kerestetek? Nem tudátok, hogy nekem Atyám dolgaiban kell fáradoznom?” (Lk 2,49–50).

Ezután majd húsz éven át, ez a „rutinos” jeruzsálemi zarándoklat visz csak némi változatosságot az egyhangú názáreti napokba. Már talán el is felejtették Simeon félelmet keltő jövendölését. Annál is inkább, mivel Jézus a nyilvánosság elé lépett és Mária maga is szemtanúja lehetett,

amint Jézus első „csodáját” műveli egy szomszédos kis falucskában, Kánában. Ettől kezdve az anya is sokszor úton van, de ezek a kis utazások tele vannak eseményekkel, reménnyel, örömmel, anyai boldogsággal. Jézus egyszerre az ünnepezt rabbi hírébe kerül. Anyjára is átáradhatott valami ebből a nem várt dicsőségből.

Ám sokkal hamarabb vége szakadt ennek a diadalútnak, semmint azt Mária sejtette volna. Bár lehet, hogy az anyai szív már előre, ösztönösen megérezte a közeledő viharfelhők gyülekezését. Ezúttal Jeruzsálemben találjuk Jézus anyját. A hagyomány úgy véli tudni, hogy Mária akkor találkozott össze szent Fiával, amikor az kereszttjét hurcolva bukácsolt felfelé a Golgota dombjára. Az út alig több 800 méteremél, mégis Mária számára hosszabbnak tűnhetett fel ez a rövid távolság a zsidók pusztai vándorlásánál Mózes idejében.

Szent János megemlíti, hogy Mária ott volt Jézus keresztfeszítésénél is. „Jézus kereszttje alatt” ott állt anyja (19,25). Ez a kereszt „mellett, alatt” kifejezés egész biztosan nem csupán a távolságot akarja érzékelteni. A testi-lelki összetartozás beszédes jelképe ez: Mária mindig, tehát a kereszthalálban is, Jézus mellett volt. Kettőjüket nem lehet szétválasztani. Következésképpen a krisztológiában is, a Jézusról szóló tanításban is ott kell lennie Máriának Krisztus titkainak közvetlen közelében. Annál is inkább, mivel Mária nemcsak ott állt, mint a többi bábész szájtátó, hanem a szenvedésben is vallotta, vállalta a vele való közösséget, teljesen hozzá hasonulva a halálban, amit Pál állított önmagáról (vö. Fil 3,10–11).

A „Hosszú Út” legkeservesebb pillanata elérkezett. A szenvedés kelyhe csordultig megtelt. Jézus kiitta a halál kelyhét. Atyjára hivatkozva tette: „Ne ürítsem ki a kelyhet, amelyet az Atya adott nekem?” (Jn 18,11). Mária szintén elfogadta a neki felkínált szenvedés poharát. A Zebedeusok anyjától senki sem kérdezte, vajon kész-e inni a kehelyből? Fiai gondolkodás nélkül „készeknek” jelentették ki magukat, mert nem a kehely, hanem csupán a dicsőség járt az eszükben.

6. AZ „ASSZONY”

A szentírás-magyarázat egyre nagyobb fényt derít az evangéliumokban található „Emberfia” egyáltalán nem könnyű értelmű kifejezésre. Abban általában megegyeznek az írástudósok, hogy ennek a szónak többnyire messiási mellékhöngéje van. Az Úr Jézus sokszor magára alkalmazza ezt a kifejezést, főleg amikor az ítéletről, a végső dicsőségről beszél. Ugyancsak az „Emberfia” cím szerepel Jézus szenvedésének megjövődésében is.

A Szentírásban tudvalevően Ezekiel használja a leggyakrabban az „emberfia” megjelölést. Nála, egy-két esetet leszámítva, a halandó embert jelenti. Az evangéliumok azonban jobbra ünnepélyes, a messiási értelemben alkalmazzák (vö. Dánel 7). Azaz Jézus maga jelöli így magát, az evangelisták soha sem mondják őt az Emberfiának.

Az „asszony” szóval fordítva áll a helyzet: kizárólag Jézus nevezi anyját asszonynak a kánaai menyegzőn, a kereszten. Szent Pálnál a Galata-levélben találjuk az „asszony” megjelölést Máriára vonatkozóan, amint láttuk. S ha a Titkos Jelenések rejtelmes Asszonyát (12) Máriára alkalmazhatjuk, akkor ott szintén ezzel, a látszólag udvariatlan szólásmóddal utal a szerző Jézus anyjára. Arra már nem találunk példát az újszövetségi könyvekben, hogy Mária maga, vagy akár a hívők ilyen módon használnák az „asszony” kifejezést vele kapcsolatban.

Az „asszony” szó az Írásokban megszokott, hétköznapi megjelölés, ha általában nőkről van szó, vagy ha nem akarják a szerzők az illetőt megnevezni, vagy ha nem ismerik a szóban forgó személy nevét (vö. a két bűnös asszony, a samariai nő, a kánaáni asszony, a vérfolyásban szenvedő asszony). Néha szemtől-szemben is használja Jézus ezt a megszólítást (pl. a kánaáni asszony esetében), de ilyenkor benne cseng az Úr csodálkozó tisztelete: „Asszony, nagy a te hited, legyen hát akaratom szerint” (Mt 15,28).

Nos, az „asszony” megszólítás Jézus ajkán Máriával szemben erősen hasonlít az „Emberfia” kifejezéshez Jézus beszédmódjában. Vagyis legtöbbször messiási, teológiai, krisztológiai jelentése van. Így az „asszony” is Jézus szóhasználatában, vagy Pálnál (Gal 4,4), esetleg a Titkos Jelenések szerzőjénél (Jel 12) egyenesen a megváltás titkainak világába emeli az olvasót. Valahányszor találkozunk ezzel a kifejezéssel az újszövetségi könyvekben Mária jelölésére, mindig a Jézussal való szoros kapcsolatára kell gondolnunk; a megváltás művében neki jutott

magasztos hivatását kell tudatosítani önmagunkban. Mert amiként az „Emberfiának” krisztológiai íze-színe van, úgy az „asszony” kifejezés is telítve van mariológiával. Ha ezt nem vesszük kellőképpen figyelembe, könnyen félreérthetjük az evangéliumokat.

Jézus látva a szeretett tanítványt a kereszttel, így szólt anyjához: „Asszony, nézd, a fiad! Aztán a tanítványhoz fordult: Nézd, az anyád!” (Jn 19,27) Ebben a rövid versben egymás mellett találjuk az „asszony” és „anya” szavakat. Az „anya” kétszer is szerepel: egyszer mint Jézus anyja, másodszor meg mint a tanítvány anyja. Megint Szent Pál jut eszünkbe, aki üdvözlöttei „az Úr választottját, Rúfust és anyját, aki nekem is anyám” (Róm 16,13). A kereszttel ott találjuk Máriát, Jézus anyját, aki mostantól kezdve a mi anyánk is Jézus végrendelete folytán.

Ezután Mária visszavonul az ismeretlenségbe. Mostantól kezdve Fiának kell növekedni az Egyház hitében, neki pedig kisebbednie kell egész addig, míg az Úr ki nem emeli őt a rejtettség ismeretlenségéből. Mert írva van: „Nem az a megbízható, aki magát ajánlja, hanem akit az Úr ajánl” (2Kor 10,17).

Mária útja véget ért. Jézus anyja derekasan megharcolta a nagy harcot, végig ment a Nagy Úton, a hitet is, a szeretetet is megtartotta mindvégig. A jutalom, a koszorú már nem az ő dolga, hanem Fiáé. Mindenki elnyeri ezt a koronát, aki örömmel várja Annak eljövetelét. Senki sem várta Jézus eljövetelét akkora örömmel és reménységgel, mint a Hűség Szűz, aki ott volt Fiának utolsó órájában a kereszttel...

Az Apostolok Cselekedeteiben találjuk az utolsó utalást Jézus anyjára. Itt már csak mint „Mária, Jézus anyja” szerepel (1,14). Egy a sok hívő között. Ha kérdezné valaki: „Ki az az asszony ott, a Szentlélekre váró kis csoportban?” – „Mária, Jézus anyja” – volna az azonnali válasz. Tehát mégis és megint az „asszony, egy a sok keresztény asszony közül, de ugyanakkor az egyetlen valóban „áldott az asszonyok között” (Lk 1,42).

II. MÁRIÁRÓL SOHASE ELÉG

1. A MÁRIA-TISZTELET MA

Állítólag szent Bernát szavajárása volt: „*De Maria numquam satis*”, azaz: Máriáról sohasem beszélhetünk eleget.

Ma meg mintha ennek éppen az ellenkezőjét tartanák: már éppen eleget beszélünk Máriáról! Túlságosan sokat is, Krisztus rovására. Nem is olyan régen még külön tantárgyként szerepelt Mária a teológiában (mariológia). A középkortól kezdve fellendült és még századunk derekán is virágzó Mária-tisztelet önállósította Máriát a teológiai tanításban. Nem tagadjuk, sokszor túlzásba vitték egyes buzgó teológusok Szűz Mária szertelen magasztalását. Nem egyszer kaphatta az elfogulatlan szemlélő azt a benyomást, hogy csakugyan nincsen arányban a Máriáról és a Krisztusról szóló teológiai tanítás.

A II. vatikáni zsinat ezért – nagyon is helyesen – a krisztológiába meg az ekkleziológiába (a *Lumen gentium* kezdetű, az Egyházzól szóló konstitúcióba) illesztette a Máriáról szóló tanítást. A *Lumen gentium* VIII. fejezete: „Isten Anyja, a Boldogságos Szűz Mária Krisztus és az Egyház misztériumában”. Ebből az okmányból idézzük a következő lényeges pontokat, amelyek következő mariológiai megfontolásaink számára is iránymutatók lesznek.

III. – A Boldogságos Szűz és az Egyház

60. – (A Szent Szűz és Krisztus, aki az egyetlen közvetítő)

Egyetlen közvetítőnk van az apostol szerint: „Hiszen egy az Isten, egy a közvetítő Isten és ember közt: az ember Krisztus Jézus, aki váltságdíjul adta magát mindenkiért” (1Tim 2,5–6). Mária anyai feladata az emberekre vonatkozólag semmiképp sem homályosítja el, nem is csökkenti Krisztusnak ezt az egyetlen közvetítő szerepét, hanem éppen az erejét mutatja meg. A Boldogságos Szűz minden hatása az emberekre az üdvösség rendjében nem valami belső szükségyszerűségből származik, hanem az isteni tetszésből ered és Krisztus túlszorduló érzelmeiből fakad; Krisztus közvetítői szerepén alapul, teljesen tőle függ és minden hatékonyságát belőle meríti; a hívőknek Krisztussal való egyesülését pedig egyáltalán nem akadályozza, hanem éppen előmozdítja.

61. – *(Közreműködése az üdvösség mlvében)*

A Boldogságos Szűz, aki öröktől fogva, az isteni Ige megtestesüléséhez kapcsoltn, eleve elrendelt Istenanya, a Gondviselés terve szerint az isteni Megváltónak édesanyja lett a földön, másokat messze felülmúló, nagylelkű társa és az Úr alázatos szolgálója. Méhébe fogadta Krisztust, világra hozta, táplálta, bemutatta az Atyának a templomban, és együtt szenvedett kereszten haldokló Fiával: így engedelmességével, hitével, reményével és lángoló szeretetével egészen különleges módon közreműködött az Üdvözítő munkájában, hogy a lelkek természetfeletti élete helyreálljon. Emiatt anyánk ő a kegyelem rendjében.

62. – *(Alárendelt üdvösségszerző szerep)*

Máriának ez az anyasága szüntelenül tart a kegyelem világában attól a beleegyezéstől kezdve, amelyet az anyagi üdvözetkor a hite sugallt, és amelyben ő a kereszt alatt vonakodás nélkül kitarzott, egészen addig, amíg be nem teljesül örökre az összes választottak sorsa. Mert mennybemenetele után sem szűnik meg betölteni üdvösséges feladatát; és szüntelen közbenjárásával kieszközli nekünk az örök üdvösség kegyelmeit. Anyai szeretetével gondoskodik Fiának testvéreiről, akik még zarándokúton vannak, a sok veszedelemben és bajban, amíg el nem érkeznek a boldog hazába. Ezért nevezik a Boldogságos Szűzet az egyházban Szószólónak, Segítőnek, Oltalmazónak, Közvetítőnek. Természetesen ezeket úgy kell érteni, hogy semmit se vonjanak le Krisztusnak, az egyetlen közvetítőnek méltóságából és hatóerejéből, és ahhoz semmit se adjanak hozzá.

Mert teremtményt sohasem lehet egy sorba helyezni a megtestesült Igével, a Megváltóval. Amint azonban Krisztus papságában másképpen részesednek a felszentelt szolgák, mint a hívő nép, és amint az Isten egyetlen jósága a valóságban különféleképpen árad szét a teremtményekben: úgy a Megváltó egyedülálló közvetítői tevékenységes sem reszkeszti ki, hanem éppen serkenti a teremtményekben az egy forrásból eredő változatos együttműködést.

Szűz Mária betölt ilyen alárendelt feladatot: ezt az egyház meggyőződéssel vallja, ennek gyümölcsét szüntelenül élvezi, és a hívők lelkére köti, hogy ennek az anyai oltalomnak támogatását felhasználva bensőségesebben ragaszkodjanak a Közvetítőhöz és Üdvözítőhöz.

Senki sem állítja, hogy Mária nagyobb Krisztusnál; még csak azt sem, mintha egyenrangú volna vele. Mária éppúgy Isten teremtménye, mint mi. Csak ember, nem isten. Istenanyai méltósága nem emeli ki őt ember-

voltából. Kiválasztottsága viszont nem teszi fölöslegessé az egyedüli Közvetítőnk, Krisztusnak megváltói művét. Hiszen Mária is a boldog megváltottak közé tartozik. Őerte is közbenjárt az Isten Fia, neki is kegyelmének végtelen bőségéből juttatott gazdagon az Örök Ige.

S mégis igaz: Mária más, mint mi! Neki különleges helye és szerepe van az Egyházban, amennyiben közvetlenül Jézus mellett szerepel a szent könyvekben. Ilyen értelemben változatlanul érvényes a régi mondas: „*De Maria numquam satis*” (Máriáról sohase elég!).

Lehet, hogy lesznek, akik megbotránkoznak ezen a kifejezésen. Pedig semmi okuk sincs rá. Ugyan ki venné zokon, ha valaki azt állítaná (és joggal): „az édesanyákról sose beszélhetünk eleget!” Vagy: „A szeretetről sohase elég”? A virágot se dicsérhetjük eleget. A hazáról is szakadatlanul kell beszélnünk. Vannak tehát olyan magasztos személyek, tények, dolgok, akik és amelyek minden teremtettt voltuk ellenére is rászolgálnak soha nem szűnő dicséretünkre.

Bálványkép soha ilyet nem hozhat létre. A múlandó, elomló alak dicsérete már természeténél fogva olcsó szóvirág. Magától elhervad. Vagy csak művirág, illat nélkül.

Nem így az igazi szépség. Ha a Szent Szűz annyi halhatatlan festőt, zeneszerzőt, költőt, szobrászt, szentet volt képes megihletni az elmúlt évszázadok folyamán, annak csak egy magyarázata lehetséges: Máriában Isten irgalmas szeretete csodálatos teremtményt hozott létre; „nagyot művelt benne a Hatalmas”! Nem véletlen, ha a karácsonyi énekek olyan népszerűek szerte az egész világon. Mária legalábbis annyira kiemelkedően „téma”, nemcsak a művészetben és a költészetben, hanem a liturgiában is, mint pl. a szerelem, a haza vagy az édesanya a világi költészetben és irodalomban.

S ez így is van rendjén. Az volna a furcsa, ha nem így lenne. Máriában Krisztussal, sőt végeredményben Istennel magával van dolgunk. Ezért, s csakis így érvényes még ma is és ezután is szent Bernát kedvelt mondas: „Máriáról sohase elég.” S így talán ez a kis könyvecske se fölösleges. Nagy szentek, tudós teológusok, rangos szentírás-tudósok elmondtak már minden elmondhatót Jézus anyjáról. És megsem értelmetlen újra elmondani, megismételni ugyanazt, feltéve, ha igazán szívből fakad és szeretettel tesszük. Nem akarunk semmi újat mondani. Csak mint az ének mondja: „Lelkem tiszta lánggal ég, Ó Mária éretted. Rólad szólnom édesség: Szívem úgy megihletet.”

2. AZ ÁRTATLANSÁG FORRÁSÁNÁL

Korunk egyik kevésbé ismert misztikusa a francia Semer Magdolna. Naplóját maga Romano Guardini is érdemesnek tartotta kiadni német fordításban. Magdolna fiatal korában ateista volt. Férjhez ment, de elvált. Házasságából egy gyermeke maradt. Elveinek megfelelően fiát is távoltartotta a vallástól.

Közben azonban őt magát hatalmába kerítette az isteni kegyelem. Csodálatos pálfordulás következett be a büszke, hitetlen nő életében. A változás teljes volt. Annyira valódi, hogy Magdolna a misztikusok istenélményeiben is részesült.

Csak egy dolog bántotta a megtért anyát, ti. hogy fiát hitetlenségben nevelte fel. Fia már abban a korban volt, amelyben nehéz befolyásolni az embert. Közben kitört a háború és fiát is behívták katonának. Anyja sűrűn írogatott neki a frontra. Nagyon féltette a gyermeket, hiszen nap mint nap halálvesztélynek volt kitéve. Bántotta őt a gondolat, hogy fia netalán hirtelen meghal anélkül, hogy megismerte volna Istent. Egyik levelében tehát egy kicsi keresztet, meg egy Mária-érmét küldött fiának. S egyben kérte őt, vegye jó szívvel érte aggódo anyjának ajándékát. A kereszt látára gondoljon arra a Valakire, aki úgy szeretett, mint még soha ember a világon. Az éremnél meg idézze emlékezetébe Jézus anyját, az imádság és kimondhatatlan tisztaság kivételes mintaképét.

A kereszt és Mária: a keresztény hit rövid foglalata! Az Egyház már régtől kezdve ösztönösen érezte, tudta: Máriára nem szabad a bűn jelenségeit alkalmazni. Szent Ágoston schol sem beszél a Szeplőtelen Fogantatásról. Ő a Szentírásra támaszkodva az eredeti bűn egyetemességét hangsúlyozta erősen. Mikor azonban Máriára kerül a sor, szinte ösztönösen tiltakozik az ellen, hogy Máriára is kiterjesszük a bűn kategóriáit. Máriát nem szabad a bűnnel együtt még csak említeni sem!

A szentek, bár – főleg eleinte –, nem tudták elégséges magyarázatát adni, mindig sejtették, hitték, hogy Mária valamiképpen kivétel a bűn igája alól. „Mint a bogács között a liliom, olyan a mátkám a lányok között.” „Egészen szép vagy kedvesem, nincsen rajtad semmi folt.” Rendszerint az Énekek Énekének ezekkel és hasonló szavaival fejezték ki mondanivalójukat, anélkül, hogy alaposabb teológiai fejtegetésekbe bocsátkoztak volna.

Egyáltalán nem szükséges, hogy Mária tudatában legyen kivételes tisztaságának, szeplőtelen szépségének. A próféták sem sejtették sok

esetben, hogy amit mondanak, csodálatos titkokat takarnak, amelyek Krisztusban lesznek majd nyilvánvalóvá és érthetővé. Annál nagyszerűbb az összefüggésre való ráébredés, annál hálásabb örvendezés kíséri a fokozatos felfedezést. Eleinte a gyerek sincs nagyon tudatában édesanyja szeretetének. Csak lassanként lesz benne tudatossá a tapasztalat folyamán az anyai szeretet nagy kincse. Ez azonban semmit sem von le se az anyai szív, se a gyermek ártatlanságának értékéből.

Mikor a vadludak repülnek szabályos szárnycsapásokkal, szinte úszva a mozdulatlan tó fölött, se a vadlúd, se a tó nincs „tudatában” annak, hogy miként tükrözi a víz vonulásukat. Azt se tudják, hogy a vízben látszik az egész csapat. A kínai költő ebben a képben látja a szív és a test, az ember és a természet tökéletes harmóniájának megvalósulását. A rózsza sem tudja, milyen szép s hogy bódító illata van. Mégsem fukarkodik szépségével. Hiúság nem sorvasztja, irigység nem gátolja, a félelem nem befolyásolja. Ezért olyan szép s ezért tud úgy illatozni.

Mária is ilyen lehetett kiskorában. Az azonban, aki „kegyelemmel teljes”, aki ennyire a Szentlélek hatása alatt áll, nem maradhat egész életen át tudatlanságban a kapott kegyelmek felől. Annál is inkább, mert az ember személy, nem vadlúd és tó.

Nálunk, bűnös embereknél a ráébredés nemcsak a hála érzetét kelti fel. A hiúság, az öntetszelgés, önmagunk mutogatásának vágya is megkísérti a könnyen ingadozó szívet. Emberben vajmi ritka az olyan, aki hiúság, öntetszelgés nélkül képes magát megmutatni az embereknek; aki természetes alázatosságban, utánozhatatlan ártatlanságban tud nyílni és illatozni. Jobban mondva, nem is volt eddig több két embernél a történelemben: az ember Jézus és Mária. Hiszen még a szentek között is kevés az olyan, aki közelükbe jutott volna ezen a téren. Assiszi szent Ferenc és kis szent Teréz valószínűen ezek közé a boldog kevesek közé számítható.

Az ártatlanság erénye is ebbe a világba tartozik. Mária az ártatlan tisztaság példaképe, eleven tüköre. Ártatlanságára vall az is, hogy „meghökken, és gondolkodni kezdett” az angyalnak hozzá intézett köszöntésén (Lk 1,29). Korántsem a kételkedés, sem pedig a bizalmatlanság jele ez az ijedelem Máriánál. Zakariás esetében az volt. Jézus anyjánál másról volt szó. A kapott kegyelem súlya szokatlan a halandó embernek. Szoktatni kell hozzá a szívet. Istenhez is „szokunk” kell: meg kell szokni az Isten Lelkével való bizalmas együttlétet (Irénéusz püspök)

Loyolai Szent Ignác lelkigyakorlatos könyvecskéjében van egy finom lélektani „széljegyzet” a Lélek megtapasztalásának világából: „Azok-

ban, akik a jóról a jobbra haladnak, a jó angyal édesen, szelíden, könnyedén érinti a lelket, mint a vízcsepp, amely szivacsba hatol.” (Nr. 335). Vagy, hogy japános-kínai képpel fejezzük ki magunkat: mikor a Szentlélek valóban tiszta lélekbe tér be, az olyan, mint mikor egy énekes kismadár virágos ágra száll. Az ág inog a kis test súlya alatt, de ez a ringó mozgás korántsem a fa ellenkezésének, vagy a madár erőszakos betolakodásának a jele. Ecset kell ilyenkor, fényképezőgép, meg a költő tolla, hogy megörökítse ezt a páratlanul kedves, szép jelenetet! A faág ringása és a kismadár játékos lengetődzése korántsem sérti a fát meg a virágot: a kettő harmonikus egységbe forr össze. Olyan mint a dallam és a szöveg az éneknél.

Az evangelista tapintatos, költőien gyöngéd kifejezése szerint: „A Szentlélek száll rád”, Mária, nincs tehát mitől félned! Mária ártatlan, tiszta szíve megremeg, boldogan rezdül a kegyelem érintésére. Még sincs „szokva” az ilyen látogatásokhoz, de már ösztönösen tudja, hogy kell fogadnia a drága vendéget. Erre csak az egészen ártatlan és teljesen tiszta lelkek képesek. A nem egészen tiszták, a kevésbé ártatlanok élesen reagálnak a kegyelem hívására: nyugtalan háborgással, kételkedéssel, bizonytalan félelemmel, menekülni akarással. Mint „mikor a víz a köré esik”, mondaná szent Ignác. Nagyot csattan és szétfröccsen.

Mária kristálytisztá lelkébe úgy hatolt be az isteni kegyelem, mint a csendes eső a porhanyó földbe, vagy miként a holdfény előmlik csendesen a békés, esti alkonyatban a hegyek és a völgyek fölött. „A Magasságos ereje borít be árnyékával”, írja Lukács finom beleéléssel (1,35). Szebben és találóbban nem is lehetne jellemezni ezt a titokzatos folyamatot.

3. ÉVA–MÁRIA

Szent Iréneusz óta szokás Máriát Évával összehasonlítani. Szent Pál leveleiben megtalálhatjuk a másik, lényegesebb párhuzamot Krisztus és Ádám között. Az „első”, a „régí”, a „testi” emberrel szemben áll a „második”, az „új” ember: Krisztus. Ha az első a bukás, a romlás, a bűn jelképe és munkálója, akkor a második, az új Ádám a kegyelem hozója, az üdvösség záloga. Pál új teremtségre gondol Krisztus megváltói művének esetében (vö. 2Kor 5,17–18; Ef 1, 4).

Ám ennek az új teremtsének a központjában Krisztus közelében egy asszony áll: Mária. A paradicsomban Isten Évát adta Ádám mellé segí-

tőtársként (Ter 2,21). Krisztus mellett ott találjuk Máriát, a szó szoros értelmében a bölcsőtől a sírig. Ádám nem volt megelégedve Évával, akit pedig maga Isten rendelt melléje, rá akarta hárítani a bűn egész felelősségét (Ter 3,12). Jézus nagyon is meg volt elégedve Máriával, akit az Atya választott ki édesanyjául. Annyira meg volt vele elégedve, hogy utolsó órájában elrendelte, hogy Egyházának is ő legyen az anyja (Ján 19,27).

Szent Pál csak úgy futólag érinti Évát a Korintusiakhoz írt levelében. „Félek, hogy az a kígyó, amint álnokul rászedte Évát, a ti elméteket is megzavarja, és akkor vége Krisztushoz való őszinte ragaszkodástoknak” (2Kor 11, 3). Vagyis intő, elriasztó példaként állítja az első asszonyt a hívek szeme elé.

Máriát nem kellett attól féltetni, hogy rászedheti őt a gonosz. Az ő elméjét nem zavarta meg semmiféle szemfényvesztő álnokság. Ő mindvégig megőrizte a hűséget, őszintén kitartott Fia mellett. Tisztasága megvédte őt a ravasz kísértő minden cselszövésétől. Alázatossága éles elmét kölcsönzött neki. Nagy hite és ártatlan szeretete pedig a Krisztushoz való rendíthetetlen ragaszkodásának volt a záloga.

Az engedetlen és balga, kételkedő Éva az egyik oldalon; az alázatos, nagyhitű és okos Mária a másikon: íme ilyen párhuzamban nézik kettőjüket az egyházatyák és maga az Egyház is. Amint Éva romlásunkat okozta engedetlenségével, úgy lett Mária hitből fakadó alázatos engedelmessége révén Krisztus anyjává. Amit az „asszony” Éva elrontott, azt a másik „asszony”, Mária helyrehozta.

Mária valamiképpen a teremtés hajnalát eleveníti fel képzeletünkben a bűntetlenség ártatlanul friss, tiszta, játékos szépségével. Mária a Teremtő legelső művére emlékeztet, a teremtés zsenijét juttatja eszünkbe. Isten kedvence, akiben Isten is gyönyörködött, ahogy ott játszott önfeléd ártatlanságában a Magasságbeli színe előtt (vö. Péld 8,22.30).

Ahogy Jézuson nem volt hatalma a gonosznak, a „világ fejedelmének” (Ján 14,30), úgy Márián sem fogott a bűn. Fiához hasonlóan, aki valóságosan az „Istentől született” s ezért a gonosz nem keríthette hatalmába. Miért nem? Mivel hite és ártatlansága folytán az „Istentől született” olyan szoros kapcsolatban van Istennel, hogy a bűnnek még csak árnyéka sem férkőzhet hozzá (1Jn 5,18). Ezt természetesen csak úgy érthette el, hogy még mielőtt megismerhette és szerethette volna Istent, Ő már örök szeretettel szívébe zárta (vö. 1Ján. 4,10).

Az emberiség, mióta a bűn hatalmában vergődik, olyan mint az eltört tükör. Darabjaiban képtelen helyesen és tisztán tükrözni az isteni arcot.

Következésképpen saját magát is csak torzképben képes látni. Belső ellentmondás, meghasonlás, szakadás, hasadás jellemzi ezt az állapotot. Hiába minden erőlködés: nem lehet maradandó, örök szépséget elővarázsolni a teremtés széttört cserepeiből és összefüggéstelen üvegszilánkaiból. Ehhez egy egészen új teremtésre van szükség. Nos, Mária ennek az új teremtésnek a csodálatos rózsablaka. A „szegletkő, az „alap” maga Krisztus, a Szűz Fia. Ebben az új világban mindenki számára van hely, akiben megvan Mária hite és alázatossága. Még Évának is, aki széttörte engedetlenségével az első üdvösséget...

4. SZŰZEK SZŰZE

Egyre kevesebben értik a keresztény szűzességet. Sőt némelyek annak evangéliumi ajánlásában is kételkednek. Annyira nem ismerik az Írásokat és Isten hatalmát (vö. Mt 22,29). Ismét mások azt állítják, hogy az önkéntes szűzesség nemcsak hogy clavult, régimódi, hanem kimonodottan természetellenes, vagy legalábbis társadalomellenes. Érdemes ezért eszünkbe idézni Jézus szavait: lehetséges és van is olyan eset, amikor valaki „a mennyek országáért” önként mond le a házasságról. Ezt csak az képes felfogni, akinek megadatott. „Aki fel tudja fogni, az fogja fel!” (vö. Mt 19,11–12).

Tagadhatatlan tény, hogy léteznek olyan férfiak és nők az Egyházban, a szerzetesrendekben, a papság soraiban, akiknek ez a kegyelem (karizma) megadatott. Az ilyeneknél a nőtlenség, helyesebben a szűzesség állapota nemhogy törést, a természettel való ellentmondást nem jelent az illetők számára – ellenkezőleg: a személy teljes kifejlődését munkálja és mozdítja elő. Olyan jól „áll” nekik, olyan tökéletesen hozzájuk illik, mint pl. az illat a virághoz, vagy mint a világosság a napfényhez. Szinte beleszületnek ebbe az irigylésreméltó állapotba, mint pl. szent Ágnes és Kis Szent Teréz; vagy, hogy egy-két férfit példát is említsünk, Asszisi Sz. Ferenc meg Keresztos Szent János. Az ilyenek biztos megmosolyognak a föntebb idézett kételkedők gúnyos megjegyzéseit.

Nem kevés azoknak a száma sem, akik lassan, szinte természetesen szoknak hozzá a szűzesség gondolatához. Valami vonzza őket a tisztaság felé. A test és az érzékek ugyan nemegyszer meglehetősen fanyalognak, sőt ellenkezve követik a szív indítását. Ennek ellenére mégis minden lényeges törés nélkül sikerül nekik a szűzesség gyakorlati megélése.

Simone Weil mondja, hogy a természet szemlélésénél villant fel benne a tisztaság értelme és magasztos volta. Másokat Jézus élete, Mária vagy a szentek példája segít el a szűzi tisztaság nagyrabecsülésére és megvalósítására. A papok és szerzetesek jórésze azonban inkább értelmi megfontolás alapján választja ezt az utat, többé-kevésbé természetfeletti indítóokokból kiindulva. Ez utóbbi esetben azonban, ha nem sikerül nekik a pusztá érzervek és észokok szintjén felülkerekedniök, sok küzdelemben, keserves bottladozásban s nem egyszer természetellenes pózolásban lesz majd részük.

Jézus anyjánál egész biztosan nem volt természetellenes az önként vállalt szűzesség. Neki nem kellett küszködni a követelődző természettel, meg a lármázó ösztönökkel. Máriának tökéletesen „jól állt” a szűzi tisztaság. Sőt annyira hozzá illett, hogy nélküle Jézus anyja elvesztene számunkra minden báját és varázsát.

A következő hasonlat mindössze kép akar lenni, nem érv. A japán cseresznyefának csak virága van, gyümölcs nem terem rajta. A külföldiek fejüket csóválják ezen az „ésszerűtlen” gazdálkodáson. Japánban kevés a termőföld, sűrű a lakosság, s mégis mennyi területet hagynak kihasználatlanul a cseresznyevirág miatt, ami pedig legfeljebb ha egy hétig gyönyörködteti a szemet. Az év legnagyobb részében tétlenségre van kárhoztatva s csak a drága helyet foglalja el. Mennyivel okosabb volna olyan cseresznyefákat ültetni helyettük, amelyek teremnek is. Így a külföldiek.

Am a japánok botránkozva hallgatják az ilyen, mindenáron haszonra éhes okoskodást. „Hana yori dangó”, mondják rá rögtön. Magyarul: nem a virág, csak a has! Azaz: ez se érti még, mi a kultúra? Tegyük fel, hogy valaki a Niagara láttára kizárólag a lőerőre gondol, ahelyett hogy megcsodálná a természetnek ezt a páratlan jelenségét. Saint-Exupéry „Kis Herceg”-e is méltán csodálkozna az ilyen anyagiás, szellemtelen beállítottságon. A japánok számára a cseresznyevirág a japán kultúra, a japán lélek jelképe. Megmosolyogják, lenézik az olyan látásmódot, amely mindent dollárra számít át, és csak a lőerőben képes a dolgokat értékelni.

Nos, nagy hasonlóság van a japán cseresznyevirág és a keresztény szűzesség között. Az anyagiás, „lélek nélküli” (Júdás 19) nézet szerint a megtartóztató, szűzies életmód társadalomellenes, természetellenes, nem termelő. Olyan mint a fa, amely nem hoz gyümölcsöt. Az Úr Jézus szerint azonban igenis lehetséges az, hogy valaki fölülkerekedve minden haszon- és érdekszempontra, egyedül az Isten országára való tekintettel,

Isten iránti tiszta szeretetből lemondjon a házaselet és a gyermekáldás elvitathatatlanul nagy, Istentől megszentelt gyümölcsseiről.

A mennyek országában ilyen fák is teremnek: gyermek nélkül, a házaselet örömei nélkül. Ez azonban még korántsem jelenti azt, hogy száraz fák ők az emberiség nagy kertjében. Olyan viráguk van, amely a gyümölcsöt érlelő fáknak nincs. A japán cseresznye is más, szebb is, teljesebb is, mint az európai cseresznyefák virága. Így a szűzesség és az evangéliumi tisztaság is a Mennyek Országának kivételes szépségének a jele és előíze.

Nemegyszer kérdezték már tőlem hitjelöltek katekizmusoktatás közben: „miért nem nősült meg Jézus?” Meghökkenem, mikor először hallottam ezt a szokatlan kérdést. Keresztény országokban hallatlan, szinte sértő udvariatlanságnak számítana az ilyen kíváncsiskodás. Itt azonban őszinte jóhiszeműsággal tette fel az illető ezt a furcsa kérdést.

Csodálkozva állapítottam meg magamban, hogy én bizony még sohasem gondoltam erre a lehetőségre. Mit feleljek hát erre az egyenes szándékkal feltett kérdésre?

Jézus egész biztosan nem a házasság vagy a női nem iránti ellenszenvből mondott le a házaseletről. Nála nyomát se találjuk a házasság és nőtlenség személynél egyaránt bőven fellelhető előítéleteknek. Az önmegtagadás, a test sanyargatása se lehetett semmiképpen sem Jézus „nőtlenségének” az oka. Tárnyilagosan szólva Jézus mint valóságos ember, vehetett volna magának feleséget. S mégsem tette. Nem is tehette, mégpedig a következő okoknál fogva: Jézus az Isten Országának a leghitelesebb, leghűségesebb tanúja, a feltámadás „zsongója” (Jel 1,5). Nos, ami a feltámadást illeti, ő maga mondta, hogy akkor már nem nősülnek, se férjhez nem mennek. Hasonlók az angyalokhoz. Ők már a „feltámadás fiai”, s így tökéletesen Isten fiai: „az Istennek fiai, mert feltámadtak” (Lk 20,35–36)

Jézus már feltámadt, és a „szentség Lelke” szerinti (Róm 1,4) feltámadásával „az Isten hatalmas Fiának bizonyult”. Az Úr Jézus nem más, mint a köztünk megjelent Isten Fia, akié az Ország, a Hatalom és a Dicsőség. Jézus „nőtlensége tehát küldetésének – mint Isten Országának tanúja, hirdetője és beteljesítője –, valamint isteni lényegének a velejárója. Amint hogy Isten is föltette van a test és az anyagvilág ideiglenes jelenségeinek, úgy Krisztusnak is ennek az Istennek a végtelen tisztaságát, szentségét kellett tükröznie földi életében. Annál is inkább, mivel, mint Origenész olyan találóan kifejezte, Ő maga az Isten Ország!

Az ősegyház ösztönösen megérezte a Krisztus földi jelenlétében rejlő titkot. Antiókiai szent Ignác vértanú buzdítja a szűzességet fogadó híveket, hogy a „Krisztus testére való tekintettel” tegyék ezt. Szent Iréneusz meg Krisztus testi feltámadásával hozza összefüggésbe ezt az újfajta életmódot. A megtestesülés, Isten Országá, Krisztus szent embersége, testének ereje (Alexandriai szt. Cirill): íme a keresztény tisztaság, az ún. szűzesség hathatós ösztönzői és valódi indítóokai. Ebben különbözik lényegesen a keresztény tisztaság az egyéb vallásokban is megtalálható önmegegyezésről és nőtlenségről. Ez az, ami teljesen új, meglepő és egyben egyedülálló az Egyházban.

Mivel pedig a kereszténységben minden keresztény férfi és nő hivatalos az Isten Országába és egyben azt a magasztos hivatást kapja, hogy tanúskodjék Isten Országáról: minden egyes megkeresztelt hívőnek, tehát a házasoknak is, tudatában kell lenniök a föltámadás állapotának tulajdonságaival. Az „idő rövid” (azaz: Isten Országá egyre jobban közeledik), „azért, akinek felesége van, éljen úgy, mintha nem volna; aki sír, mintha nem sírna; aki örül, mintha nem örülne; aki vásárol, mintha meg sem tartaná; s aki felhasználja a világ dolgait, mintha nem élne velük, mert ez a világ elmúlik” (1 Kor7,29–31). Nem a sötétlítő világgyűlölet mondatja ezeket a szavakat szent Pállal. Ellenkezőleg: az Isten Országának dicsőséges fényességétől megvilágosodva, a jövőnd beteljesedés, a Véglegesnek boldogító bizonyossága adta az apostol ajkára ezeket a múlhatatlan ígéseket. Kelet bölcsei minden további nélkül egyet értenének ebben a pontban a Szentírással, jóllehet ők még nem ismerik a föltámadást.

Az evangéliumi tisztaság, ill. a szűzesség tehát a már köztünk levő és velünk együtt növekedő Isten Országának egyik nem jelentéktelen bizonyossága. „Új ének” ez a földön, amelyet azok énekelnek, akik hivatást kaptak erre az életmódra és akik „mindenüvé” követik a Bárányt, tehát a szűzies tisztaságban is (vö. Jel 14,3–4). Ők bizonyos értelemben a „Már megváltottak” az emberek közül, „az Isten és a Bárány első teremése” (Uo. 4).

Mint látjuk, a szűzesség nem Mária követése, hanem elsősorban Krisztusé. Mária is Krisztus követője volt e téren, mégpedig a Krisztus követők zsongója. Illett is, hogy aki ennyire össze volt nőve Fiával, maga is kövesse a Bárányt mindenhová, annak „feddhetetlen” tisztaságában is (Jel 14,5). Mert végeredményben maga Krisztus az eszménykép. Ez az eszmény mosolygott rá Máriára is, a szent Fiában megtestesült valóság kerítette az anyát is hatalmába. Szűzen anyának lenni: nemcsak hal-

latlan dolog, hanem hihetetlen is. „Hogyan válik ez valóra, amikor férfit nem ismerek?” (Lk 1,34). Nem is a férfi vagy nő akarátának a világa ez (vö. Ján 1,13), hanem egyes egyedül Istené, a Szentléleké (Lk 1,35).

Ha ebből a szemszögből nézzük, olvassuk a szentírási szövegeket, egyszerre nyilvánvalóvá válik, miért nem volt Máriának több fia Jézus után. S egyszerre más jelentést kapnak azok a szövegek, amelyekben (a kor szólásmódja szerint) Jézus „testvérei”-ről és „nővérei”-ről van szó. Az Egyház mindig érezte, tudta, hogy egyedül ez a magyarázat tarthat jogot az „Írások és Isten hatalmának” helyes ismeretére (Mt 22,29).

Az egyházatyák össze szokták kapcsolni Mária hitét szüzi anyaságával. A szűzből anya lett és mégis megmaradt szűznek: ez a Szentlélek műve volt, de Mária ártatlan hitének a gyümölcse! Ezért mondja őt Erzsébet boldognak: „mert hitt annak beteljesedésében, amit az Úr mondott neki” (Lk 1,45). S ebben Mária az Egyház hitének a példaképe. Az Egyház is „szűz és anya”. Szűz, mert az Istenen kívül nincs senkije, akit szeressen; anya, mivel a keresztségben Isten gyermekeit szüli az új életre a Szentlélek által. De csak addig szűz és anya, ameddig megvan benne Mária rendíthetetlen hite. Elszakadni az Egyháztól annyi, mint elvesztetni a szűzességet és az anyaság életető erejét. Minden eretnecség meddő ág, káros vadhajítás az élő fán...

Egy ismeretlen asszony boldognak mondta Jézus anyját magasztalva még emlőjét is, amelyet a szerencsés Gyermekek szophatott. Mire Jézus azonnal a hitre terelte az asszony és a hallgatóság figyelmét: „Hét még azok milyen boldogok, akik hallgatják az Isten szavát és hűségesek is maradnak hozzá!” (Lk 11,28). Sőt odáig ment a hit fontosságának hangsúlyozásában, hogy testvéreinek, anyjának ismeri el mindazokat, akik hittel hallgatják és teljesítik is Isten akarátát (Mk 3,34).

Ekkora hit a Szentlélekkel egyesülve a lehetetlenre is képes. Amint a fény azáltal, hogy ragyog elűzi a sötétséget, a hit is leleplezi és kódos semmivé foszlatja a tévedést és hazugságot. „Örülj Mária, mivel egyedül hiteddel megsemmisítetted az összes eretnecskéket!” (Régi antifóna a Breviáriumból).

Az Egyház hite Mária hite: benne, vele kell nekünk is megküzdenuünk korunk hazug bálványával. Erre elsősorban azok vannak hivatva, akik önkéntes szűzességben, szabadon vállalt tisztaságban szolgálnak Istennek, elvetvén eleve maguktól a csalfa bálványképeket. Ők az Isten Országának eleven tanúi, akik nemcsak várják, de „siettetik” (2Pét 3,12) is a napot, Isten Országának dicsőséges eljövételének napját, amikor valóban Isten lesz a minden mindenben (1Kor 15,28).

5. MÁRIA HITE

Isten nem erőszakolja rá az emberre a saját útját. Tiszteletben tartja a mi szabad választásunkat. Az angyal sem igyekszik rábeszélni Máriát; nem akarja őt a szavak sokaságával magához édesgetni. Nem hízelt az ígéretekkel próbálja őt meggyőzni a mondottak valóságáról.

Szent Bernát költői drámaisággal festi le ezt a jelenetet; szinte aggódik, ugyan mit fog Mária felelni az angyalnak? Elvállalja-e a felkínált kegyelmet? Bízta, kéri Máriát: „Válaszodra vár az egész világ! Az emberiség sorsa függ a Te feleletedtől, mondj „igen” Istennek!”

Máriát nem kellett féltetni. Nem habozott, nem kereste a kibúvót. Az angyallal való rövid párbeszéd után, miután meggyőződött az isteni terv bizonyosságáról, kész volt a felelettel: „Legyen, fiat!” Elvállalom, „Legyen úgy, ahogy az Úr mondja!”

Mintha az egész teremítés megkönnyebbulna lélegzett volna fel Máriának szabadulást, üdvösséget hozó válaszára. Mária hite és alázatossága csodát művelt: „ami hit volt a szívében, valóság lett a méhében”, mondják az egyházatyák.

A Szentírás se nem Mária szűzességét, se nem csodálatos anyaságát magasztalja, hanem hitét! Erzsébet is ezt találja a legszebbnek, a legértékesebbnek az „Úr anyjában”: a nagy hitet. Különösen Lukács hangsúlyozza lépten-nyomon Mária rendíthetetlen hitét. Hisz akkor is, amikor még nem értette az Isten útjait. A pásztorok szavain is volt mit gondolkoznia; Simcon szavait ugyan ki értette volna meg még akkor? A tizenkét éves Jézus váratlan kérdése is (ti. kérdéssel válaszol anyja kérdésére): „miért kerestetek? Nem tudtátok, hogy nekem atyám dolgaiban kell fáradoznom?” (Lk 2,49). Sokáig rejtély maradt az egyszerű názáreti szűz számára.

„Mária meg mind emlékezetébe véste” ezeket a dolgokat, és szívében gyakran elgondolkozott rajtuk” (Lk2,19). Isten szavain nem kételkedni kell, hanem mindenek előtt jól szívünkbe kell zárnunk, emlékeztünkbe vésnünk, hogy legyen min „elgondolkozni szívünkben” az imádság és elmélkedés csendes óráiban. Mária előtt is csak lassan bontakozik ki a mennyei Atya dicsőségének ismerete szépen serdülő Fiának arcán (vö. 2Kor 4,6). Neki is Jézusban kellett az Atyát egyre jobban megismerni, felfedezni, meglátni tudni. Ehhez azonban időre volt szükség. A kinyilatkoztatás fénye észrevétlenül ragyogta körül Mária életét,

míg a föltámadásban, a Szentlélek kiáradásában teljes ragyogással tündökölt a szent Fiára való emlékezések jelenvalóságában.

Mária is a hitből élt, mint Isten választottjai általában, az igazak (Habak 2,4; Róm 1,17). Neki is át kellett menni a hit „sötét éjszakáján”. Ez alól nincs kivétel itt a földön. Maga Jézus sem volt mentes ettől a megpróbáltatástól. Tudjuk: épp a 22-ik zsoltárt imádkozta volna ott a kereszten: „Én Istenem, én Istenem, miért hagytál el?” (Mt 27,46).

Egy régi, japán legenda jut eszembe. Volt egyszer egy szegény lány, aki éppen a patakban mosott, mikor a császár véletlenül arra vette útját sétája során. Először csak nézi, figyel, hogy mossza az a ruhát, de ahogy nézi, egyre jobban megtetszik neki a lányka. Barátságosan megszólítja: „Nem lenne kedved hozzám jönni a császári palotába? Majd üzenek érte. Várj nyugodtan és ne menj férjhez.”

A lány azt se tudta, él-e vagy csak álmodik? Napokig másra se tudott gondolni, mint a császár titokzatos ígéreteré. S közben nap mint nap várta, leste: nem jön-e hírnök a palotából? De biz azt várhatta. Eltelt egy hónap, aztán egy év: semmi hír. Egymás után elutasította a kérőket, mondván, neki várn kell, amint a császár meghagyta, nem szabad férjhez mennie.

A faluban kezdték fejüket csóválni az emberek. Majd hozzászoktak, hogy ezzel ugyan nem lehet mit kezdeni. S közben múltak az évek. Az egykor olyan friss, fiatal, szép Akaiko (ez volt a neve) ősz hajú asszonnyá vált. Öregasszony lett belőle, akit elfelejtettek a férfiak. Ekkor jött neki az a gondolata, hogy felkeresi a császárt. Legalább azt szeretné közölni vele, hogy már ami őt illeti, híven tartotta magát a császár parancsához és vár mind a mai napig.

Lánykori legszebb kimonóját öltötte magára és felment a császári palotába. A vén császár – mert az is nagyon megöregedett ez alatt a hosszú idő alatt – csodálkozva hallgatta az öreg néni történetét. „Igazad lehet. Mintha rémlene valami. Igen, a patak, meg a mosás... Most már tudom!” S egyben elkomorult az arca: „Tökéletesen elfelejtettem, mire hazaértem. Bocsáss meg! szegény asszony, hát csakugyan vártál rám egész mostanáig? Jaj, de butácska voltál!” S hogy megvigasztalja mégis a vénasszonyt hűségéért, két versikét szerkesztett kárpótlásul az elviselt szenvedésért. Ezek a versek a japán régiségek könyvében olvashatók. Legalábbis ezzel a történettel szokták magyarázni azokat...

Máriát is váratlanul, hirtelen érthette az angyal látogatása a názáreti kis hajlékban. Mária is összezavarodott örömeiben a nagy csodálkozástól, olyan hihetetlen, nagy volt az üzenet. Ám a hírnök szavahihetőségében

nem lehetett kételkedni. Nyilvánvalóan Isten rejtőzött az esemény mögött: „a Szentlélek maga fog rádszállni és fiad az Isten Fia lesz!”

Mária hitt Isten szavának és várva várta az ígélet beteljesedését. Igaz, az első hónapokban gyorsan peregetek az események. Egyik váratlanabb volt, mint a másik: Erzsébet, Betlehem, a templom, Egyiptom. De nem sokáig. Visszatérve Názáretbe a kalandos útról, egyszerre a régi mederben folyt tovább Mária élete. Semmiben sem különbözött a kis falu szürke hétköznapijaitól. A kis család napról-napra újra kezdte vagy folytatta a megkezdett munkát: József a gyalupadnál, Jézus végezte az apróbb munkákat, míg bele nem jött a szakmába. Mária pedig a ház körül foglalatalkodott a tűzhelynél, a mosóteknő körül, a kis földcscskén dolgozott, mint a többi asszonyok.

Így telt el tíz év, húsz év, 25 év. A hűséges József is elment már, s Mária – most már özvegy – magára maradt Fiával. Igaz, egy világért sem adta volna oda Jézusát, annak ellenére, hogy akárhogy nézte, figyelte titokban ezt a jó növésű, szorgos, élettől duzzadó fiatalcembert, semmi, de semmi sem mutatta nála, hogy csakugyan Isten Fia lett volna. Hiszen mindenki csak „Mária fiának”, az „ács fiának” hívta.

Végre a harmincadik év táján nagyot változott Mária élete: Jézus abahagyta a mesteriségét, otthagya a csendes názáreti házat és elkezdett tanítani. Először csak a környéken, Galileában, a közeli tó partján fekvő falvakban, majd Jeruzsálemben is felment tanítványaival. Hamarosan híres rabbi lett belőle.

Mária anyai szíve csak úgy repesett fia szerencsésének láttára. Már olyanok is voltak – s számuk egyre nőtt – akik a Messiást vélték Jézusban felismerni.

Csakhogy amilyen hirtelen tapadt hozzá a hírnév, éppoly gyorsan (ha ugyan nem gyorsabban) szerte is foszlott a feltartóztathatatlan események sodrában. Mire Mária rácszmélt volna, Jézus már fogva volt! Még jó, hogy sikerült találkozniok, az utolsó percben, a keresztúton, ahogy Fia tépetten, véresen, bukdácsolva vonszolta a rettenetes szállfát a vesztőhelyre.

„Boldog vagy, mivel hittél... Szívem ujjong Megváltó Istenemben, lám, mostantól fogva boldognak hirdet minden nemzedék...” Úgy tűnt most neki, mintha soha semmi köze nem lett volna ezekhez a szavakhoz. Mintha más valakinek az ajkáról hangzottak volna el valamikor régen ezek az ígék. „Szerencsés vagy az asszonyok között!” Szerencsés? Áldott? Nem inkább a legszerencsétlenebb, a legmegvertebb az összes asszonyok között? S Isten a Hatalmas, hallgat. Jézus sem szól semmit.

A japán legenda császára szánalmat érezve legalább dallal vigasztalta Akaikót. Mária számára még ez a vigasztalás sem adatott meg. „Nos, hol vannak a dicső ígéretek”? Mária, nem valami önámításnak, pusztá képzelődésnek voltál te áldozata ott Názáretben, harminc évvel ezelőtt? Valóban az angyal szólt hozzá, s nemcsak önnön nagyravágása szülte lelkében ezeket a képzelményeket?

Most írhatta volna meg igazán Lukács evangélista: Mária nem értette a történeteket. Ha értette, hát egyet biztosan megértett az egészből, ti. a vén Simeon jövődölését. Villámszerűen nyilalt belé a szinte már elfelejtett mondás: „a te lelkedet is tűr járja át!” Ez teljesen így is történt. Legalább egy jövődölés igaznak bizonyult. De a többi?!

Mária mégis hitt. Egy percig sem kételkedett Isten szavainak helyességében. Akárcsak Ábrahám is hitt Istennek: „ő a remény ellenére is reménykedve hitt” (Róm 4,18). Mária is a remény ellenére reménykedett, hitt a „reménység Istené”-ben (Róm 15,13). Valamiképpen érezte, sejtette, hogy Jézus halva is élhet. Nem ő maga mondotta egyszer a benne hívókról: „aki hisz énbenem, mégha meghal is, élni fog”.? (Ján 11,25). Hogy hogyan, mi módon fog élni, azt természetesen Mária sem tudhatta. A Názáretben kimondott „legyen” azonban változatlanul maradt. Ebben is hasonlóvá lett Fiához, akinél az „Amen”, az „Igen” nem lett „nem”-mé a keresztfán sem. Mária is „Igen” volt mindvégig.

Isten nem felejtette el, amit ígért. Hogy is felejtethetné el tulajdon szavát aki maga az Igazság? Nem holmi versikékkal próbálta Jézus anyját kielégíteni, hanem valami sokkal jobbal, jóval igazabbal: magával a föl támasztott Jézussal! Ennél többet Isten sem volt képes adni, de ez magában is isteni ajándék. Mert nincs nagyobb ajándéka Istennek Szent Fiánál és a Szentléleknek. Mária mind a kettőt magáénak mondhatta nem-sokára...

6. AZ ELSŐ CSODA (Ján 2,1–2)

A történet főszereplője nem annyira Jézus, aki a csodát műveli, hanem Mária, aki ebben az esetben mint „Jézus anyja” és mint az „asszony” szerepel. Már tudjuk, mit jelent ez a két, szorosan egybetartozó megjelenés Máriával kapcsolatban.

A szentírás-magyarázók nem győzik kiemelni, mennyire jelképes íze és jellege van ennek a történetnek. A szentatyák alaposan ki is aknázták

az elbeszélésben rejlő teológiai mélységeket. Mi most mindössze egy szempontra szeretnénk figyelmünket összpontosítani, még pedig a „csodá”-ra, mint a hit diadalára. A jelen esetben az imáról van szó, amely itt a hit kifejezése és gyümölcse.

A kitaró kérő imának erősen bibliai alapjai vannak, hogy úgy mondjuk, megszentelt hagyomány áll mögötte. Mária viselkedése a kánai mennyegzőn nagyon is beleillik a szentúrási keretekbe. Bár nem tartozik Jézus anyjára a lakodalmas bor ügye, mégis közbenjár érdekében. Igaz, csupán említést tesz róla Jézusnak, rövid szóval utal a nehézségre. Nem vitatkozik, nem alkuszik, mint Ábrahám, vagy Mózes tette az Úrral.

Ha Jézus később „hegyeket mozgató hit”-ről beszélt tanítványainak, akkor valószínűleg anyjára is gondolt. Mária hite nem hegyeket emelt ki sarkukból: magának az Isten Fiának a tervén eszközölt ki változtatást! Mert igen sokszor ez az ima lényege és hatalmas ereje: képes magát Istent is tervének feladására vagy megváltoztatására rábírní. És Isten engedi, hogy legyőzzék, örömet leli az ekkora hitből és bizalomból fakadó imádságban.

„Töltsetek meg a korsókat”, mondja Jézus a szolgálknak. Meg is töltötték „színültig”. Mi sem mutatja jobban az imádság és hit diadalát, mint éppen ez a kifejezés: „színültig tölteni” a lehetőségek – sőt a látszólagos lehetetlenségek korsóit. És íme, amít Jézus nem tesz meg anyja kedvéért, megteszi a hívő Máriának, az „asszony”-nak!

Mikor jogosult a csoda? Csupán „természetfeletti” ügyekben szabad csodát kérni Istentől? Úgy látszik, mintha az Írások nem szabnának ilyen határt a csodáknak. Látszólag nincs méltatlanabb ok egy csodára, mint egy lakodalom s a lakodalmi bor. S mégis éppen ekkor, a bor miatt teszi Jézus első csodáját. Elmondhatjuk ezért: a hit meg a felebarát (avagy önmagunk is) a kérő ima egyetlen mérőszinőre. S íme a tanítványok „hittek Jézusban”.

Nincsenek tehát vak törvények, nincs vas törvényszerűség, se dialektikus szükségszerűség a hit világában. Isten „játszik”, és enged magával játszani. Megengedjük, hogy az ilyen Isten halálra rémíti a panteista hajlamú bölcsészeket, sőt még a skolasztika merev szabályaival dolgozó teológusokat is. Maga Einstein is tiltakozott az „Isten játszik”-szerű magyarázat hallatára, annyira hitt a természettörvények kíméletlen szükségszerűségében.

Ha csakugyan van menekülés, szabadulás a vak törvényszerűség fojtogató világából meg a könyörtelen sors vasmarkából, akkor ez a hitből eredő imádságban keresendő. Így lesz a hit és imádság a felszabadulás

útjává, a remény kapujává! Az úgynevezett „csodák” is ebbe a rendbe tartoznak, Isten „szeretet-játékának” a világába. Mindenegyaz igazi csoda az emberi hit és az isteni szeretet egy-egy meglepetése. Walter Kasper Rilkére való leírással jellemzi Jézus csodáit: „az új teremtes előre vetett fénye, hajnalhasadása; a Krisztusban kitárult reménység elővételezése. A csodák az emberi remény, valanint a múlandóság béklyóiból való felszabadulás (Róm 8,21) biztosítékai. „A csodának elvbni tagadása egyenlő az emberiség ősi reménységének a tagadásával!” (W. Kasper, *Jesus der Christus*, 113).

Ki tudja, hátha a Mária-jelenések, a Máriának tulajdonított csodák hátterében is az Izaiás által megjövendölt „új ég és új föld” (65,17; 66,22) átcillanását, Isten Országának hajnalhasadását kell keresnünk? Jézus mindenesetre Isten Országának eljövételével magyarázta a jeleket, amelyeket Izraelben művelt. S szent János szerint az első ilyen jelet, csodát, a kánai mennyegzőn végezte anyjának, Máriának közbenjárására.

7. ÜDVÖZLÉGY REMÉNYSÉGÜNK!

A szó szoros értelmében egyedül Isten a mi reménységünk. Istenen kívül másban remélni kész bálványimádás lenne. Szent Pál is röviden Istent a „remény Istené”-nek nevezi (Róm 15,13). Krisztust is reménységünknek mondjuk a szentmisében az első Timóteus levélre támaszkodva (1Tim 1,1). Ha Jézus nem volna Isten hatalmas Fia, a Megváltó, lehetetlen volna ez a merész megszólítás. A dicsőség Krisztusa nélkül alaptalan lenne rá hivatkozva a „Megdicsőülés remény”-éről beszélni (Kol 1,27), mint azt szent Pál teszi.

Annál meglepőbb tehát, ha az Egyház Máriára is alkalmazza a „reménységünk” megtisztelő kifejezését énekeiben, liturgikus cselekményeiben. Természetesen nem olyan értelemben, mintha Mária volna reménységünk alapja és biztosítóka. Ilyen módon egyedül Isten az emberiség reménysége. Viszont Mária rendíthetetlen hite és ki nem alvó reménye; a vele, a rajta történt események és titkok nagyban hozzájárulnak Istenbe vetett reménységünk táplálására, megerősítésére.

Mária ártatlansága, tudatos tisztasága valamiképpen a föltámadás reménységének beszédes bizonyítóka. Mária mennybevitale a ránk váró dicsőség reményének éltetője és hathatós támogatója. Kierkegaard szerint az olyan remény, amely lehetséges, elérhető célra irányul, még nem

az igazi remény. A remény a lehetetlennél, az elérhetetlennél kezdődik. Embernek lehetetlen, ám Istennél semmi sem lehetetlen. Ez a bibliai remény: „*spes contra spem*”, remélve remélni a reménytelenségben. A remény, írja Jean Daniélou, nem azonos az optimizmussal. A remény próbája a kétségbeesítő helyzetekben adódik igazán.

Mária reménye Izrael reménységének legszebb példája és virága. A „béke” fogalma mellett még talán a „remény” fejezi ki legékesebben Izrael lelkiiségét. S mégis kevés dolognak volt annyira szűkében a választott nép, mint éppen a békének meg a reménynek. A szűnni nem akaró háborúk, a vesztett csaták, fogság, elhurcolások minden voltak, csak nem béke. Egyik reménytelen állapot a másikat követte. Izrael legjobbjai mégis hittek és reméltek Isten örök szeretetében.

Simeon is ezek közé a nagy békéltatók, erős reményű izraelitákhoz tartozott. Kevesen reméltek olyan megingathatatlan reménységgel, mint ez az aggastyán Jeruzsálemben. És mégis: a reménység beteljesedésének kapujában újabb szenvedések, reménytelen helyzeteknek lesz a prófétája. Már látják szemei az Üdvözítőt, a reménykedők nagy reménységét, ám ennek ellenére Máriát az eljövendő nagy megpróbáltatásokra, ellentmondásokra figyelmezteti.

Simeon megláthatta az üdvösséget. Neki jobb szeme lett volna a reménytelenség közepette, mint Krisztus anyjának? Ha igaz, valós a megtestesülés, akkor Máriának is sejteni, éreznie, tapasztalnia kellett valamiképpen a Megváltás kimondhatatlan titkát.

Mária reménye az üdvösség „edénye”. Befogadóképessége óriási, ha az üdvösség, a kegyelem befogadóképességét az illető hitével és szeretetével mérjük. A lorettói litánia kétszer is „edénynek” mondja Máriát: „lelki tiszta edény” és „ájtatosságnak jeles edénye”. Mindkét megszólítás mindjárt az „örömünk oka” cím után következik. Ez biztos nem mérő véletlen.

Lao-ce nagy Taoja szintén a világ jeles edénye, a mindent befogadó irgalmas könyörület. (61) Maga a világ is ilyen isteni edény – lelki tiszta edény – amelyet nem szabad beszennyezni (29). Minden egyes lélek edény: a kegyelem, az isteni szeretet befogadó drága edényének kell lennie. Mária nagy hite, páratlan alázatossága, példátlan szeretete és rendíthetetlen reménysége révén a Szentlélek kiváló edénye volt.

Így megfogalmazva a reménység az az edény, amelyben befogadjuk, megőrizzük és egyben ízleljük az eljövendő javak bőségét, az új ég és föld fenséges ígéreit...

Mikor Ananiás félt Saullal találkozni sokaktól hallván, mennyit ártott ez az üldöző a tanítványoknak, az Úr biztatja őt: „Menj csak, mert kiválasztott edényem ő” (Csel 9,13–15). Ámde ez a kiválasztás nagy kegyelemmel és nem közönséges szenvedéssel lesz összekötve szent Pál életében.

Mária sokkal inkább Isten „választott edénye” volt, annál is inkább, mivelhogy ő teljesen ártatlan és egészen tiszta volt. „Kegyelemmel teljes”. Pál nagyon is törekény edénye lehetett a kapott kegyelmeknek. Ő maga tudta ezt a legjobban: „kincsünk hitvány cserépedényben van” (2Kor 4,7). Máriát nem kellett féltetni, hogy eltékozolja a rábízott kincset.

Az evangéliumok hallgatnak róla, de nem kétséges: Jézus anyjával is találkozott a föltámadás után, sőt neki jelent meg először a hagyomány szerint. Neki nem volt jelle szüksége, mint a tanítványok esetében. Az apostolok nem ismerték fel azonnal a föltámadott Jézust. Az emmauszi tanítványok is csak az út végén döbbennek rá: Ő az, az Úr! Mária Magdolna szintén más valakire gondolt először, ott a kertben. Jézus anyja rögtön tudta, hogy Jézus az! Neki nem kellett a csodás halfogás, sem a kenyérszaporítás, hogy felismerje Jézusát.

Máriát nyugodtan hívhatjuk tehát a „reménység asszonyá”-nak. Aki ilyen „rendíthetetlenül kitartott a bizalomban és a diadalmas reményben” (Zsid 3,6), annak jogában van „dicskedni” is reménységével (Róm 5,2), mivel biztos benne, hogy az ilyen remény nem csal meg”. Hogy is csalhatna vagy csalatkozhatna, mikor a Máriának ajándékozott Szentlélekkel kiáradt szívébe az Isten szeretete? (Róm 5,5).

Csendben várni tudni az „élő reményben” (1Pét 1,3), a béke és megnyugvás boldog tudatában: íme az „Istenben elrejtett élet” (Kol 3,3) titka. Húsvét, s még inkább Pünkösöd után Jézus anyjának élete a „szív rejtett énje” (a görög szövegben!), a maga békés szelídségében és zavartalan nyugalomában (1Pét 3,4).

Az ősegyház kis csoportjával együtt imádkozó Mária (Csel 1,14) az Egyház jelképe. Ő az Egyházban élő szent reménység példaképe. Kis szent Teréz abban látta hivatását, hogy „szeretet legyen az Egyház szívében”. Nos, Szűz Mária maga volt a megtestesült szeretet Jézus kisedd Egyházában. Az lehetett, mert maga volt az élő hit és remény. Mostantól kezdve nincs más vágya, mint együtt lenni Fiával. Egyelőre azonban nagyobb szükség volt arra, hogy életben maradjon az Egyház számára (vö. Fil 1,23). Nemcsak szent Pál gondolkozott így (ő maga képtelen dönteni ebben); Antiókiiai szent Ignác vértanú, tours-i szent Márton és ki tudja

hányan érezték már ezt az ellentmondó vágyódást szívükben? Mária nem volt kifeszítve e két nemes vágy között: neki az élet is, a halál is a Krisztussal való sorsközösséget jelentette.

Az ilyen remény ui. nem türelmetlen, nem sürgetős, nem ideges. Önmagában is elégedett, hiszen biztos a dolgában. Egy cseppet se kételkedik a „győzelmi koszorúban” (análkül, hogy különösképpen vágyódna utána), amelyet azok kapnak meg, akik „örömmel várják” az Úr eljövetelét. (2 Tim 4,8).

Krisztus mellett Mária a föltámadottak zsengeje, az új kezdet, a még testben reménykedők fénylő csillaga. A mindenség is „reményben” várja a „múlandóság szolgálai állapotából való felszabadulást” (Róm 8,21). Mária szívében össze van sűrítve az egész mindenségnek, valamint a Krisztust váró Egyháznak a legtisztább, legforróbb reménykedése. Ilyen értelemben énekelhetjük róla: „Te vagy földi éltünk Vezércsillaga – Édes reménységünk, Kegyes Szűzanya!”

A pápi zsolozsma szép himnuszaiban találjuk a „*gustus spei*” (a remény előíze), valamint a „*visio pacis*” (a béke látomása) sokatmondó kifejezéseket. Ha halandó ember részesülhet remény és a béke adományában, hát akkor Máriának egészen biztos megadott ez a kettős kegyelem.

8. „SZÉP SZERETET ANYJA”

Isten nem személyválogató; nem az arcot, se nem a tudást nézi, hanem a szívet. Egyként „fölkelti napját jókra, gonoszokra is, esőt ad az igazaknak is, bűnösöknek is” (Mt 5,45). Minden ember az Atya gyermeke. Isten minden fiát végtelen szeretettel veszi körül. Ez természetesen nem akadályozza meg őt abban, hogy egyeseket: a jókat, a szenvedőket, az alázatosokat, a szegényeket ne szeresse különös módon. Jézus is „határtalanul” szerette tanítványait (Ján 13,1), mégis hármukat kitüntető szeretetével tisztelte meg anélkül, hogy a legkisebb mértékben is alkalmat adott volna ezzel a tétével a többi kilencnek az irigykedésre vagy elkeseredésre. Erre csak az képes, aki őszintén szeret mindenkit.

Maga Jézus mondta, hogy nagyobb öröm van az égben egyetlen megtérő bűnös miatt, mint kilencvenkilenc igaz fölött. Nem hinném azonban, hogy ezt úgy kellene érteni, mintha a mennyei Atyának nagyobb öröme telt volna pl. Mária Magdolnában, mint Jézus anyjában!

Vagy hogy Isten jobban vonzódott volna a megtért latorhoz, mint tulajdon Fiához!

Mária az Atyaisten szeretett lánya, s mint ilyen egész különös helyet foglal el az atyai Szívben. Rá igazán áll, amit Izaiás Isten „anyai” szeretetéről mond (49,15; 66,12–13). Tudott dolog, hogy az Írások nem egyszer az anyához hasonlítják Istent, főleg, amikor szeretetéről beszélnek. Nem mintha Isten olyan lenne, mint a földi édesanyák vagy édesapák szoktak lenni. Ellenkezőleg, ha találkozunk egy igazi édesanyával vagy édesapával, akkor gondolunk arra, hogy azért olyan vonzó, szépek, eszményiek számunkra, mert van bennük valami az Isten atyai és anyai szívéből. Nem Isten hasonlít rájuk: ők hasonlítanak egy keveset Istenhez. Mert, mint szent Pál írja, minden amit „apának, atyainak” nevezünk vagy megtapasztalunk ezen a földön, az Atyától származik (Ef 3,14–15). Egyáltalán minden nemes és jó, minden igazi érték és kegyelem Tőle, a világosság Atyjától való (Jak 1,17). Tehát az anyaság is, valamint az anyaság legszebb virága, az anyai szív!

Ha pedig a szűzi tisztaság Isten tiszta szeretetét tükrözi itt a földön, amennyiben a föltámadás előíze és „az isteni természetben való részesedés” (2Pét 1,4) egyik messiási jele a földön: akkor Mária ártatlansága, kegyelmi tisztasága is magától a Szép Szeretet Istenétől kell legyen.

Nincs tehát semmi okunk kételkedni Mária szeretetében. Nem hiába nevezi őt a keresztyény kegyelet a „szép szeretet anyjára”-nak. Minél inkább tudatában van valaki Isten szeretetének és minél tökéletesebben megtapasztalta, mennyire szereti Isten ezt a világot, minden embert, saját magát is beleértve, annál tisztábban és hálásabban fogja tudni szeretni az egész teremlést, az embereket; nemcsak a barátokat, hanem az ismeretlen bűnösöket is.

Mária szeretete is egyetemes volt, anélkül, hogy teológiai szabatsággal számot tudott volna adni ennek a szeretetnek a természetéről. Aki látja a Fiút, annak látni kell tudni azt is, aki a Fiút küldte. „Aki engem látott, az Atyát is látta” (Ján 14,9). Ezt el kellene tudni mondanunk minden keresztyény hívőről is. Máriáról biztosan állíthatjuk: aki látta (a hit szemével) ezt az ártatlan, tiszta lelket; akiben csak egy kicsit is felcsillant Mária anyai szívének tiszta szeretete, az valamiképpen Isten anyai szívét tapasztalta meg!

Az Úr Jézus előszeretettel nevezte Istent „Atyának”. Magáról meg csak mint a „Fiú”-ról beszélt. „Abba, Atyám!”: minden keresztyény hívő ismeri ezt a megszólítást. Nem lehetetlen, hogy Jézus előt Ábrahám és fia, Izsák lebegett, amikor így szólította meg Istent. A Teremtés

Könyvének egyik legmeghatóbb jelenete az, ahogy Ábrahám együtt halad az úton az áldozat helyére. „Akkor Izsák megszólította Ábrahámot: „Atyám!” Az válaszolt: „Igen, fiam!” (22,7) Nem véletlen, hogy a zsidók számára ősapjuk, Ábrahám, mindig mint „Ábrahám atyánk” szerepel a szójárásban. Jézus jól ismert példabeszédében is (A dúsgazdag és a szegény Lázár) az „Atyám, Ábrahám” és a „Fiam” kifejezést olvassuk (Lk 16,24-25).

Megvan tehát az előkép, az a fogalompár, amely hűen tolmácsolja és mesteri módon tükrözi az Úr Jézusnak a Mennyei Atyához való meghitt kapcsolatát. Ha pedig Isten „anyai” szeretetére keresnénk földi példát, önkéntelenül is Mária jut eszünkbe, aki mint anya és tiszta szűz nagyszerűen érzékelteti a tiszta szeretet lényegét. Az anya és a fiú: Mária és Fia, Jézus.

Íme egy újabb bibliai példa annak az anyai szeretetnek a kifejezésére, amellyel Isten Egyszülött Fiához és hozzánk, gyermekeihez viseltetik. A rövid ideig szolgáló I. János Pál pápa mondta röviddel halála előtt: Isten nemcsak Atya. Éppolyan joggal nevezhetjük Őt Anyánknak is.” Móriában volt a nagy Isten igazán „anyás” szent Fiával szemben.

Szenteknek, misztikusoknak való elmélkedési téma ez: mennyire szeretete Mária Jézusát? Minden igazi anyának „király” a gyermeke. Még a legszegényebb asszony is, ha szeret, királyként dédelgeti, becézi gyermekét. Mécs László bájos verse jut eszembe: „A királyfi három bánata.” „Názáretben senki se sejtette a nagy titkot, csak Mária tudta, hogy „királyfi” született. Úgy rakta Jézusára az egyszerű pólyarongyot, „mintha babusgatná a szép napkorongot”. „Maga adta nekem édessége teljét – úgy ajándékozta anyasága tejét –, hogy egyszer a földnek bennem kedve teljék.” Ezt Jézus nyugodtan elmondhatta volna anyjáról is, valamint a következő strófát is: „Amerre én jártam, kövek énekeltek, mert az édesanyám üzent a köveknek, – szíve ment előttem előre követnek.”

Jézust több ízben csak mint „Mária fiát” említik az evangelisták, jobban mondva a nép. A tömeg jobbra így beszél róla. Ennek a megjelölésnek legtöbbször lekicsinylő, kisebbitő melléklöngéje van. Viszont ha a fentebbi sorokkal olvassuk ezt a megszólítást, csodálkozva fogjuk észrevenni, mennyire igazuk volt az embereknek: Jézus csakugyan Mária fia volt! Anyjára „ütött”! Ami érhető is: hiszen földi apja nem lévén, emberileg szólva mindent anyjától kapott.

Ki tudja, vajon az Úr Jézus felejtethetetlen példabeszédeinek színes, meleg, valóságot tükröző képei mögött is nem Mária lelkének gazdag

világa tükröződik-e valamiképpen? Jézus irgalmas szíve, széles látóköre, nagylelkűsége, mindre kiterjedő figyelme, éles megfigyelőképessége stb. mintha Mária szívét is tükröznék egy kicsit. Jézus szókincse, a kifejezés változatossága, emberismerete (hogycsak egy-két példát említsünk) kézzelfoghatóbbá válnak, ha hozzájuk gondoljuk a fiával foglalkozó meleg, anyai szívet...

Az újszövetségi Szentírásban kb. 50 nevét, jelzőjét, megszólítását találjuk Krisztusnak. Tudós professzorok komoly könyveket írtak már ezekről a messiási „címek”-ről. Nem lehetetlen, hogy Mária még több névvel, jelzővel becczte Jézusát ott Názáretben, ha nem is mindig szóval, biztos a szívében.

Áll ez Jézusra is: Ő meg számtalan nevét találta ki anyjának. Ha Jézus királyfi volt Mária számára, akkor Máriának királynőnek kellett lennie Jézus számára. Még most is királynő minden édesanya gyermekei szemében. Az Egyház is száz névvel szólítja, énekli meg Jézus anyját himnuszaiiban, imádságaiban, a liturgiában, a litániákban. Nyugodtan megteheti anélkül, hogy túlzásba esne. „*De Maria numquam satis*: Máriáról sohse elég.”

A legszebb, legnagyobb nevet és címet maga a Szentírás adta neki. Vajon, hogy hívhatta Jézus Máriát, mikor egyedül voltak?

„A gyermek szeme tükört keresett:
anyjára mosolygott s várt egy keveset,
az anya arca nem tükrözte vissza,
szomorú volt. A tükör nem volt tiszta.”

Jellegzetesen modern jelenség: az anya nem érti gyermekét, nem is érdekli. Mária, ha nem is tudta mindig fölfogni a titkokat, legalább színderítően visszamosolygott Jézusára. Tehette, mivel szűz volt, egészen tiszta. Így „tükre volt minden mosolyoknak”. Mintha azért élt volna csak, hogy „visszamosolyogjon: virágra, lepkére, bokorra, rengetegre, farkasra, bárányra, szivárványra, fergetegre, fényre, holdra, csillagokra, szegényekre, gazdagokra, szenvedésre, vidámságra, jó napokra, rossz napokra, rózsafára, keresztfára, visszamosolyogjon mindenre: visszamosolyogjon az Istenre!” (vö. Mécs, A gyermek játszani akar)

9. A SZENTLÉLEK MÁTKÁJA

Újabban elég sokat írnak a teológusok az úgynevezett „pneumatikus krisztológia”-ról: milyen a Szentlélek és Krisztus kapcsolata az Újszövetségben, valamint az Ősegyház teológiájában? Tény az, hogy a Szentlélek nélkül aligha volnánk képesek helyesen értelmezni a Krisztusra vonatkozó szentírasi szövegeket.

Jézus anyja is csupán Jézus „szülője” a Szentlélek nélkül. Isten anyjává a Szentlélek tette. A Szentlélek száll rád, mondja az angyal, s „ezért” a születendő Szentet is Isten Fiának fogják hívni (Lk 1,35).

Isten Lelke egyáltalán nincs a pünkösdi eseményekhez kötve. Az Egyház akkor kapta meg látható formában a Szentlelket Jézus ígérete szerint. Mária az apostolokkal együtt imádkozva várta az Ígéret Lelkét (Csel 1,14) annak ellenére, hogy már az angyali üdvözllet elfogadásakor rászállt a Szentlélek. A keresztények a keresztségben nyerik el először Isten szent Lelkét. Viszont arról is tudunk, hogy egyes pogányok még a keresztség felvétele előtt részesültek a Szentlélekben (Csel 10,44–45).

Az Őszövetség is tele van a Szentlélek „eljövetelének” megszámlálhatatlan példájával. Isten Lelkét ott találjuk a teremtés hajnalán: ő teremkenyíti meg a lomha, alaktalan vizeket, a magától semmire sem képes ősananyagot (Ter 1,2). Általa lett az ember emberré, Isten képmásává. Ő dolgozott a Bírákban; ő ihlette a prófétákat. Egyszóval a Lélek ott van mindenütt, ahol új teremtés, megújulás, fiatalság, szentség, erő és üdvösség van születőben. Sőt még a szépséget, a művészi készséget is Isten Lelkével magyarázzák a szent könyvek (Kiv 36,1–2).

A názáreti házban sem volt ismeretlen Jahve Lelke. Az „igaz” József sokkal jobban ismerte a törvényt és a prófétákat, semhogy elkerülte volna figyelmét Isten Lelkének jelenléte és működése a választott nép történelmében. Mária se csupán hallomásból ismerte a Szentlelket. Jézus első ajándékkaként a Szentlelket adta az Egyháznak (vö. a IV. misekanon). Mária még előbb részesült a Szentlélekben: a Lélek volt Jézus első nagy ajándéka anyja számára! Ez fogja majd a hűséges Máriát elvezetni az egyre nagyobb, teljesebb igazságra, a tökéletes megértésre élete folyamán (vö. Ján 16,13).

Mária egyszersem „oltotta ki” (1Tessz. 5,20), sohasem „szomorította meg” az Isten Lelkét (Ef 4,30), hiszen a bűnnek még halvány foltja sem volt tiszta lelkében. Minden tudatos bűn közvetlenül a Szeretet Lelkét, Istennek felénk néző Arcát illeti, Isten Lelkét érinti. Távol lenni a Lélek-

től annyi, mint menekülni Isten Arcától (vö. Zsolt 139,7). Viszont aki engedi magát a Lélektől vezetni, az az Isten fia! (Róm 8,14).

Szent Mechtild feljegyzéseiben olvassuk, hogy 12 éves korában jött hozzá először a Szentlélek (*Das fließende Licht*, IV. 2.,). Ettől kezdve képtelen volt komoly bűnt elkövetni. S nap mint nap „meglátogatta” őt a Szentlélek, aminek eredményeképp egyre jobban elfordult a világ gyönyörűségeitől. Ezek a látogatások nem szűntek meg, sőt növekedtek 31 éven keresztül.

Mária is fiatal lehetett még, amikor a Szentlélek meglátogatta őt Názáretben. Ez semmiképpen sem jelenti azt, mintha addig az óráig nem lett volna semmi közük egymáshoz. Hiszen Keresztelő Szent Jánosról is tudjuk, hogy már anyja méhében megérezte az anyjában eláradó Szentlélek jelenlétét. A „Szeplőtelen Fogantatás” dogmája tulajdonképpen nem egyéb, mint annak ünnepélyes kimondása, hogy Mária létének első pillanatától kezdve Isten tulajdona, a Szentlélek „eleven temploma” volt (1 Kor 6,19). A bűnnek rajta semmi hatalma nem volt.

A keresztény hagyomány a Szent Szűzet a Szentlélek Jegyesének, „mátkájának”, „arájának” nevezi. Ne értsük félre ezt a kifejezést. Titokkal állunk szemben. Jézus anyjának esetében Isten már előre kifizette a „foglalt”, megjelölve őt „a megváltás napjára” (Ef 4,30). Mi csak a keresztségben meg a bérmlásban kapjuk meg a Szentlelket s annak „pecsét”-jét (Ef 1,12). Máriát létének első pillanatában kiválasztotta, „lefoglalta” az Úr, mint sajátját „Jézus Krisztusban”, reá való tekintettel.

Mária tisztasága, szűzessége, csodálatos anyasága: mind-mind a Szentlélek pecsétjének, foglalójának a következménye. Egy sincs közöttük, aminek Fiához ne lenne köze. Mária szűzessége a szó szoros értelmében Jézus szent emberségére, szűzi testére utal, vele áll szoros kapcsolatban. Mária hivatása: ti. hogy mint szűz és anya adja a világnak az Üdvözítőt, már a Krisztus föltámadásának a jegyében áll, az Isten Országát hirdeti.

Szűzen anya, de a Szentlélekben, a lélek erejéből! Van valami örömteljes, soha el nem múló fiatalos lendület ebben a telített érettségben. A hervadhatatlan ifjúság, soha nem vénülő szeretet ez; olyan mint a tavasz illata az ősz terhesen áldott gazdagságában. Olyan gyümölcs, amelynél a virág sohasem hullik le. Van-e egyáltalán ilyen anyaság a földön? Öreganyáink fiatalosága a múlté, álomkép csupán. Mária szűzi anyasága az örökkévalóság, a föltámadás előrevetett ígérete, a megváltás előíze...

10. ÉLET JÉZUSÉRT

Mária nem magának élt. Kiválasztottsága, istenanyai méltósága, bűntelensége: egyszóval minden Istentől kapott kegyelmi ajándéka Krisztust, a megváltást volt hivatva szolgálni.

Feltehetné valaki a kérdést: ugyan mit adott Mária a megtestesült Igének? Lehet egyáltalán „adni” olyasvalamit az Istennek, amije Neki még nincs? Hiszen az ajándék, sőt még a szándék, a jószív is, amivel adjuk, Tőle van. Helyesen imádkozza a pap a misében: „bőkezű ajándékaiból felajánljuk magasztos Főlségednek ezt a tiszta, szent és szeplőtelen áldozatot” (*Első misekánon*). Tehát a „Te bőkezűségedből”, a Te ajándékaiból! Mária is csak azt adhatta az Igének, amit maga is Istentől kapott kegyelemként.

A keresztyén jóízlés, valamint az Egyháznak a Szentlélektől kapott egészséges ösztöne mindig tiltakozott az olyan elgondolás ellen, amely Máriában kizárólag az Ige megtestesülésének biológiai feltételét látja. Mária semmiképpen sem merő „eszköz” a megtestesülés nagy művében. Érintetlenül hagyva most Krisztusnak egyedüli üdvözítő, megváltó és közbenjáró művét és semmivel sem helyettesíthető, pótolhatatlan központi szerepét az Atya irgalmas tervében: Mária is az üdvösség munkálója volt Isten és a Szentlélek akaratából. Szent Pál a híveket is Isten munkatársainak mondja (2Kor 6,1), mennyivel inkább Krisztus munkatársának kell tehát tekintenünk Jézus anyját, Máriát, „aki a Krisztusnak nevezett Jézust szülte” (Mt 1,16). De nemcsak szülte, hanem nevelte, tanította is, előkészítve így őt a megváltás nagy munkájára.

Mária „legyen”-je, a nagy „Igen” a kulcs Máriának a megváltásban való tevékeny szerepéhez: Jézus anyjának közreműködésében is a legkiemelkedőbb esemény természetesen a keresztáldozatban való részvétel. A „legyen nekem a te akaratod szerint” és a mögötte rejlő óriási hit a dráma első állomása volt csupán. A betlehemi, egyiptomi, jeruzsálemi epizódok folyamán, valamint a názáreti szürkeségben tanúsított remény, türelem és főleg a tiszta szeretet fel nem jegyzett, de kétségbevonhatatlan ténye a közbeeső, láthatatlan, mert rejtett, közreműködés színtere.

A harmadik, immár szemmel látható, kézzel tapintható hősiek szerepvállalásáról a kereszt alatt értesülünk. A kereszt „alatt, mellett” kifejezésekben végtelenül több rejtőzik, mint a távolság pusztasága. Tartalmilag és érzelmileg is egészen biztos egyenrangú lehetett ez a közelség a názáreti „legyen”-nel.

Ezek a látszólag egyszerű tények a mariológia érvényes alapját és kiindulópontját alkotják. Ugyanitt kell keresnünk az ősi Mária-tisztelet jogosultságát és megindokoltságát.

Mária egész élete Krisztusnak szólt, valamint azoknak, akikért Krisztus élt, és akiket anyjának, testvéreinek nevezett. Nem véletlen, hogy Máriának nincs külön, fenntartott helye vagy kivételes szerepe se Jézus nyilvános életében, se a föltámadás után. Amint Jézus „nem szégyellte testvéreinek nevezni” azokat, akikkel dolga volt, beleértve minket is, most is (Zsid 2,12), nem tartván igényt semmiféle kivételre vagy megkülönböztetésre míg élt: úgy Mária se használta egyetlen egyszer sem se istenanyai méltóságát, se a föltámadt Jézussal való szoros kapcsolatát holmi földi előnyök megszerzésére saját maga, vagy rokonai számára.

Bizonyára az sem véletlen, hogy az utolsó kép, amelyet az Újszövetség fest róla, az Apostolok Cselekedeteinek egyetlen egyszerű mondatában van összesűrítve: „Mindannyian egy szívvel, egy lélekkel álhatalatosan imádkoztak az asszonyokkal Máriával, Jézus anyjával és testvéreivel együtt” (1,14). Mária egy a Jézusban hívők közül, ahogy Jézus is egy a sok testvér között. Igaz, Jézusnál ez az „egy” egyúttal az „Elsőszülöttet” is jelenti, a föltámadottak „zsengé”-jét (Jel 1,5). Mária is a megváltottak „zsengéje”, az egyház képe, a hívek anyja (amint Fia az Egyház Feje).

Jézust a Szentlélek jelenti ki lassan az Egyháznak. A Lélek igazolja Őt a föltámadástól kezdve a zsinatokon át, bizonyosságot téve róla szüntelen. Máriát szintén a Szentlélek emelte kezdeti ismeretlenségéből az istenanyai méltóság magasságába, amikor „elérkezett annak az ideje”...

Mit nem adott – mert nem is adhatott – Mária Jézusnak? Pl. a messiási öntudatot, vagy istenfiúsági meggyőződését.

Jézusnál nem volt erre szükség. Jézus öntudata nem a test és vér révén áradt belé; nem irányított nevelésnek volt az eredménye, még kevésbé rátartó büszkeség szülte. Nála az istenfiúsági öntudat és meggyőződés a benne élő Lélek tanúbizonyságából származott; az Atyától való küldetés magasztos hivatástudatában gyökerezett. Tehát semmiképpen sem szüleinek nevelése révén keletkezett benne.

Az újszövetségi könyvek több mint 20 helyen említik Jézus dávidi leszármazását. Ez az ősegyházban szinte hittételként számított, mint a Római levélből kitűnik (1,3). Jézus maga egyetlen egyszer sem utal rá közvetlenül. Pedig ha csakugyan Dávid királytól származott, akkor a szent Józseffel való meghitt beszélgetésekben biztos esett néha erről is szó.

Jézus isteni küldetése, onnan „felülről” való származása Mária számára is titok maradt, amibe nem volt közvetlen beleszólása. De mint anya, mindent megtett Jézusért és megadott neki mindent, ami csak módjában állt.

Emberi módon fejezve ki magunkat, Jézus „anyjára ütött”. Mária mindenét a gyermeknek adta: testét, idejét, egész tehetségét. Elmondhatjuk: Mária kiskorától fogva nevelte, alakította fiát, bizonyos értelemben a maga képére és hasonlatosságára. És Jézus tanulékony, engedelmes fiúnak bizonyult. Nincs az a lány, finom viasz, amelyet könnyebb volna formálni, mint Jézus volt Mária kezében. Talán nem túlzunk, ha Jézus irgalmas szeretetében, a kicsinyekhez, szegényekhez, kitaszítottakhoz való vonzódásában, türelmében, nagylelkűségében – a mennyei Atya után – anyjának nevelését, személyes hatását véljük előcsillanni. Amint-hogy az evangéliumok páratlan gazdagsága, szókincse, a példabeszédek széles távlatai, Jézus éles megfigyelőképesége stb. Máriát is tükrözik valamiképpen.

Jézus nyilvános életének kezdetéig szinte csak Máriát halljuk beszélni és látjuk cselekedni az evangéliumokban. Jézus hallgat, engedi magát vezetni. A kánai mennyegző Mária utolsó szereplése. Ezután az anya átadja a szót Fiának. Mária valóban Jézus anyjára valló mondattal búcsúzik el az olvasótól és a nyilvános szerepléstől: „Tegyetek meg mindent, amint csak mond!” Ennél gyakorlatibb krisztológiát eddig még senkinek sem sikerült szóba önteni. Ez Mária utolsó szava az evangéliumokban; ez Mária tanítása Jézussal kapcsolatban.

Ettől kezdve egyetlen szavát sem olvassuk az újszövetségi írásokban. Egyszerre megfordult a helyzet: Jézus és anyja szerepet cserélnek. Aki eddig nevelt, az most iskolába jár Fiához. Aki pedig mostanáig hagyta, engedte magát alakítani Mária iskolájában, az tanítónak válik. Anyjának mestere és tanítója! Ezután ő fogja majd anyját formálni a maga isteni szívére és hasonlatosságára. S Mária szófogadó, engedelmes tanítvány Jézus követői között. A kereszt alatt a legnehezebb próbát is kiállja. A Szentlélek eljövetelekor pedig „diplomát” szerez magának, mint az egyház anyja, a hívek tüköre!

A lelki életben is megvan ez a kettős állomás. Eleinte magunk alakítjuk Istent is, Jézust is a magunk képére és hasonlatosságára. Ez rendjén is van így. Vannak kedvenc ájtatosságaink, kedvenc Isten-fogalmunk, Jézus-képünk, imamódunk, kedvenc lelkiségünk. Kezdetnek ez jó és hasznos. De ha egy egész életen keresztül nem haladunk túl ezen az állapoton, sohasem fogunk igazán előrehaladni a tökéletességben. El kell

jönni az időnek, s lehetőleg minél előbb, amikor hagyjuk magunkat vezetni Isten által, a Szentlélektől. Amikor nem mi formálgatjuk Istent a saját képünk és hasonlatosságunk szerint (mégha mindjárt jámbor módra is), hanem engedjük, hogy a Lélek vezessen minket oda, ahová Ő akarja. A legtöbb keresztyén és szerzetes, sőt pap is megreked az első fokon. Pedig az életszentség a második foknál kezdődik. Csak aki erre eljut, az lesz alkalmas és hasznos eszköz az Isten Országában.

Isten akarata megvalósításának is két része van. Az egyik az, amikor egyszerűen megtesszük, teljesítjük Isten akaratát, a parancsokat. Ez még a legkönnyebb, mivel Isten akaratának a legkisebb része. Ennél jóval nehezebb és egyben nehezebb az az eset, midőn már nem pusztá előírás, parancs teljesítéséről van. Maga Isten cselekszik bennünk, életünkben, a történetekben. Ilyenkor is meglátni, felismerni, elismerni, igenelni tudni és akarni az isteni akaratot; nem kételkedni benne, nem zúgolódni, nem tiltakozni ellene: ez már a tökéletesség látható jele.

„Legyen meg a te akaratod, mint a mennyben, úgy a földön is!” (Mt 6,10): bennünk, testünkben–lelkünkben, életünkben. Hagyjuk, engedjük, hadd formálja, alakítsa testünket-lelkünket, egész sorsunkat maga Isten a legjobb tetszése szerint.

Mária először maga tervezett, intézkedett, dolgozott, amint a körülmények diktálták, vagy Isten kívánta és helyeselte. A gyorsan pergő események azonban hamarosan megmutatták Máriának is az isteni akarat másik oldalát, amikor Isten veszi kezébe az események irányítását. Ilyenkor semmit, vagy alig kell valamit tennünk. Elég, ha helyesljük, elismerjük Isten bölcsességét, szeretetét az eseményekben és hálát adunk, örülünk, hogy Isten akarata teljesedik bennünk és a történetekben. Ez is benne foglaltatott Mária „legyen”-ében. Jézus is ilyen értelemben mondott szüntelenül „Amen”-t a mennyei Atya minden akaratára.

11. SEGÍTŐ SZŰZ MÁRIA

Még most is fülemben csengenek a májusi litániákon gyermekkoromban annyiszor hallott, annyiszor elmondott imádságnak dallamos kérései: „Szűz szülője Istennek, engedd hogy tied legyek. Anyám, ó jöjj segíts imádkozni, ó jöjj ne hagyj elveszni... Mária mindig segített minden időben. Azért hiszem és meghalok ezen hitemben; biztosan állítom életben és halálban: Mária mindig segít, minden balsorsban.”

Negyven év után már csak foszlányosan emlékeztem a szép könyörgés egyes szavaira. Inkább a melódiaja hullámozott bennem, mint egyes szavak. Nagy volt azért az örömem, amikor egy szép napon levelet kaptam régi jó papbarátoimtól. A levélben egy elnyűtt, gyűrődött képecske volt. Nem művészi érték; a Szeplőtelen ábrázolja a szokásos, sablonos módon: mellén összetett kezekkel és feje fölött a tizenkét csillag. A kép hátoldalán az épp most idézett imádság szövege!

Még nagyobb lett az öröm és meglepetés, mikor néhány hét múlva, ahogy a gyulafehérvári „Katolikus Imakönyv”-et lapozgattam, a 141. oldalon ott találtam a „Segítő Szűz Máriához” című imádságot! Még meg is volt toldva egy rövidebb könyörgéssel: „Most segíts meg Mária, ó irgalmas Szűzanya!” Tehát nemcsak az üllői templomban szokták ezt imádkozni, hiszen még Erdélyben is ismerik, még most is, a huszadik század vége felé.

Tudom, protestáns testvéreinknek nagy kérdőjel, sőt egy kicsit botrányosan is hangzik talán ez az igazi katolikus könyörgés az Isten Anyjához. Ám minél többször olvasom, mormolom az evangélium szavait és minél többet foglalkozom a teológiával, annál jobban megszeretem ezt a naiv, kedves Mária-imádságot.

Mi más ez, mint amit az egyik braziliai teológus, Mesters, olyan szépen megfogalmazott Szűz Máriáról írt könyvecskéjében: az alázatos, egyszerű, látszólag tehetetlen, szegény názáreti szűz nagyhatalom a kegyelem világában. Erős, mert Isten választotta őt ki, hogy megmutassa hatalmát a büszkék, az önteltek, a gőgösök, az erőszakosak felett. Jellegzetesen bibliai téma! Mária hite, tisztasága, evangéliumi „szegénysége”, engedelmissége az ő nagy ereje, mert Isten így akarta öröktől fogva.

Mária tehát elsősorban a „szegények”, a kicsinyek, az alázatosak Máriája. Akárcsak Fia is mindenek előtt a szegények, a szenvedők, az elnyomottak Messiása. Nekik hirdette először az örömhírt (Lk 4,18). Csoda tehát, ha Mária mint a „segítő” Mária annyira belevésődött a keresztények szívébe és érzelmébe? Nem bálványozás ez, nem a babona megnyilvánulása, bár azzá is satnyulhat, mint minden egyéb magasztos eszme a történelemben – ha nem a Krisztus és a Szentháromság távlatából nézzük –, hanem sokkal inkább az evangélium lényegének, a Krisztus titka ösztönös megérzésének a következménye.

Napjainkban kétszeresen is időszerű a „Szegények Anyjának”, a „Segítő Szűznek” az eszményképe, föltéve hogy nem akarjuk kizárólag a bürokráciára, a politikára vagy a szociológiára hárítani az irgalmasság,

a szeretet és az emberi nyomorúság örökké köztünk égő kérdéseinek megoldását. A tapasztalat azt mutatja, hogy ahol kirekesztik Máriát az üdvösség rendjéből, ott hamarosan Istennel is szűken bánnak, és Krisztus is csakhamar a tudós könyvek elvont témájává, a legfurcsább krisztológiák személytelen tárgyává foszlik szét.

Én személyesen egyáltalán nem rajongok az úgynevezett Mária-jelenésekért. Annyi hamis pénz volt már e téren forgalomban az egyháztörténelem folyamán, hogy inkább óvatosaknak, semmint túlságosan hiszékenyeknek kell lennünk e tekintetben. Egyébként is nagyon nehéz szétválasztani a valódi jelenéseket a képzelődés vagy a felelőtlen jóhiszeműség szülte esetektől. Az Egyház maga is rendkívül tartózkodó álláspont-ra helyezkedik az ilyen jelenésekkel szemben, annál is inkább, mivel neki kell döntenie ezekben a rendkívül fontos, de nagyon kényes kérdésekben.

Viszont meg vagyok győződve arról, hogy pl. a „Segítő Mária” nagyon is beleillik abba a képbe, amelyet az Újszövetség fest nekünk az Üdvözítőről, a szegények Megváltójáról. Vagyis igenis hitelesen keresztény jelenségekkel van dolgunk az Egyház által elismert Mária-jelenésekben. Nem az a meglepő, hogy Mária mint a „Segítő Mária” él olyan elevenen a hívők lelkében. Az volna a csodálatos, ha Mária tisztára csak a bizánci stílusú ikonok fenséges, ünnepélyes Máriájára, vagy éppenséggel az elvont teológia Logoszának (Igéjének) Szülőjére lenne korlátozva.

A szegények Máriája a „szolgálat anyja”; az Egyház soha eléggé meg nem valósított „diakoniá”-jának eleven mintaképe és örök eszménye. Az „Úr szolgálóleánya”, Jahve szenvedő szolgájáé s benne az egész keresztény népé, a megváltásra váró szenvedő emberiségé. Így nő bele Mária alakja a jelenkor társadalmi, szociális távlatába amennyiben az Isten Fiának alázatosa szolgálata folytatódik a Segítő Szűz által a szegények Egyházában.

A társadalom szolgálata; rendelkezésre állani mindig és mindenütt; azoknak rendelkezésére bocsátani magunkat, akik szolgálatunkat kérik vagy igénylik. Ezek ma felkapott, divatos szavak az Egyházban is, a társadalomban is. Nos, a Szent Szűz élete nem volt más, mint folytonos szolgálat. Isten rendelkezésére bocsátotta magát első nagy „legyen”-jével, és állta szavát a keresztnél is. S éppen ezzel a cselekedetével tette a legnagyobb szolgálatot az emberiségnek. A kánai mennyegzőn tett szeretetszolgálata mindössze egy láncszem volt ebben a szakadatlan társadalmi szolgálatban.

Azóta is folytatja ezt a szerepét az Egyházban, Krisztus szegényeinek a szolgálatában. Nem véletlen, hogy a Mária-jelenések központjában jobbra egyszerű, szegény emberek, gyerekek, leányok vannak, akiket nem igen becsül a világ (Ourdes, Fatima, La Salette, Cuanó stb.). Éppen ez a legmeggondolandóbb tény ezeknél a jelenéseknél.

Jézusnál sem volt ez másként ott Galileában és Judeában. Következésképpen egyáltalán nem alaptalan a hívő katolikus nép nagy bizalma a Szent Szűz közbenjárása iránt. „Hol már ember nem segíthet, / A Te erőd nem törik meg. / Hő imáit gyermekidnek, / Nem, Te soha nem veted meg. / Hol a szükség kínja nagy, Mutasd meg hogy anya vagy!”

Mária nem vitatkozik senkivel. Az evangéliumok szerint még Jézus rokonai sem értették eleinte Jézus viselkedését. Egykönnyen ráfogták, hogy „megzavarodott” (Mk 3,21). Máriának nagyon fájhatott ez a szóbeszéd. Ő egy percre sem kételkedett Jézusában, jóllehet ő sem értett sok mindent nála. Talán neki köszönhették a rokonok, „övéi” (Mk 3,21) is, hogy végül meghódoltak Neki. Jézus mennybemenetele után a „testvéreket” is ott találjuk a Szentlélekre váró kis csoportban, Jézus anyjával, Máriával együtt. (Csel. 1,14).

Egy régi legenda (szájhagyomány?) szerint Péter Jézus háromszoros megtagadása után – mikor ránézett azután az emlékeztető kakaskukorékolás után, Lk 22,61. – Jézus anyjához ment és bevallott neki mindent. S Mária, ahelyett hogy elűzte volna magától Fiának árulóját, el kezdte vigasztalni a gyöngy gyászvitét. „Bűnösök menedéke!”

Szögezzük le még egyszer világosan: nincs más Közbenjárónk Jézuson kívül (1Tim 2,6); nem bocsáthatja meg más a bűnöket, csak Isten s akinek ő megadja ezt a hatalmat az égen és a földön; nincs más Vigasztaló a „Vigasztalás Istené”-n kívül (2Kor 1,3), a „Vigasztaló Szentlelken” kívül (Ján 14,26). A bűnösök menedéke is csak egy: Isten maga. Mégse mond valótlan, se az evangéliumok Krisztus-képével vagy a megváltás titkával ellenkezőt, aki Máriát is „Segítő” Szűznek nevezi. Mert valóban az Isten irgalmas rendelkezéséből...

12. „TÁRSSZENVEDŐ”

Máriát még elvétve sem szokták öregnek vagy csúnyának ábrázolni a festők meg a szobrászok. Pedig elég szép kort megélt a hagyomány szerint. Valahogy érezték, megsejtették ezek a művészek, hogy azt, aki annyira közel volt Istenhez, akit „kegyelemmel teljes”-nek mond a Szentírás; akire maga a Szentlélek szállt le, azt nem lehet, nem is szabad öregnek festeni.

Isten fiatal. Az el nem múló szeretet, a nem kisebbedő dicsőség a biztosíték Isten örök fiatalsága mellett. Eckhardt Mester Isten örökkévalóságában Isten örök fiatalságát véli felismerni! A kegyelem is ennek a fiatalságnak a visszfénye. Az Írásokban olyan sokat emlegetett „dicsőség” is mintha Isten örök fiatalságának lenne a felragyogása, mindennek előtt Krisztus arcán (2Kor 4,6), de Mária kimondhatatlan tisztaságában és a szentek életében is.

Ezért „szép” az Isten, mert maga a szeretet és az örök ifjúság. Szép Krisztus is, mivel Isten dicsőségének a kisugárzása és lényegének képmása (Zsid. 1,3). De szép Mária is, hiszen ő a „szép szeretet Anyja”. A magyar nyelvben különös zamata van ennek a kifejezésnek: „Szép Szűz Mária”.

Szép volt Mária a kegyelem bíborában, szép volt ártatlanságában, szép mint boldog anya, de talán legszebb volt mégis a kereszt alatt, mint a Fájdalmak Anyja, a Fájdalmak Férfiának anyjaként. Ennek érzékelése azonban nagy hitre és még nagyobb szeretetre van szükség, különben nemhogy nem látjuk ezt a láthatatlan szépséget – hiszen szemre nézve egyáltalán se nem szép, se nem ékes: Iz 53,2; nem lévén rajta semmi vonzó, semmi kíváncsi – de még talán meg is botránkozunk rajta.

A görög félistenről, Orfeuszról olvassuk, hogy gyönyörű muzsikájával még a vadállatokat is meg tudta szelidíteni. Ám Krisztus ennél is bámulatosabb, hihetetlenebb dolgot művelt, mondja alexandriai Kelemen. A szeretetről, megbocsátásról, türelemről, szelidségről szóló tanításával s még inkább példájával számtalan barbár, vad, szilaj népet szelidített meg, megfékezett és hasznos igájába hajtotta őket. Nemcsak úgy ideig-óráig zabolázta meg vadságukat. A szentek sokaságát, az erény követendő példáit teremtettkék ezek az egykor kegyetlen, harcias, vérszomjas törzsek az elmúlt kétezer év folyamán.

Legnagyobb csodáját azonban kétségtelenül a kereszten tette. Azzal a néhány szavával, vagy helyesebben szótlán némaságával meghódította

örökre az igazságra, üdvösségre, szeretetre vágyó szíveket. Olyan édes dallamú éneket dalolt el ott a keresztfán, hogy varázslatának egyetlen jó-akarátú ember nem képes ellenállni (Sziénai szent Katalin).

Pedig ugyancsak nem volt semmi szép, semmi hősiek ebben a végig ostorozott, összeroncsolt rabszolgaalakban. „Megvetett volt, utolsó az emberék közt, a fájdalmak férfja, aki tudta, mi a szenvedés”, „olyan, aki elől iszonyodva eltakarjuk arcunkat” (Iz 53,3).

Mária nem takarta el se a maga arcát, se Jézusét. Egyedül ő tudta a szenvedésnek ebben az iszonyú pillanatában, amikor a Simeon által megjövendölt kard hasogatta, marcangolta az anyai szívet: nem volt, nincs és nem is lesz szebb arc Fiának arcánál! Ezt csak az tudja és látja, aki nagyon hisz és még jobban szeret. A kereszt alatt véget ér minden emberi bölcsesség, megreked az okoskodás és kezdődik a szeretet. Ez a szeretet egyedül a szenvedésben születik és érik tökéletessé. Akiben ez a szeretet megvan, az mint valami tükörképben együtt látja Krisztus véres arcát, Isten dicsőségét és a mennyei Atya irgalmas akaratát, amely maga szeretet. Szent János evangelista ezt a négyet egyben látja: szenvedés, kereszt, dicsőség, Lélek-áradás. Nála ezek ugyanannak a húsvéti titoknak a négy arcát mutatják. Mária is egységben látta mindezt a könnyek fátyolán keresztül.

A vértanúk is úgy haltak meg, mint a Mester. Kigúnyolva, sárbataposva, kítaszítva, akik miatt szégyenleni kellene magukat a barátoknak, rokonoknak, az életben maradottaknak. Ám mindez csak látszat. Aki szeret, az másként gondolkodik és biztos benne, hogy nem téved. A drágakő, az igazgyöngy sárba taposva is drágakő és gyöngy. Becsmélhetik, bepiszkolhatják, értéke nem változik. Minden szent tűzben kipróbált arany az Egyházban. Jézus is az, mégha mindjárt mezítelenül függ is ott ország-világ csúfjára a bitófán.

Tudta ezt jól Mária. Neki így volt szép Jézus, talán ekkor látta őt a legszebbnek. S ez talán Máriában a legszebb vonás. Ez a hit, ez a szeretet, ez a tiszta látás teszi őt igazán a Szép Szeretet Anyjává, a világ legszebb asszonyává!

Szokás Máriát a Hétfájdalmú Szűznek is nevezni. Én nem annyira nagy fájdalmát akarom itt hangsúlyozni (azt senki sem vonja kétségbe), hanem szeretetét, amellyel szenvedett. Ebben megint az „asszony” szerepét vállalta magára.

Luther óta, gyakori téma a „kereszt teológiája” főleg a protestáns teológusoknál. Nem mintha a katolikus szentírás-magyarázat megfeledekezett volna a keresztről. Csakhogy nálunk mindig nagyobb távlatokból

néztük a Szentírást is, a megváltás nagy eseményeit is. Igazában nincs kereszt föltámadás nélkül. Legalábbis nincs megváltó, üdvözítő kereszt nélküle. Igaza van Keresztes szent Jánosnak: „Nekem nem kell Jézus a kereszt nélkül!” Mert csak az a Jézus az igazi, a történeti, akit keresztre feszítettek. Viszont ugyanaz a szent János rá se nézne a keresztre, ha nem Jézus függne rajta. És ez a Jézus a föltámadt Jézus!

Máriának nem voltak okosan kigondolt elméletei se a szenvedéssel, se Jézussal kapcsolatban. Ő csak egyszerűen (s ezért nagyszerűen) együtt szenvedett Jézussal, már akkor is, mikor még fogalma sem lehetett a föltámadásról. Egyes teológusok nem szeretik, ha Máriát „társ-megváltó”-nak nevezzük. Vigyáznunk is kell nagyon az ilyen és hasonló kifejezésekkel Máriával kapcsolatban. Viszont senkinek se lehet az ellen kifogása, ha Máriát „Társszenvedő”-nek mondjuk. Hiszen együtt szenvedett Jézussal, nemcsak mint anya, hanem mint a Jézus megváltói művéhez kiválasztott „asszony” is.

Ez sokkal több volt pusztá anyai érzelmeknél. A szent írók már erre terelik az olvasó figyelmét: ne annyira a természetes anyai fájdalmatokat tekintsük, hanem mindennek előtt a Megváltó Társszenvedőjének kínjait! Simeon is biztos erre célzott rejtelmes jövőndöklésével. János evangelistának is ez foroghatott fejében, amikor megemlékezett Jézus anyjáról a kereszt alatt.

A Makkabeus testvérek anyja, elfelejtve az édesanya természetes szomorúságát, önmaga fölé emelkedve biztatja vértanú fiait a kitartásra (2Makk 7). Könnyen megtehetette, hiszen embernek kellett a másik embert, saját fiait bátorítani. Egy anyától ennyi elvárhatunk. Árde Máriának azt a Jézust kellett volna biztatni, bátorítani a kereszt alatt, aki egyúttal az Isten Fia volt!

Arról olvashatunk a Bibliában, hogy Isten maga vigasztal meg bennünket szomorúságunkban (2Kor 1,3–4). Arra azonban nem találni példát, hogy ember lenne Isten vigasztalója! Sokszor még egymás szenvedése láttára is tehetetleneknek érezzük magunkat, mint Jób barátainak az esete is mutatja (2,13).

Mária „állt” a kereszt mellett: „*Stabat Mater... iuxta crucem...*” Ez az „állt” és a „mellett” kifejezésekkel aligha a körülmények pusztá, tárgyilagos körülírása volt az evangalista célja, mint azt már ismételtlen kihangsúlyoztuk. Mindkét kifejezés bizonyos értelemben az eredeti „legyen”-nek a végső beteljesedése. Nem csoda tehát, ha szent János éppen itt a titokzatos „asszony” szót használja az „anyám”, vagy „Mária” megjelölés helyett.

Ha azonban Mária valóban társszenvedő Jézus nagy haláltusájában, akkor több köze van Jézus megváltói művéhez, mint az ember Jézus testi anyjának. Sok szónak is egy a vége: Mária kiválasztottsága, tudatos „igen”-je és a Fia szenvedésében való mélységes részvétele azok a mozzanatok Mária életében, amelyeken a Mariológia, az Isten Anyjának teológiája alapszik. Ezért hisszük és valljuk: Mária tud is, akar is segíteni a hozzá fordulókon!

13. „ÖRÜLJ SZÉP SZŰZ, ALLELUJA!”

„Örülj és örvendezz, Szűz Mária, alleluja! Mert bizonynyal föltámadt az Úr, alleluja!”. Vagyis Mária öröme az oka csakúgy, mint a mienkének: a föltámadás! S ezt az örömet az Atya készítette számunkra, Aki legvégső fokon minden teremtet és teremtetlen öröm forrása. A mennyország nem egyéb, mint az Isten örömeiben való részesedés (Mt 25,21). Az Isten öröme végeredményben a teremtés értelme és célja, az isteni szeretet végső, nagy meglepetése és fölülmúlhatatlan ajándéka.

Az öröm azonban (értve most a valódi örömet, nem holmi mulandó, érzelmi hangulatot) olyan ritka madár ezen a földön, hogy szoktatni kell magunkat hozzá, szintúgy mint a kiéhezett embert az evéshez. A világ a szavak zuhatagával, túlzó kifejezések virágnyelvével pótolja az örömet. Kelet bölcsei, a megvilágosodottak, a nagy misztikus szentek pedig csendes mosollyal, a hála békés érzületével, gyakran dalban, énekben fejezik ki örömiüket.

Az úgynevezett „szatori”, ti. a tökéletes megvilágosodás állapotát is éppen ez a „természetes” csend, derűs béke jellemzi. Azt az örömet senki és semmi sem képes megingatni, hiszen Isten Lelkének kiáradása a szívünkben. A kínai „zen” találó hasonlattal világítja meg ezt az igazságot. Először, amikor még nincs ilyen tapasztalatunk, a fa csak fa, a hegy csupán hegy, a víz mindössze víz. Se értelme, se különösebb jelentése nincs a dolgoknak.

De aki egy kicsit belekóstolt az igazi „szatori”-ba, annak egyszeribe elváltozik a világ: a hegyek, a vizek, az emberek mintha mások lennének, nem azok amik eddig voltak. Csodálkozunk is ezen a furcsa változáson. Ám ez még nem az igazi látás, nem a teljes öröm.

Aki megkapta a „szatori” nagy ajándékát, annak a víz most már igazán víz, a hegyek most lesznek valóban hegyek, az emberek tökéletesen

emberek. Az ilyen már nem a felszínt a külsőt látja; nem reked meg a látszaton. A lényeg jelenik meg lelki szeme előtt! Szinte testével érzi, tapintja a dolgokat, úgy ahogy azok a maguk lényegében voltak öröktől fogva.

Ennek a lényeglátásnak végtelen csendesség, valami kimondhatatlan békeérzet és nagy megnyugvás a kísérője. Nem is említve az örömet. S egyúttal mindez olyan természetesnek, magától értetődőnek tűnik fel előttünk. Azon csodálkozunk, hogy-hogy nem láttuk ezt eddig?

Izaiás próféta három szóban sűríti össze a mennyország nagy élményét: csak nézünk, csodálkozunk és örülünk. Ezek láttára „földerülsz, szíved dobog az örömtől és kitágul” (60,5). Akinek része volt már hasonló élményben, annak olyan magától értetődőnek tetszik minden. Az ilyen barátkozni tud a szelekkel, felhőkkel, állatokkal, szenvedéssel, elenséggel, önmagával sőt magával Istennel is!

Az ilyen számára nincs semmi profán; minden munka szent, minden hely jó, minden ember testvér. Nincs lényeges különbség (értsd inkább: szakadás, ellentmondás) Isten és a felebarát, a tevékeny élet és az imádság, munka és szemlélődés között. Számára Isten valóban a minden mindenben (1Kor 15,28).

Milyen lehetett Szűz Mária föltámadás-élménye? Erről hallgat a Szentírás. Az angyali üdvözlét hallatára túlcsoordult Mária boldog szíve és rokonánál, Erzsébetnél a „Magnificat”-tal, Magasztaló énekével próbált kifejezést adni kimondhatatlan örömeinek és hálájának. A kereszttel alatt elvámánk valami „De Profundis”-féléit, olyan Jeremiás siralmiszerű keserves éneket. De Mária hallgat. Ami természetes is. Ugyan ki tudná ezt a fájdalmat szavakba öltöztetni?

A föltámadott Jézussal való találkozásának sincs írott visszhangja az újszövetségi Szentírásban. Két oknál fogva nincs. Először, mivel senki emberfia nem képes emberi szavakba önteni a megváltottak állapotát. Másodszor meg azért, mert erre nincs is szükség a lényeglátásnál. „A szavak, a nyelvek elhallgatnak” (1Kor 13,8). Se a szeretetnek, se az örömeinek nincs szüksége többé rájuk. Itt a földön igen. Odaát csak „jártékból”, csupa kedvtelésből fogjuk használni őket, semmiképpen sem szükségességük miatt.

Ki tudja, hátha ez az oka annak, miért olyan fukarok a föltámadásról szóló újszövetségi jelentések; miért olyan szűkszavú a föltámadott Krisztus is? A föltámadás után már a Szentlélek „maga jár közben értünk, szavakba nem önthető sóhajtozásokkal” (Róm 8,26).

Mária szintén megkapta a Szentlelket Pünkösdi reggelén. Mi szüksége lett volna neki még szavakra? Mi tökéletlen, földi halandó, bűnös emberek nem tudunk meglenni szavak, magyarázat nélkül. Számunkra a szavak, a „nyelvek adománya” nem egyszer nagy segítség lehet az egymással való érintkezésben, sőt magával Istennel szemben is (vö. 1Kor 14). Máriának, az egészen tisztának, a tökéletesnek erre nem volt már szüksége.

Az Egyház a kinyilatkoztatás belső törvényeire és az üdvösségtörténet nagy összefüggéseire támaszkodva két olyan megállapítást tett a Szent Szűről a századok folyamán, ami nincs benne közvetlenül a Szentírásban. Az egyik a „Szeplőtelen Fogantatás”, a másik pedig a „Mennybevitel” dogmája.

Mindkettő Krisztus titkával függ össze, s mindkettő a megváltás ékes igazolása. Az elsőről már volt szó. Most a másodikról szólunk röviden. Murillo gyönyörű festménye a szemeknek szól, nem az értelemnek. Nem kell semmiféle felfelé való libegésre, se pajkosan hancúrozó angyalokra gondolnunk Mária mennybevitelénél. Ezek a festő, a művész képzeletének szabad, megengedett játéka.

Talán még így fogalmazhatnánk meg a legegyszerűbben ezt a hittitkot: az, ami számunkra még csak sóvárgó reményben van jelen, ti. Krisztus második eljövetele és testünk föltámadása, az Mária számára már beteljesedett valóság. Ő már igazán Krisztusnál van; számára a föltámadás már megtörtént valóság, befejezett tény. Máriában a megváltás, bizonyos értelemben már befejeződött. Megingathatatlan hite és tiszta, tökéletes szeretete Krisztus közvetlen közelébe helyezte őt. Jézus ünnepélyes ígéretet tett a vele együtt felfeszített gonosztevőnek: „még ma velem leszel a paradicsomban” (Lk 23,43). Nincs semmi okunk elsőséget adni az Isten Országában ennek a nagy haramiának az Isten anyjával szemben.

Máriában már elkezdődött a „holtak föltámadása”. Az már a teológiára tartozik, hogy tisztázza a föltámadással kapcsolatos kérdéseket: pl. kivétel-e Mária e téren, vagy csupán a föltámadottak „zsengéje” (Krisztust nem számítva most ide), az első a föltámadottak sorában? Máriáról az Egyház biztosan tudja és hirdeti is a föltámadás megtörténtét. Számunkra még nem adatott meg ez a bizonyosság; mi a reményből élünk. Krisztus irgalmasságában bizakodva várjuk Üdvöztetőnknek, Jézus Krisztusnak dicsőséges eljöttét és a megígért örök boldogságot...

14. AKIK LÁTTÁK DICSŐSÉGÉT

Régen észrevették már a Szentírás szakemberei, az egyházatyák, egyháztanítók, teológusok mennyire más szent János evangéliuma, mint a többi három evangélium. A magyarázatnál tehát tekintettel kell lennünk erre a különbségre.

Szent Jánosnál nincs szó se Jézus mennybemeneteléről, se a Szentlélek eljövételéről. Viszont ő ír a legtöbbet Jézus szenvedéséről, a keresztről, meg a föltámadás utáni eseményekről.

A másik sajátos vonás nála a Szentlélek és a kereszt összekapcsolása. Mindkettőt Jézus „megdicsőülésével” hozza összefüggésbe. „A Lélek még nem jött el, mert még nem dicsőült meg Jézus” (értsd: még nem feszítették fel, Ján 7,39).

Vagyis azzal a csodálatosnak tűnő ténnyel állunk szemben János evangéliumában, hogy a kereszt és a föltámadás együtt Jézus dicsőségének hatalmas bizonyítéka! A kettő lényegénél fogva egy és ugyanazon titok hordozója. A mennybemenetel szintén szerves egységet alkot velük, tehát János meg sem említi külön. Jézus megdicsőülése lesz a Szentlélek kiáradása. Jánosnál a tanítványok még pünkösöd előtt megkapják a Szentlelket a bűnök bocsánatára (20,22–23).

János apostol tehát igazán nagy távlatokban szemléli az üdvösség központi tényének, a föltámadásnak fenséges titkát. Ugyancsak ő az, aki Máriát is ebben a nagy összefüggésben látja, és állítja be a megváltás nagy művébe: a kánai menyegzőn, valamint a kereszt alatt.

Az ősegyház nagy tudósa, a vértanú apa fia, Origenész, felveti a kérdést szent János evangéliumához írt hatalmas magyarázatának előszavában: vajon melyik a Szentírás „legjobb, legfontosabb” része. Habozás nélkül az Újszövetségnek adja az elsőséget, mert abban közvetlenül Jézus Krisztusról írnak a szent szerzők, míg az Ószövetségben csak jóvendölésekben, képekben találkozunk Vele. Igen ám, csakhogy az Újszövetségben is sok könyvet találunk. Melyikkel kezdjük, melyik lesz az első? Kétségkívül az evangéliumok fontosabbak a tanítványok írásainál. Bennük maga az Ige szól hozzánk, s nem ez vagy amaz apostol. Ámde evangélium négy is van, ugyan melyik a legfontosabb a négy között?

Origenész János mellett tör pálcát. És tovább elemzve a negyedik evangéliumot, megállapítja, hogy ebben is a 13–17. fejezetek alkotják az evangélium csúcspontját. Bennük találjuk ui. Jézus felejthetetlen búcsúbeszédét! Hogyan tudta ezt a tanítvány ilyen szépen, egyszerűen

megörökíteni ezeket a fontos eseményeket Jézus életéből? – kérdi a nagy tudós. Ennek egyszerű a magyarázata – feleli mindjárt. Tudvalevően János Jézus mellett ült, „keblére hajolt” (Ján 13,23,25) az utolsó vacsorán. Meg aztán Jézus ennek a tanítványnak adta tulajdon anyját anyjául. Ez a két tényező napnál is világosabban mutatja, miért éppen ennek az apostolnak az írása a legszebb, legmélyebb értelmű az Írásokban?

Tudományos szempontból lehetne vitatkozni Origenésszel a fenti állítás helyességéről és jogosultságáról. Azt azonban, amit a Jézus-közeliségről és Máriáról mond, aligha tudná valaki megcáfolni. Ez érvényes marad minden időkre. Minél közelebb van valaki Jézus Szívéhez és minél tökéletesebben fogadja Máriát anyjául, annál jobban érti az Írásokat – Origenész felfogása szerint az Írások lelkét, magát Jézust, az Atya Igéjét!

Nyugodtan állíthatjuk: senki sem áll olyan közel Jézushoz testben és lélekben, mint anyja, Mária. Ez mindent megmagyaráz. Máriának nem volt szükség külön anyára. Ő maga az Isten anyja és a mi anyánk is, az Egyház anyja, a hívéké. Benne, akárcsak Fiában is, egyesül a szenvedés a dicsőséggel a föltámadásban. S mindezek mögött ott találjuk a Szentlelkét, aki beárnyékolja Mária egész földi életét, születésének első pillanatától kezdve egész mennybeviteléig. Az újszövetségi írók több ízben is a Szentléleknek tulajdonítják Krisztus föltámadását és megdicsőülését (Róm 8,11; 1Pét 3,18 stb.). Máriában is ugyanez a Lélek működött. Mária dicsősége tehát nem a saját erejének a gyümölcse, hanem Azé, akinek hatalmas Lelke megpihent rajta és annyi sok, csodálatos dolgot tett vele (vö. Lk 1,47–48).

Ha valaki, hát Mária biztosan látta az Úr dicsőségét már itt a földön is. Jézusnak fennmaradt egy titokzatos, nehezen érthető mondása: „az itt állók közül néhányan nem halnak meg, míg meg nem látják az Isten országát” (Lk 9,27). Vakmerőség volna azt állítani, hogy biztosan tudjuk, kikre értette ezt az Úr Jézus. Annyit azonban megkockáztathatunk mégis, hogy Mária biztosan látta, megtapasztalta életében is az Isten országát: Fiában és önmagában is.

15. A HÁROM KINCS

A régiek szerettek a „hármás kincs”-ről beszélni. Kedvüket lelték abban, ha háromra tudták leegyszerűsíteni, összefoglalni azt, ami a legértékesebb, legszükségesebb ebben az életben. A lényegkeresés játékának is nevezhetnénk ezt a szokást az emberek legnemesebbjeinél. Csodálatos rövidséggel fejezi ki ezt a „titkot” Lao-ce könyvecskéjének 67. versében: „Három kincsem van, amit hűségesen, nagy gonddal őrzök. Az első a könnyörülő irgalom. A második: szerény életmód. A harmadik pedig: nem memék első lenni a világon. Ha irgalmas vagyok, bátor vagyok. Mivel egyszerűen élek, lehetek nagylelkű és bőkezű. S mert nem akarok első lenni, nagy befogadóképességű edény lesz belőlem”.

Egy egész életprogramot lehetne erre a hármás kincsré felépíteni. Aszerint, hogy kinek mi a hivatása és milyen kegyelemben részesült. Ugyan mi lehetett a názáreti családban ez a hármás kincs? Mi volt Mária három kincse? Ne gondoljunk itt most semmi kivételesre, semmi különlegesre. Az evangéliumok elég világosan érzékeltetik, mit tartottak ott Názáretben nagy becsben.

Az első, a legnagyobb természetesen, Adonáj, a Nagy Isten, a mennyei Atya volt. Hozzá szállt Mária első sóhaja, Neki szólt a nap utolsó gondolata. Ezért az imádság foglalta el az első helyet életében. Mert mi egyéb az imádság, mint annak élése, hogy „ahol a kincsed, ott a szíved is” (Mt 6,21)? Nos, Mária kincse, a legelső, a legnagyobb maga Isten volt. Szíve is ennél a kincsnél időzőtt szüntelen.

A másik nagy kincs a hivatás kincse volt. Nagy volt, mert a mennyei Atya adta neki. Magasztos hivatása természetesen nem mentesítette őt (se Józsefet, se Jézust) a mindennapi kötelesség, az emberi munka általános törvényétől. A hivatástudat azonban meg nem esítette a mindennapi munkát. És ez a munka volt a názáreti ház második nagy kincse, aminél szívesen elidőzőtt a szív, hiszen Isten akarata volt a munka is! József az ács, Jézus szintén az ács, az „ács fia”: Mária sem lehetett más, mint az ács felesége, s később az ács Jézus anyja az emberek szemében. Ez nagyon is rendjén volt így. A munka, a „mű”, „amit az Atya adott” neki, valóban nagy kincs volt. Nem volt ebben semmi szűgyen. S bár sokszor izzadva kellett megküzdeniök a mindennapi kenyérért, nem zúgolódtak, nem kerestek kibúvót alóla. Meg voltak győződve róla, hogy kincset kaptak vele, amit nagy gondnal, hűségesen kell őrizni és kamatoztatni.

A harmadik kincs megint olyan valami volt, amire kevesen gondolnak. A Szentírás megemlíti a Szentcsaládról, mint mentek fel Jézus szülei „minden évben Jeruzsálembe a húsvét ünnepére” (Lk 2,41). Bizony nem kis anyagi megterhelést jelentett számukra ez a nagy út. Nem is szólva a testi-lelki fáradtságról, amibe ez a zarándoklat került nekik. Ennek ellenére ünnep lehetett ez még pedig a javából. S ezen van a hangsúly. Az „ünnep” jelentette Mária számára a harmadik nagy kincset: örülni, ünnepelni tudni, játékos szívvel vigadozni az Isten színe előtt, Istenben!

Dolgozni még csak tudnak az emberek. Főleg ma, amikor a pénzkeresés a legnagyobb dicsőségnek számít, és a munka büszkévé teszi az embert. Munkafegyelem, munkaversenyek, munkabérek, munkaerőcsés ki tudja mi minden ösztönzi a ma emberét a munkára. Vajmi kevés azonban az olyanoknak a száma, akik lélekemelő hivatástudatból, Isten munkatársaiként végzik napi munkájukat.

Az imádkozók száma már jóval kevesebb. Ámde még náluk is kisebb az olyanok száma, akik tiszta lélekkel, egész szívvel tudnak énekelni, örvendve ünnepelni az Istenben. Ez azért van, mert Isten már nem számít többé az élet nagy kincsei közé. Elvértve találunk olyan keresztényt, akinek Isten a szó szoros értelmében az első és a legnagyobb Kincs. Így nem csoda, ha a ma embere nem tud ünnepelni, nem képes örülni. Legfeljebb mulat és szórakozik.

Az örülni, ünnepelni tudás nagy kegyelem a Szentírás bizonyossága szerint. A Biblia boldogoknak, irigylésre méltóknak mondja azokat a népeket, amelyek még igazán tudnak vigadva ünnepelni Istenben! (Zsolt 89,16). A választott nép s benne Mária és családja ehhez a boldog csoporthoz tartozott.

Mind a három kincs össze volt sűrítve, együtt jelen volt Jézusban. Elég volt ránézni, s máris a legnagyobb Kincs, az Atya jutott Mária eszébe. Jézusban az istenség kútforrását birtokolta a boldog anya (vö. Kol 1,19; 2,3) Nem volt még a földön olyan gazdag bankár, aki gondosabban, féltékenyebben őrizte volna pénzét, mint Mária egyetlen, rá bízott nagy kincsét, Jézusát.

Hivatása, mindennapi munkája is neki szólt. Ennek a kincsnek a megtartásáért örömét találta a hétköznapiok unalmas szürkeségében, sőt még a szenvedésben is. Aminthogy a világ fiai a földi kincseket hajhásszák, azoknak élnek: úgy Mária is ennek a kincsnek élt.

A Jézussal való együttlét áldott pillanatai, az együtt örvendezés, együtt imádkozás, együtt szenvedés, a vele való közös jeruzsálemi za-

rándoklatok tették Máriát képessé az ünneplésre, az Istenben való vigadozásra. Könnyű ünnepelni, örvendezni annak, akinek két ilyen kincs van a birtokában: Isten és Isten Fia!

A Szentlélek töltötte el örömmel és békével Mária lelkét, bearanyozva velük a názáreti kis házat az igazán „kincses ház” derűjével és boldogságával. Olyan kincsek voltak ezek, amelyeket még a keserves kereszthalál sem volt képes Máriától elrabolni. Azért nem, mert olyan hite és szeretete volt, amely szüntelenül birtokában érezte magát a nagy Kincseknek.

16. MÁRIA SZÍVE

Nincs nehezebb „téma” a szívnél. Pedig mennyit írtak már róla a költők és a regényírók! Még a saját szívünket sem ismerjük egészen, a magunk szívével sem vagyunk sokszor tisztában. Hát még a másokéval! Érthető tehát, ha majdnem lehetetlenre vállalkozik az, aki pl. Jézus Szívét kísérli meg leírni. Mária Szívéről sem tudunk méltóan beszélni. Ehhez magának Máriának a tiszta szívére lenne szükség. Mégis megkíséreljük a lehetetlent.

Szívről csak szívvel lehet írni és beszélni. Akinek nincs szíve, aki nem biztos a maga szívében, jobb ha hallgat és szoktatja magát és szívét is az Isten Szívéhez. Ezzel korántsem akarjuk azt mondani, hogy mi már értjük a szív titkait és kijártuk az isteni Szív iskoláját. Ha mégis vállalkozunk Mária Szívének bemutatására, azt csak abban a reményben tesszük, hogy általa egy kicsit mi is közelebb kerülünk ehhez a tiszta Szívű Édesanyához. Akkor aztán rábízhatjuk szívünket, hadd alakítsa azt Fiának Szíve szerint.

A japán katolikus gyerekek egyik kedvenc éneke a „Maria szama no kokoro” (Mária anya Szíve) című, gyermekdeden bájos dal. Roppant egyszerű a felépítése. Mindössze öt képből és öt kívánságból áll. Az öt költői kép és hasonlat. Mária Szíve „tisztá, kék ég”, „nagy tölgyfa”, „daloló pacsirta”, „hófehér hegyi liliom”, „sziporkázó zafírkő”. Ehhez igazodik az öt kérés, jobban mondva annak beteljesedése: Mária betakar, véd bennünket; énekel bennünk és velünk; tisztává tesz, felkészít minket.

Az ének új. Sose volt még ilyen békés, csendes állapotban a japán egyház több mint 400 éves történelme folyamán, mint most. Az üldözé-

sek, a vallásszabadság korlátozása már a múlté. Majd egy fél évezred óta először igazán szabad a keresztény hit. A Máriáról szóló énekek szinte majd mind külföldi énekek japán fordításai. Eredeti japán dal még kevés van. Ez, a Mária Szívét magasztaló gyermekdal már japán alkotás. Jellegetesen az. A természet és a kegyelem világa mesterien összefonódik benne. Szenvedésről, könnyekről szó sincs. Játékos, derűs, örvendező, mint a gyermek. Mária a tiszta, jóságos édesanya, aki szereti, védi, oltalmazza gyermekeit.

Érdemes – és érdekes – ezzel a kedves japán énekkel összehasonlítani a magyar Mária-énekeket. Azok jó része a szó szoros értelmében vérrel és könnyel íródott az ország sok és nagy romlásai közepette. A kérések is a Hatalmas Szűznek szólnak: emlékezne meg rólunk, szegény magyarokról és romlott hazánkról. A Hozsanna énekeskönyvben találunk egy, a XVII. századból való éneket Mária Szívéről. Ez is öt strófából áll, mint japán párja. Öt vers, öt kép. Mária szent Szíve „szűz virág”, „gyertyaszál”, „könnypatak”, „csillagunk”, „tiszta kert”. Jellemzője, hogy az első négy versszak Jézussal foglalkozik, tehát erősen bibliai tartalmú s csak az utolsóban kérjük Máriát, legyen pártfogónk, segítőnk a földi harcokban, a mennyországért folytatott küzdelmeinkben.

A szöveg nyilvánvalóan újabb szerzemény. Tudatosan válogatja meg a képeket és szorosan tartja magát az evangéliumi alapokhoz. Ez általában jellemző a magyar egyházi énekekre: szigorúan bibliai, teológiai keretben mozognak. Ezt a hirosimai katolikus zeneakadémia volt rektora is említette nekem egyszer: „Föltűnő, mondta, mennyire teológiai, szentírási tartalmúak a magyar egyházi énekek!” Ezt dicséretnek szánta.

Annál meglepőbb tehát, hogy az ilyen kötött, korlátozott keret ellenére mégis milyen pazar szókincsekben, játékos képekben, kedves hasonlatokban, újabbnál újabb kifejezésmódban ismétlődik meg ugyanaz a tartalom a Mária-énekek hihetetlen gazdag sokaságában. Elég csak futólag átlapozni a Domokos Pál Péter összeállításában megjelent hatalmas kötetet (Cantionale Catholicum, Szent István Társulat, 1979), hogy ennek helyességéről meggyőződzhessünk.

Azt hiszem, túlzás nélkül elmondhatjuk: könnyen össze lehetne állítani egy nagyszerű könyvet Szűz Máriáról a meglevő Máriaénekek alapján, még pedig egy olyan könyvet, ami megfelelne az új mariológia minden követelményének. Biztos megérmé a fáradságot. Így nem egyetlen ének alapján, de az egész magyar Mária-költészet és irodalom, főleg az egyházi énekek alapján csodálatosan kibontakozna előttünk Mária Szíve a maga csodálatos szentségében és emberközelségében.

Mert ez talán a legszebb vonás Mária Szívében: megmaradt mindvégig az Úr szolgálóleányának! Lehet, hogy ez a kulcs Mária Szívéhez. Kis Szent Teréz szokta mondani: ő jobban vonzódik a hétköznapi egyszerű Máriájához, aki nap mint nap takarít, főz, mos, végzi a házi munkákat, mint pl. a lorettói litánia megszólításában szereplő „Angyalok Királynője. Pátriarkák Királynéja” stb. mögötti Máriához. Csak úgy csodálkoznak a nővérek, mondja, a prédikációk alatt Szűz Mária dicsőségén és egyszerű címein, viszont nem tudnak vele mit kezdeni a mindennapi életben. A názáreti, szorgos Mária, az egyszerű édesanya és háziasszony jóval közelebb áll hozzánk. Ezt mindjárt meg is tudjuk valósítani a mi eseménytelen életünkben is...

Ilyen értelemben csodálatosan fejezte ki Mária szívének érzelmeit a nagy magyar költő, József Attila. Miután népiesen bemutatta a betlehemi királyokat, Máriára tereli a figyelmünket:

„Irul-pirul Mária, Mária,
boldogságos kis mama.
Hulló könnye záporán át
alig látja Jézuskáját.
A sok pásztor mind muzsikál.
Meg is kéne szoptatni már.
Kedves három királyok,
jóéjszakát kívánok!”

(Betlehemi Királyok)

17. MÁRIA NEVE

Szerelmesek szeretik egymás nevét ismételni. Elég a nevet hallani, máris lángol a szív. Az írott betűk pusztja látása képes a szívet és a fejet felkavarni. Aki szeret, az született költő. Kifogyhatatlan a szebbnél-szebb, újabbnál újabb nevek kigondolásában. Mintha egy név nem lenne elegendő a szeretet kifejezésére.

A hindu vallás több mint ezer nevet ismer Istennel kapcsolatban. Sok nyelvnek a mindennapi szókincse nem nagyobb ezer szónál. Még nem is olyan régen, az átlag ember szépen boldogult ennyi szóval. S lám, a hindu hívőnek csak Istenre ezer szava van! A jámbor hinduk naponta el

szokták imádkozni Isten „ezer nevét”. A nagy Gandhi is minden áldott nap el szokta mondani Isten ezer Nevének litániáját.

A zsidó vallás aránylag kevés nevet használ Isten megjelölésére. Hiszen Isten lényegéhez tartozik többek közt az is, hogy megnevezhetetlen. Az úgynevezett „Név” is csak ennek a titoknak a jelképe. Különbön is az „Én vagyok, aki vagyok” (Kiv 3,14) még csak rejtélyesebbé teszi azt, akinek valójában nincsen Neve. A Biblia számára a név maga a lényeg. Ám ember nem képes Isten lényegét egyetlen „név”-vel sem kifejezni megnyugtatóan.

Isten „Neve” hasonló Isten „Arcá”-hoz: halandó ember nem láthatja Isten Arcát, „mert nem láthat ember úgy, hogy életben maradjon (Kiv 33,20). Istent csak „hátról”, azaz: képekben, hasonlatokban, gyenge emberi szavak fátyolán át lehet látni, „előlről” soha (uo. 33,23). Isten színről-színre való látása az örök élet ígéretei közé tartozó eszkatológikus kegyelem.

A zsidók a legszívesebben nem nevezték nevén a Kimondhatatlant. Vagy csak egyszerűen a „Név”-nek hívták őt. A hívő számára Isten ki nyilatkoztatott Neve, „Jahvé”, annyira szent volt, hogy csak leírni volt szabad, kimondani nem. Rendesen „Adonáj”-t, „Urat” mondtak helyette. Isten szent nevének héber betűi kimondhatatlan tisztelettel, szeretettel és félelemmel töltötték el a jámbor zsidót. Talán ez az oka annak, hogy Istennek olyan kevés „neve” van a héber Szentírásban.

Jézus se törekedett Isten neveinek a halmozására. Számára Isten egyszerűen „Abba, Atya” volt. Viszont éppen ebben az egyetlen szóban a jelentések végtelen gazdagságát találja az, aki hittel és bizalommal meg szeretettel szólítja Istent „Atyának”. Szent Pál szerint a Szentlélek minden ereje és kegyelembősége benne foglaltatik ebben az egyetlen szócskában (Gal 4,6; Róm 8,15–16).

Nekünk keresztényeknek nincs már semmi tilalmunk arra, hogy takarékoskodjunk Isten Nevével. Feltéve természetesen, hogy „nem vesszük hiába” a legszentebb Nevet, nyugodtan követhetjük a szeretet indítását és annyi néven nevezhetjük Istent, az Atyát, amennyit a Szentlélek fog diktálni nekünk. Kár, hogy mindmáig nem rendelkezünk még a hindu „Isten Ezer nevét”-nek keresztény párjával. Pedig nem lenne nehéz Istennek ezer nevét összeállítani az egyházatyák, a nagy műstikusok, a szentek írásából, vagy a hívő költők ihletett alkotásaiból. Ha meg az évezredek imádságait is hozzávesszük, egész biztosan könnyen kitelik az ezres szám.

Krisztusnak több mint ötven „nevét”, „címét” ismerjük az Újszövetségéből. Ha pedig a szenteket, a liturgiát, a keresztény költészetet is átkutatnánk Jézus nevei után, meglepően nagy számra emelkedne Jézus Nevének a litániája.

Isten Neve a Szentírásban sokszor azonos Isten jelenlétével. Annak a neve, akit szeretünk, tisztelünk, akit becsülünk, képes megjeleníteni, jelenvalóvá tenni számunkra a név hordozóját. Ezért jelent olyan sokat számunkra szeretteink neve. Nevük betűi is képesek megvigasztalni, reménnyel eltölteni és erősíteni a szenvedésben. A névtelen orosz zarándokok maradandó emlékét hagyta híressé lett könyvecskéjében annak, milyen ereje van pl. Jézus Nevének?

Mit mondjunk ezek után Mária nevééről? Kevés név tapadt annyira az imádkozó, reménykedő, szenvedő keresztények szerető emlékezetéhez, mint a názáreti ács jegyesének neve, akit „Máriának hívtak” (Lk 1,27). Nem volt királynő, hercegisasszony, grófkisasszony még a történelemben, akinek annyi megtisztelő, becéző, játékos nevet adtak volna az elmúlt századok, mint ennek az alázatos szűznek. Nagy szentek, híres költők, az imádkozó hívek megszámlálhatatlan sokasága versenyzett egymással az elmúlt majd kétezzer év folyamán abban, hogy ki tudná a legszébb nevet adni Jézus anyjának.

Szertelen túlzás? Alféle ártatlan bálványozása Máriának? Semmiképpen sem az. Csupán annak beteljesülése, amit Mária maga jövendölt meg magáról: „Lám, mostantól fogva boldognak hirdet minden nemzedék” (Lk 1,48). Ennek a látszólag „szertelen” névhalmozásnak az a „Név” az alapja és hordozója, amelyet maga a Nagy Isten adott neki, nevéen szólítva őt a teremtéskor, jóval az események előtt, beírván nevét mindörökre az élet könyvébe...

Ugyan ki merne követ dobni Kosztolányi Dezsőre, mert halhatatlan versbe merte szedni kedvesének, Ilonának hétköznapi nevét? „Ó az „i” kelleme / ó az „l” dallama / mint ódon ballada / úgy sóhajt, Ilona.”

„Csupa l, csupa i, csupa o, csupa a... csupa jaj, Ilona.

És nekem szín ez is, halovány kék-lila... ibolya, Ilona.”

Szűgyenleni való restségre vallana, ha a katolikus keresztény hívőnek nem mondana Isten anyjának neve még annyit sem, mint Ilona neve a költőnek! Az Egyháznak is, sőt minden igazán szerető hívőnek van legalább is annyi joga litániát, verset költeni Mária nevééről, mint a költőnek kedvese nevét felmagasztalni!

A Lorettói Litánia mintegy ötven megszólítása is szép példa arra, mennyire meg tudta ihletni Mária neve a hívők szerető képzetét. Ab-

ban is megegyezik ez a, ma már népszerűségét veszítette litánia a költészet nagy alkotásaival, hogy Mária nevének jórésze benne nem egyéb játékos, költői csapongásnál, tehát eredeti, mivel nem az ész, hanem a szív sugallta.

Ránk maradt görög eredetiben egy magasan szárnyaló, bizánci ékesgű, súlyos teológiai veretű himnusz Máriáról. Valószínűleg Konstantinápolyban látott napvilágot 626 körül. A görög abc sorrendjében szerkesztette a szerző (Sergius) a 12 részből álló hosszú költeményt. Minden egyes rész Mária 12 megszólítását tartalmazza. Összesen tehát 144 sorban magasztalja ez a hatalmas himnusz az Istenanyának Istentől kapott kegyelmi adományait, különböző „neveit”.

Mind a tizenkettes, mind a 144-es szám erősen jelképes értelemben szerepel a Titkos Jelenések könyvében. Lehet, hogy a szerző ezzel a számmisztikával is érzékeltetni akarta a „Kegyelemmel teljes” áldott boldogságát s ezzel együtt a régi keresztény meggyőződést: „Máriáról sohasem elég!”

18. MOST ÉS HALÁLUNK ÓRÁJÁN

Ha nem akarjuk az elmúlt századok Mária-dicséretét, nevének felmagasztalását se a vak véletlen, sem pedig a ravasz egyházi manipuláció rovására írni, akkor csak egy lehetőség marad: a Szentlélek műve ez! A bimbó az Angyali Üdvözlésben ringatódzott: „Üdvözlégy Mária, kegyelemmel teljes!” (Lk 1,28).

Mária maga is meghökkent erre a nem várt megtisztelésre: „Veled van az Úr!”. Mi keresztények is méltán csodálkozunk első pillanatra a Jézus anyjának kijutott nagy tiszteleten. De maga az angyal (értsd: Isten) nyugtatja meg Máriát: „Ne félj Mária, mert mindez a Szentlélektől van.” Józsefet szintén ezzel a magyarázattal bátorítja az angyal. Az Egyháznak is ez bátorítója és biztosítéka Mária dicséretében: ne félj magasztalni azt, aki áldott az asszonyok között (Lk 1,42).

Ez az isteni biztatás, bátorító ösztönzés ihlette az egyházat a Miatyánk után a leghasználatosabb keresztény imádságra, az Üdvözlégy Máriára, jobban mondva annak második felére: „Asszonyunk szűz Mária, Istennek szent Anyja, imádkozzál értünk – most és halálunk óráján, Amen.”

Kierkegaardnál találjuk a következő mély, lélektani megfigyelést: „Az ifjúság a remény illúziója, míg az öregkor az emlékezés.” A fia-

talság ui. nem sokat törődik a múlttal. Nem is igen ismeri. Legtöbbször megveti, elítéli mint valami maradiságot, a tévedés és babona meg az igazságtalanságok idejét. A jelenel hadilábon áll: semmi sem tetszik neki, semmi sincs ínyére, semmi sem képes kielégíteni nagyravágyó igényeit. Az ő világa (már amennyiben ilyen ideális világ létezik elképzelésében) a jövőben van. Azt színezi ki magának a legreményteljesebb színekkel. S miatta nem törődik a múlttal, miatta hanyagolja el a jelent. Pedig mennyi minden tennivaló volna már most is, mennyi lehetőség kínálkozik már a jelenben is!

Az öregek fordítva gondolkoznak. Ők már jól tudják, mennyire csalóka az a jövő, amit annyira istenítettek fiatalkorukban. Ők már nem várnak semmit a jövőtől, hiszen annyiszor csalódtak már benne. A jelent, a fiatalokhoz hasonlóan, szintén nem tartják sokra. Nem tudnak bízni benne. Állandóan zsörtölődnek, semmivel sincsenek megelégedve, bizalmatlanok. Csupa harc az életük minden újjal, minden mostanival. Csak az a jó, ami régen volt.

Igen, a múlt, amelyet pedig akkor talán éppúgy megvetettek, mint most a fiatalok, egyre jobban szépül emlékezetükben. Az öregek reménye nem elől van, nem a jövő, hanem hátul, a múlt. A régit, az elmúltat idealizálják, kiszínezik, szívesen időznek benne. S a múlt miatt elfelejtik nemcsak a jövőt (attól félnek), hanem a jelen is. Pedig mennyi mindent meg tudnának még tenni, mennyire mindenre volna még alkalmuk, lehetőségük az öregség hátralevő napjaiban! Ám mindezt kihasználatlanul hagyják a múlt csalóka illúziója miatt.

Végeredményben mind a fiatalok, mind az öregek ugyanabba a hibába esnek. Csak az indítóok, a látószög más és más. Mindketten egy nagy csalódásnak az áldozatai. Erre azt mondhatná valaki, hogy még az legyszerencsésebb ezek után, aki se a jövővel, se a múlttal nem gondol sokat, hanem éli világát a jelenben! Igen ám, csak hogy az ilyen nem sokat különbözik az állatoktól. Az állatnak tudvalevően se múltja, se jövője nincs, csak jelene. A jelenben, a jelennek él. Ezért nincs haladás az állatok világában. A csecsemő szintén a jelenben él még. A tébolyodott elmebeteg meg a szó szoros értelmében a jelen foglya. Kizárólag a jelenben, a jelennek élni: nem lehet tehát az emberi élet végső értelme.

Harmonikus növekedés, fejlődés, beteljesedés, legalábbis nálunk embereknél, csakis a múlt, a jelen és a jövő szerves egységéből születik. A múlt a jelen alapja és figyelmeztetője. A jelen pedig a jövőre való készüllet és a jövő záloga. Vagyis a jelen semmiképpen sem lehet cél. Viszont

nélküle nincs jövő. Minden attól függ tehát, hogyan használjuk ki a jelen lehetőségeit, alkalmait, a jelen kegyelmeket, a jelen feladatait.

A Szentírás nem a tudományok könyve; nem ismerethalmazt akar közvetíteni, hanem mindenképp előtt életbölcsest. „Éveink száma legfőbb hetven, s ha erősek vagyunk, eljutunk nyolcvanig. Ebből is a legtöbb betegség, hiú fáradozás: gyorsan elszállnak, hamar végük szakad... Taníts meg számba venni napjainkat, hogy eljussunk a szív bölcsességére” (Zsolt 90, 10, 12).

Nincs ezért fontosabb pillanat az életben, mint a jelen, a „most”. A Szentlélek bölcsességére van szükség, hogy mindig okosan tudjuk ezt a „most”-ot felhasználni, még pedig úgy, hogy a múlt ne menjen kárba, s a jövő meg a reménység jövője legyen. Nos, éppen ezt a bölcsességet kérjük Isten Anyjának közbenjárására: „Imádkozzál érettünk” halandó, oktan emberekért, akik állandóan a jövő meg a múlt csalódásai között ingadozunk, vagy a jelen vakságában botorkálunk. Imádkozzál érettünk „most” és „halálunk óráján”. A jelen ui. a szünni nem érő „most”-ok láncolata. S a sok „most” között is a legfontosabb, a legkritikusabb, legdöntőbb fontosságú a legutolsó, a legvégső, a halál pillanatának a „most”-ja!

A Zsidó levél szerint (4,7) Isten Krisztusban egy utolsó, jobban mondva egy új „má”-t, „most”-ot adott az emberiségnek. Mi emberek ui. akárcsak a zsidók akkor, ott a pusztában hosszú vándorlásuk alatt, állandóan eljátszuk, elveszítjük a felajánlott nagy kegyelmeket. Jaj nekünk, ha ezt az új „most”-ot is felelőtlenül elszalasztjuk az élet sok csalódásai, illúziói közepette.

Ezért imádkozik az Egyház ebben a rövid imában a hétszeresen kipróbált, hűséges Szűzhöz, Isten Anyjához aki a mi anyánk is Jézus rendelkezése folytán; vesse latba szent Fiánál értünk minden erejét és befolyását, hogy okosan fel tudjuk használni a mindennapi „má”-kat, „most”-okat Isten tetszésére és saját üdvösségünkre.

Legyünk hálások ezért az egyszerű, mégis olyan nagyszerű imádsággért és imádkozzunk őseink buzgóságával: „Asszonyunk szűz Mária, Istennek szent Anyja, imádkozzál érettünk most és halálunk óráján. Amen.”

Legyünk hasonlóak ebben is Máriához, akinek minden egyes napja, minden egyes „most”-ja nagy hálás „legyen”, egyetlen visszavonhatatlan „amen” volt a mennyei Atya minden akaratára.

TARTALOM

BEVEZETŐNYITÁNY

A CSEND ASSZONYA	5
------------------	---

I. MÁRIA ÚTJA NÁZÁRETTŐL A GOLGOTÁIG

1. SZÉP SZŰZ MÁRIA	7
2. A SZAVAK BESZÉLNEK	10
3. ÜDVÖZLÉGY MÁRIA	13
4. ISTEN DALOS PACSIRTÁJA	16
5. A NAGY ÚT	20
6. AZ „ASSZONY”	24

II. MÁRIÁRÓL SOHASE ELÉG

1. MÁRIA-TISZTELET – MA	27
2. AZ ÁRTATLANSÁG FORRÁSÁNÁL	30
3. ÉVA–MÁRIA	32
4. SZŰZEK SZŰZE	34
5. MÁRIA HITE	39
6. AZ ELSŐ CSODA	42
7. ÜDVÖZLÉGY REMÉNYSÉGÜNK	44
8. „SZÉP SZERETET ANYJA”	47
9. A SZENTLÉLEK MÁTKÁJA	51
10. ÉLET JÉZUSÉRT	53
11. SEGÍTŐ SZŰZ MÁRIA	56
12. TÁRSSZENVEDŐ	60
13. ÖRÜLJ SZÉP SZŰZ, ALLELUJA!	63
14. AKIK LÁTTÁK DICSŐSÉGÉT	66
15. A HÁROM KINCS	68
16. MÁRIA SZÍVE	70
17. MÁRIA NEVE	72
18. „MOST ÉS HALÁLUNK ÓRÁJÁN”	75

Ára: 120 Ft

Béky Gellért atya 1924. június 5-én született Üllőn.

1943-ban belépett a Jézus Társaságába. Teológiai tanulmányait Szegeden és Maastrichtban végezte.

1954-ben szentelték pappá.

1955-ben Japánba ment és hithirdetőként, egyetemi teológiai tanárként és lelkivezetőként működött.

Innsbruckban doktorált a taoizmusból. Jelenleg az ószakai „Ei-chi” Egyetemen teológiai tanár. Hirosimában a Jezsuita lelki-gyakorlatosház igazgatója.

Számos japán nyelvű lelkeségi könyv szerzője.

Béky Gellért saját maga írja le és határozza meg, hogy Szép Szűz Mária című könyve milyen irodalmi mű.

Nem legendás természetű „apokrif” írás, és nem akar újfajta „mariológia” lenni.

Imádságos szeretet diktálta tanúbizonyság Jézus anyjáról, akit Isten Lelke elhalmozott kegyelmével és felmagasztalt az Egyházban.

Amit Máriáról vallunk és a hit fényében megtudhatunk, azt az Újszövetségi könyvek, főleg az Evangéliumok üdvösségtörténeti szövegeiből veszi az író. A megváltás titkában szemléli Mária életútját „Názárettől a Golgotáig” és a feltámadás dicsőségében.

Az Egyház tanítását Máriáról a II. Vatikáni Zsinat „Lumen gentium” dogmatikai konstitúció VIII. fejezetéből idézi.

Mária, Boldogasszony Anyánk könyörögj érettünk most és halálunk óráján!

Megrendelhető: **KORDA Könyvkereskedés**

6000 Kecskemét,
Kossuth tér 3.
Tel.: (76) 328-977